

SZUNYOGH·XAVÉR·FERENC

HÉT MENNYEI ÜZENET

KORDA·R·T·KIADÁSA
MÁRTON·L·

SZUNYOGH X. FERENC O. S. B.:

HÉT MENNYEI ÜZENET

ELMÉLKEDÉSEK ÉS SZENTBESZÉDEK
A JELENÉSEK KÖNYVÉNEK HÉT LEVELÉRŐL

BUDAPEST, 1941
KORDA R. T. KIADÁSA

Nihil obstat. Polycarpus Radó O. S. B. censor deputatus. 179|1941. Imprimi permit-
titur. Chrysostomus archiabbas. Nihil obstat. P. Joannes Hemm S. J. censor dioece-
sanus. 2792|1941. Imprimatur. Strigonii, die 30. Aprilis 1941. Dr. Joannes Drahos
vicarius generalis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepregy-u. 2.

Előszó

Pécelen és Pécsen a női lelkigyakorlatos házban kértek liturgikus-biblikus zárt lelkigyakorlatok vezetésére. Ezeknek eredménye a jelen kötet, mely beletartozik „A Biblia az élet számára” címen tervezett sorozatunkba.

Ezt a könyvünket a pasztoráló papság lelkigyakorlatok alkalmával háromféleképpen tudja felhasználni. Először összefoglalhatja egy beszédbe a hét üzenetet; — ehhez a bevezetés és a befejezés ad utmutatást.

Másodszor lehet egy háromnapos lelkigyakorlatnak az alapja; — ezt adja a jelen könyv úgy, amint magam is tartottam ilyen lelkigyakorlatot.

Harmadszor vezérfonal lehet egy nyolcnapos lelkigyakorlat számára is; — ekkor a témák a következők lehetnek:

Bevezetés, mint a könyvben.

Az első hét nap:

- 1. beszéd d. e. Mit szeret az Úr?*
- 2. beszéd d. e. vagy d. u. Mit nem szeret?*
- 3. beszéd d. u. Mit tanácsol és hogyan támogat?*

Nyolcadik nap:

- 1. Az önismeret, lelki mérleg,*
- 2. Isten mélyebb megismerése.*
- 3. Köszönet és hála.*

Hisszük, hogy aki ennek alapján vezet lelkigyakorlatot, maga is megtapasztalja, amiért nekünk kell köszönetet mondani az Isten kegyelmének, hogy hatalmas erő van az Isten szavában, ha nem akarjuk helyébe tenni a magunk bölcsességét, hanem alázatos tisztelettel csak szolgálni akarjuk a Szentírást.

Budapest, 1941. a Szent Negyvennap kezdetén.

Bevezetés

SZENT JÁNOS LÁTOMÁSAI

I.

a) Az újszövetségi Szentírás utolsó könyve a Jelenések könyve, melyet *a vigasztalások könyvének* is nevezhetnénk. A könyv írásának idején a krisztusi hívek már nagy próbákat állottak ki. Megindult minden irányból az üldözés. Először üldözte az Egyházat a zsidók részéről a féltékenység és gyűlölködés; a rossz, amely megölte Isten Fiát, most nem akarta megvallani tévedését, azért üldözte a Megöltnek híveit is. Üldöz-
te azonban a krisztusiakat Róma is; a világhoz és a hatalomhoz való ragaszkodás; az önnönmagukat istenítő cézároknak ki akarták törölni a szívekből minden szívek egyedüli királyát: a mi Urunk Jézus Krisztust.

A külső veszedelem mellett megkezdődött a belső meghasonlás is. Hamis tanítók támadtak a krisztusi hívők között és ezek a hamis testvérek belülről pusztították Isten Egyházát, mert mint báránybőrbe bújtt farkasok okoztak nagy károkat soraikban.

A krisztusi hívek kis csoportja az őket körülvevő és számban hatalmas külső ellenségnek, meg az alattomos belső meghasonlásoknak közepette valóban csüggedezhetett. Ekkor adta az isteni Gondviselés nekik vigasztalásul ezt a könyvet.

b) De vigasztalásul szolgál ez mindazoknak, akik bármikor és bárhol nehézségekben élnek. Mert vajjon mikor volt könnyű Krisztus hívei számára az élet? A belső bajok és külső üldözések miatt mely korban nem sírtak fel a legjobbak az égre! Hiszen a krisztu-

siak sorsa ez! Ahogy a Mestert üldözték, úgy üldözték húsz századon át és úgy üldözik ma is és úgy fogják üldözni mindenkor az ő tanítványait is.

Szólás-mondás manapság, hogy „apokaliptikus” időket élünk, — pedig talán a mi időnk sem különösebben nehezebb és a mi világunk sem zavarosabb, mint más korszakoké. Csak a különböző időkre is áll, hogy minden kor a maga baját érzi. De éppen ezért a Jelenések könyve mindenhol és mindenkor a vigasztalásnak és az erőnek forrása.

c) A magyar cím azt mutatja, mintha valami titokzatos könyv lenne: rejtélyes és megfoghatatlan! — Pedig ellenkezőleg; nagy titkokról fedi fel a leplet és feltár olyan igazságokat, amiket csak a hit szemével lehet meglátni. A hit ugyanis mindig mélyebben lát, mint a közönséges emberi szem. A hit eljut a legnagyobb magasságba: Isten trónjáig — és behatol a legnagyobb mélységekbe: az emberi lélek kínjába, gyötrelmébe. Próbáljuk tehát a hit szemével olvasni a Szentírásnak ezt az utolsó könyvét, hogy belőle megpróbáltatásaink között mi is erőt és vigasztalást meríthessünk.

Itt jegyezzük meg, hogy a Szentírás szövegét ú. n. *parafrázissal*, azaz közbeiktatott magyarázatokkal és szabad fordításban adjuk. Nem, hogy magát a Szentírás-fordítást helyettesítsük, hanem hogy annak olvasására kedvet szerezzünk.

II. Az eredeti cím

Jézus Krisztusnak mind a reá vonatkozó és mind a tőle származó *kinyilatkoztatása, melyet Isten neki*, Jézus Krisztusnak azért *adott öröktől fogva, hogy tudassa Isten szolgálóival*, (nemcsak kortársai-val, hanem az összes keresztényekkel) *mindazt, aminek az isteni mérték szerint csakhamar meg kell történnie*. Krisztus azután *angyala által kijelentette azt szolgálójának, Jánosnak*.

János pedig először beszédeivel, azután a száműzetés elszenvedésekor tettel is *tanúbizonysá-*

got tett az Isten Igéjéről és Jézus Krisztus tanúbizonyosságáról és mindarról, amit maga látott az Udvözítő földi életében.

Boldog, aki felolvassa és boldog, aki hallgatja a próféta beszédét és megtartja mindazt, ami abban megvan írva, mert közel van az a nagy nap.

a) Milyen cím ez? Ma megjelent könyvnek ilyen címet nem adnának. Nincs rajta sem a szerző neve, rangja, állása, sem a kiadó jelzése, sem a kiadás helye és éve. De nem is rideg adatok közé, katalógusba való könyvcím ez — és nem is hagy éppen ezért olyan hidegen, hanem mindjárt bevezető soraival megüti lelkünket. Az Atya adta — Jézus közvetítette angyala által Jánoshoz. Ebből is már megsejthetjük, hogy nem közönséges szavakról, nem általános tanításról, nem emberi tanácsról lesz benne szó: Isten szívét látjuk megnyílni és Isten hangját halljuk megszólalni.

b) A szerző neve szinte el van rejtve a szavak közé. De mi mélyen meghajolunk és tisztelettel emlékezünk meg a háttérbe visszahúzódó ember előtt. Érzi magáról, hogy ő nem szerzője ezeknek a nagy titkoknak, hanem csak tanú mellettük. Adott ugyan már tanúságot az Úr Jézus Krisztus mellett eddig is. Először *szavával*, amikor fáradhatatlan volt az örömhír hirdetésében. Azután *tettével* is, nemcsak mikor életében is valóra váltotta tanításának szavait, hanem akkor is, mikor az üldözések idején a szörnyű vértanúhaláltól, az olajbafőzéstől csak Isten csodája mentette meg. Most pedig az *írással* sem akar több lenni, mint tanú. Éppen ez a háttérbevonulása bizonyítja, hogy hű és megbízható tanú, mert nem a maga személyét adja, hanem Istent közvetíti.

c) Két érzelmet akar bennünk mindjárt a kezdetektől felkelteni. De mintha ezek egymással, legalább is látszólag ellentétben állanának. Boldog örömet és igazi komolyságot akar tőlünk.

Kívánom, hogy érezzük át mi is mind a kettőt. Őszintén kijelenthetem, hogy én boldog vagyok, mert felolvashatom ezeket a szavakat és magyarázhatom.

Szeretném azonban, ha éreznék a boldogságot azok is, akik hallják és olvassák. De az ő boldogságuk attól függ, hogy megtartják-e ezeket a szavakat. Eppen ezért akarja Szent János a boldog öröm mellett a komoly elhatározást: Megteszem! Amily örömmel és boldogsággal hallgatom az ígét, ugyanolyan komolysággal meg is akarom fontolni és teljes erőmből meg akarom tartani. Kezdjük ezért minden üzenetnek felolvasását ezzel a fohással: Szólj, Uram, hozzám, mert hallja a te szolgád!

d) Még mélyebb komolyságot ad az utolsó gondolat: Az idő közel! A Szentírás és az első Krisztushívek a világot korszakokra: „aion“-okra osztották. Hat ilyen aion-t ismertek s ebből az utolsónak azt tartották, amit ők is és mi is átélünk: az Isten Fiának a földön való megjelenése utáni korszakot. Ő ugyanis már beteljesítette az előző szövetség minden ígétét, így már nincs más hátra, mint az ő diadalmas újra-megjelenése és a végső ítélet, amely után megkezdődik az *örök aion*.

Mindig közelinek gondolhatjuk az Úr eljövetelét, mert az mindig hirtelen és váratlan lesz. Főként ha az egyes ember életét nézzük, arra különösen áll, hogy az ő számára közel van az Úr eljövetele. Amit a katekizmus külön ítéletnek nevez, az nem más, mint az Úr eljövetele az egyeshez a halál szent órájában. Mikor lesz ez? Egy év múlva? Vagy nincs már egy hónapom sem, egy hetem sem addig? Nem tudunk semmit, de semmit. Ha valami a lelkigyakorlatok elején igazi komolyságot adhat s megteremti bennünk az Isten ígéjének befogadására szükséges megrendülést, az éppen ez a gondolat: Közel van az idő! De nem tudom, mikor jön el hozzám az Úr: — a váratlanra pedig mindig készen kell lennem.

III. A bevezetés

János, annak a hét egyháznak, mely a római Asia provinciában van.

Kegyelem nektek és békesség attól, aki van,

és aki volt, és aki eljövendő: az örök, változatlan Istentől; — azután a trónja előtt álló hét ajándékú lélektől; — meg Jézus Krisztustól, ki mint az Atya akaratának végrehajtója, hűséges tanú; feltámadásával a halottak zsongója és mennybemenetelével a földi királyok feje. Ő az, aki szeretett minket és megmosott bennünket bűneinktől saját vére által és ezzel a mennyei dicsőségben királlyá, a földön pedig az áldozat bemutatására papokká tett minket Istennek és Atyjának.

Övé a dicsőség és a hatalom örökkön-örökké. Amen.

a) János most másodszor említi meg magát. Először egészen háttérben maradt, mint puszta eszköz, mint író toll az Isten kezében. Most pedig egyszerűen, minden jelző nélkül szól önmagáról. Nem említi meg, hogy ő apostol és hogy ő az, akit az Úr szeretett, mert ezeket már nem kellett elmondania. Ő akkor már „a János” volt. Mindenki ismerte és tudta, ki szól hozzá, mikor a János nevet hallja. Ez az írás is csak tőle eredhet, a „mennydörgés fiától”. (Mk. 3, 17.) Az a János szól, aki az átélésnek erejével beszélhet az Úr Jézus Krisztusról, mert szívére borulhatott, kezét megcsókolhatta, ölelését vehette. De most már mögötte egy hosszú élet tapasztalata és sok-sok elmélkedése áll. Ezen idő alatt sokszor kellett prédikálnia Jézusról és így lassan leszűrődött a lényeg. A távlatból lassan eltűnt az Úr Jézus Krisztusból az emberi személy és egyre jobban megláttatja velünk is azt, akiről oly szépen szól evangéliumának kezdetén: „Kezdetben volt az Ige és az Ige Istennél volt és Isten volt az Ige . . . Ő általa lett minden . . . Benne volt az élet és ez az élet az emberek világossága lett . . . Az igaz világosság volt, aki megvilágosít minden e világra jövő embert . . . És az Ige testté lett és miköztünk lakozott, mi pedig láttuk dicsőségét: az Atya egyszülött Fiának dicsőségét, a kegyelem és igazság teljében.”

Első levelében János így ír híveinek: „Ami kezdetől fogva volt, amit hallottunk, amit szemeinkkel

láttunk, amit néztünk és kezeink tapintottak az élet Igéjéről (mert az élet megjelent és mi láttuk is, tanú is vagyunk rá, hirdetjük is nektek az örök életet, mely az Atyánál volt és megjelent nekünk) — igen, amit láttunk és hallottunk, azt hirdetjük nektek, hogy ti is közösségbe lépjetek mivelünk. A mi közösségünk pedig az Atyával és az ő Fiával, Jézus Krisztussal való közösség." (1—3.)

Egyre tisztábban látta János is, hogy Krisztus az Agnus Dei, az Isten Báránya, ki elveszi a világ bűneit; — ő az élet Kenyere, ki egyedül elégít ki minket; — ő a világ világossága, ki a rejtekbe is belevilágít és kivezet minket a sötétségből az ő világosságába; — ő az út, az igazság és az élet; ő a feltámadás és az élet. Így emelte ki Krisztusban a lényegét, mely minden időkre és mindenkinek szól. Tehát nemcsak a szemtanú, az átélő János beszél hozzánk, hanem egyúttal ez a lényegét meglátó és azt velünk is megláttató Apostol.

b) Már az első szava mennyi vigasztalás: Kegyelem és béke! *Gratia et pax!* Már a kívánság is vigasztalás volt a maga idejében. Ebben az időben már „a vértanúk megszámlálhatatlan serege” ontotta vérért Krisztusáért. Néró óta nem szüntek meg az üldözések. Most is éppen Domitianus kegyetlenkedett magával az Apostollal is. Már akkor is oly nagy szükség volt a kegyelem és béke vigasztalására.

De most is, nekünk is ez kell: *gratia et pax!* Nem emberi erőfeszítés, mely semmit el nem ér, hanem Isten kegyelme, mely mindent megtehet. Nem önemésztő, mert sokszor sikertelen harc, hanem az isteni béke! Nem akarom tagadni, hogy van harc és emberi erőfeszítés. És megvallom, hogy kell is mind a kettő a földi életben. De alázatosan megvalljuk, hogy ha álljuk is a küzdelmet és meg is tesszük, amit megtehetünk, azért amire vágyódunk, az a kegyelem és a béke. Igen, igen, ezt sóvárogjuk, azért jó ezt hallani az Apostol ajkáról.

c) Meg azért is, mert *nem lehet ez üres szó.*

Nemcsak azért, mert az Apostol mondja, most pedig én mint Krisztus papja mondom és kívánom, és a pap kívánságát az Úr valóságra váltja. De nem vehetjük üres szónak azért sem, mert tudjuk, hogy ki adta Jánosnak és ki adja nekem az ajkamra ezeket a nem pusztán óhajtó, hanem *ezeket a közlő szavakat*: kegyelem és béke.

Az Örökkévaló az, aki volt, aki van, aki lesz; — azért fejezzük be imádságainkat az ő dicsőítésével: Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek, miképen volt kezdetben, van most és lesz mindig, mindörökkön-örökké.

Megvalósító szó és teljesülő kívánság ez, mert az küldi, aki létének gazdagságában mintegy széjjeloszlik és lesz három személyben egy Isten. Azután az küldi, akinek legszebb jelzője: „ajándékos jóbarát”. Végül küldi az Úr Jézus Krisztus, aki maga is hűséges tanú volt és azt hirdette, amit az Atya adott neki, de szavának súlyt adott, hogy meghalt és mégis él, mégpedig ül az Atya jobbán, hogy az isteni életet áraszsa mireánk, kiket vérével megmosott.

d) Szól pedig ez az üzenet a megváltottak szent nemzedékéhez: tehát hozzánk, mert minket mosott meg vérében. Az ő oldalából kifolyt vér és víz eljutott hozzánk is, és legalább egy cseppje ránk is hullott. Nagy dolgokat cselekedett velünk, kinek szent az ő neve. Uralkodókká tett, mikor olajával felkent; — papokká szentelt, mikor kezét reánk tette.

De igaz ez? Hiszen akkor emelt fővel, királyi tudattal, örömteli szívvel, boldog papi érzellemmel kellene mindnyájunknak életutunkat járnunk! Igen, igaz ez! Lelkünkben ilyen öntudattal járhatunk, mert mindez valóság. A mi királyságunkhoz nem kell trón és korona. Meunier megalkotta Anvers város szobrát egy zsákot vivő munkás képében, de a munkás tekintete oly királyi, hogy egy esztétikus a „munka cézárja”-nak nevezte el. Ez az öntudat kellene, hogy sugározzék a mi lelkünk-ből is. Nekünk, Krisztus híveinek királynak lenni annyi azonban, mint szolgálni, mert mi már tapasztalatból

tudjuk, hogy Krisztusnak szolgálni több, mint embereken uralkodni.

Adjunk szívből hálát és boldogan zengjük: Dicsőség neked és uralom! Dicsőség gondolatunk, szavunk és tettünk által és uralom testünk-lelkünk, egész lényünk fölött és uralom az egész világ fölött!

IV. A vezetőgondolat

Ime a felhőkön jön! Meglátja őt minden hívő szem, még látni fogják azok a zsidók is, akik általverték őt és láttára sirni fognak magukon ömiatta a pogányok is és a föld minden nemzetségei. Úgy leszen. Amen.

Ez az az érzelem, mely teljesen átjárta az első krisztusi kor lelkét: *Jön!* Meglátják boldogan és örömmel, akik benne hisznek! Azok tehát, akik már itt a földön is megsejtették a fátyol alatt rejlő igaz valóságát.

De meglátja majd borzadva az ellenség serege is. A földön ugyanis két tábor küzd; ez a Jelenések könyvének történelembölcseleti szemlélete. Csírája tehát annak, amit később Szent Ágoston a „De civitate Dei” c. művében kifejt. És hasonlít Loyolai Szent Ignác elmélgedéséhez is a két táborról, a két zászlóról, meg a két tábor vezéréről. Azonban minden hasonlóság mellett különbséget is találuk a három szemlélet között, mert mindegyiknek szívében más visszhang kél. Szent Ignác, a spanyol katona harcba szólít minket: az ő eleme a küzdelem és a győzelem. Szent Ágoston lelkét a végső diadalon érzett nagyszerű öröm tölti be: a krisztusi optimizmusnak ez a legbiztosabb alapja. Szent János megoldása a földi harc nagy problémájára benne van ezekben a szavakban: *Jön! Jön! Jön!* És ebből fakadt benne is, meg az első hívekben is az a diadalmas öntudat, de egyúttal emésztő, sóvárgó vágyódás, melyből élt akkor az egész krisztusi tábor.

A mennybemenetel óta ugyanis minden tanítvány szívét két érzelem hullámozta át. Az első: a *bizonyosság*. Itt járt Jézus közöttünk; — jól tett mindenfelé; —

szent titkokra megtanított; — bűnöket megbocsátott; — betegeket meggyógyított; — érettünk szenvedett és meghalt; — de azután föltámadt és mennybe ment. Ezt a bizonyosságot fejezi ki Szent Pál szava: „*Scio cui credidi et certus sum* — tudom, kinek hittem és rendíthetetlenül bizonyos vagyok ebben a hitemben.” A másik érzélem: a *remény*, hogy újra eljön. Eleinte azt hitték, hogy nagyon hamar, azért várták is az Úr eljövételét és készültek rá. De amikor rájöttek, hogy az Úr eljövele nem ennyire közvetlen, azért nem szűnt meg lelkükben a sóvárgás, sőt ellenkezőleg, mint a liturgia is bizonyítja, még jobban a mélységekből fakadt és az egekig hatolt.

Ha krisztusi őseink lelkületét akarjuk magunkévá tenni, — különösen azok, akik Szent Benedek gyermekei lettek, akár fogadalmuk útján egy kolostorban, akár fölajánlásuk útján, mint oblátusok és obláták a világban élve — ennek a két érzelemnek a szívünkbe ültetésére kell törekednünk.

V. Az első látomás

Én, János, a ti testvéretek és egyszersmind társatok a földi szorongatásban, a mennyei királyságban és Jézus Krisztusban, az ő eljövele után vágyódó béketűrésben — épp Patmosz szigetén voltam számkivetésben, Isten ígéjéért és Jézus Krisztus tanúbizonyosságáért.

Itt egy alkalommal az Úr napján lelki elragadtatásban, hátam mögött hatalmas szózatot hallottam, mint harsonaszót:

„Amit látsz, foglald írásba és küldd el a hét egyháznak, melyek a római Provincia Asiában vannak: Efezus és Szmirna, Pergamum és Tiatira, Szárdes és Filadelfia, meg Laodicea híveinek.

Erre hátra fordultam, hogy necsak halljam a szózatot, hanem lássam is a hozzám szólót, ki velem beszélt. Midőn megfordultam, hét arany gyertyatartót láttam és a hét gyertyatartó között az Emberfiához hasonlót. Mint a főpapok, ő is bokáig érő

ruhába volt öltözve és mellén a méltóság jelzésére aranyövvel volt körülövezve. Feje pedig és haja az isteni örökkévalóság szimbolumaként fehér volt, mint a fehér mosott gyapjú és mint a frissen esett hó. Szeme mindeneken áthatolt, mint a tűzláng és lába hasonló a kohóban izzó és mindent felégető érchez. Szózata úgy hangzott, mint a zuhatagok zúgása. Jobbkezeben hét csillagot tartott és szájából az ellenállhatatlan szó, a fellebbezhetetlen döntés mint kétélű kard nyúlt ki. Orcája pedig olyan ragyogó volt, mint a teljes erejében vakító fényű nap.

Mihelyst megláttam őt, szinte holttá váltan lábaihoz rogytam. Ő pedig rám tette jobbkezeit ezekre a szavakkal: Ne félj! Én vagyok az első és az utolsó! Én vagyok az élő, bár halott voltam, de ime élek örökkön-örökké. Enyém a halálnak és a pokolnak kulcsa.

a) Harmadszor beszél most önmagáról Szent János. Ez alkalommal szava úgy hangzik, mint a szónokoknál használatos „*captatio benevolentiae*”: a hallgatók kegyének megnyerése”. Ezért mondja el, hogy ő is részese a háborúságnak, béketűrésnek és szenvedésnek, hogy közös a sorsa híveivel, ő is velük együtt ugyanazt éli át. Ismeri tehát ő is az emberi sorsot, azért semmi emberi tőle távol nem áll. Küzd és harcol ő is: ezért megért minket is. Arra kér most, hogy mint a közös emberi sors részesét, úgy hallgassuk az ő szavát.

b) Bizonyára nemcsak a látomás történt Patmosz szigetén, hanem nyomban ott is írta le ezeket Szent János, mert csak így lehetséges, hogy leírása annyira a közvetlenség erejével hasson.

Kopár és elhagyott sziget volt Patmosz már akkor is, azért száműzetése alatt Szent János többet tekintett fel az égre és többet tekintett befelé a lelkébe, mert környezeténél többet mondott neki az ég és szebbet sugott neki a szíve.

Elragadtatása az Úr napján, egy vasárnapon volt.

A hat munkásnap után az ember szíve az Úr napján jobban telítődik lélekkel és többet megsejtünk ilyenkor az égből. A helyesen megszentelt Úr napja mindig az öröm és bodogság napja, ilyenkor mindig mintegy ízelítőt kapunk Krisztusból.

Szent János látomása lelki elragadtatásban történt. Rendkívüli kegyelemben gazdag, misztikus megismerést nyert. Azonban a természetfeletti misztikus szemlélődésre is áll, mint általában a kegyelemre, hogy a természetet nem rontja le, hanem felemeli és megszenteli és éppen ezért sokszor kapcsolódik a természethez, a látó egyéniségéhez és környezetéhez. Megérzik Szent János elbeszélésén is a kopár sziget *környezet* és a föléje boruló csillagos ég pompája. Ehhez járult az ő természetes *tudása*, Jézusról kapott ismerete. Csak az eddig szerzett átélése nyer most formát és kap új alakot a Szentlélekben és ezzel új, természetfeletti értéket is. Mint a régi próféták, úgy ő is hallgatói előtt jólismert képekben, hasonlatokban beszél. Amint pl. a jeruzsálemi templomban az istentiszteletet hatalmas harsonaszó nyitotta meg, itt is az Isten bevonulásának jelzésére, az ünnepi hangulat felkeltésére harsonaszó hangzik. Sőt egyéniségén, környezetén, tapasztalatán kívül még *olvasmányait* is felhasználja a kegyelem. Ebben az időben mondhatnánk, hogy divatos műfaj volt az apokalipszis-írás. Nem is egy ilyen zsidó apokalipszis maradt reánk és láthatjuk, hogy Szent János olvasta is azokat, mert néha szóról-szóra átvesz belőlük részleteket, de új és más, természetfeletti tartalommal telíti meg azt. De mindezeken a természetes adottságokon felül Isten Lelke emelte fel Jánost és mutatott meg neki olyat, amit ő maga természetes erejével nem láthatott és nem ismerhetett volna meg.

c) Jézust látta, az Emberfiát, kit a földön már megismert emberségében, azután hitével istenségében is, most pedig a látomás erejével mint királyt és papot szemlél. Nézzük mi is így a mi Krisztusunkat.

A hét gyertyatartó a jeruzsálemi templomot is-

merő Jánost arra a hétkarú gyertyatartóra emlékeztette, melyet annyiszor látott maga is az istentiszteletek alkalmával. — De benne lehetett a maga korának természetszemlélete is, mert abban az időben „Isten hét szemének” nevezték a napot, a holdat, meg az akkor ismert öt bolygót. — Gondolhatott és bizonyára gondolt is azután a hét egyházközségre. Ezek fölött, de az egész Egyház és az egész világ fölött emelkedik az Emberfia.

Az örökkévaló ő, akit Dániel „a napok öregének”, vagyis „soknapú öregnek” nevez: a fehér hajszál jelenténi ugyanis az örökkévalóságot. De nemcsak örökkévaló az Emberfia, hanem *mindentudó is*, mert szeme, mint a tűzláng behatol az emberszív mélyéig és kiolvast onnan, eléget benne minden szennyet, — és *mindenható is*, mert lába mindent elpusztít, ami ellen akarna állani, mint az izzó tüzes érc feleget és megsemmisít mindent, amerre szétfolyik.

Krisztus szava hatalmas, mint a zuhatagok zúgása. Ha egyszer ő szólt hozzánk, többé mást nem hallunk meg, mint a tenger zúgása mellett minden más hang elvész. Ő bár kábítaná el a mi fülünket is úgy az ő hangja, hogy ne is halljunk meg többé soha mást. Ne halljunk meg földi, emberi, kicsinyes beszédet, csüggesztő szavakat! Ne halljunk szirénmuзикát, Loreley-éneket. De ne halljunk ágyúdörgést, légi-riadót, bombázógép csattogását sem.

Azután az Isten szava olyan, mint a kétélű kard: szétválasztja az ember szívében, ami az Istené és ami nem az Úré. A világban is szétválasztja a természetet és természetfölöttit, földit és égít. A nagy napon pedig majd szétválasztja az egész emberiséget igazakra és elvetettekre. De hogy ezen az utolsó, nagy szétválasztáson mi hová kerülünk, az rajtunk is áll. A földön még mi is választhatunk és ha itt az Istenét, a természetfölöttit, az égít választottuk, akkor nyugodtan várhatjuk majd az ítéletet.

d) Az Isten Fiának arca úgy ragyogott János előtt, mint a nap. Nem hiába látja az emberiség mindíg a

napban az istenség jelképét, az ő ragyogásának árnyékát. Amint a napból erő, világosság és meleg árad, úgy árasztja a háromszemélyű egy Isten is lelkünkbe az Atya erejét, a Fiú világosságát és a Szentlélek melegét. Csakhogy amint már a természetes napba földi ember szeme bele nem tekinthet, még kevésbé bírja el az Isten ragyogását: János is mintegy holtan esett az Úr lábához. De az ember mindig így van, mikor valamit megsejt az Istenből. Az esztétikák mind azt mondják, hogy a fönség nem más, mint nagyság és erő együtt. De micsoda minden a földön fenségesnek nevezett alkotás vagy jelenség az erők erejéhez, a nagyság nagyságához, a fölség fölségéhez képest?

e) Ez a fölséges, erős és hatalmas Úr biztat: Ne féljetek! Bízatok! Rám tekinthettek és nem kell félnetek, hogy szemetek megvakul ragyogásomban. Álruhát veszek magamra, hogy belém tekinthessetek. Kenyérbe öltözöm, hogy vehessetek és ehessetek. Embertestvérbe költözöm, hogy megsímogathassatok, megölelhessetek, egész valótok odaadásával szerethessetek. Könyvbe, írásba öltözöm, hogy szavam csengését és azokon keresztül Isten mélységét és szeretetem erejét mindig megsejthessétek.

Én vagyok az örökké élő hatalom, belém kapaszkodjatok. Nálam vannak a halál és az alvilág kulcsai, bennem bízatok. Az első századok krisztusi hívői az Úr ezen szavában bíztak és azért voltak olyan győzedelmes lelkűek, hogy csodálva bámuljuk lelki nagyságukat. Mi is énekeljük ugyan: *Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat*, — de mintha bennünk nem volna olyan erős, olyan átélte ez a hit és olyan rendíthetetlen a bizalom az ő hatalmában. Erősítsük magunkban a hitet, éljünk abban a tudatban, hogy hatalmas az Úr, mert legyőzte mind a három rosszat: a bűnt, a halált és a poklot. Krisztus ezzel a hármas győzelmével lett az örökkévalóság királya, a megváltás osztogatója, az élet és halál Ura. Ha mi is le akarjuk győzni ezt a három ellenségünket és ki akarjuk alakítani az

első krisztusiak diadalmas lelkületét, tanuljuk meg, hogy Benne, Vele és Általa mi is győzedelmeskedünk.

VI. A Jelenések könyvének fölosztása

Ird meg tehát, amiket láttál és mutasd meg ezzel mindenkinek, amik a jelenben vannak és azután amiknek később kell történniök. Ird meg ezeket a hét egyháznak, mert a *jobbkezemben látott hét csillag és a hét aranygyertyatartó titka* a következő: *A hét csillag a hét egyház anyaga és a hét gyertyatartó maga a hét kisázsiai egyház.*

a) Ebben a pár sorban először is megadja Szent János a Jelenések könyvének felosztását. Az első részben feltárja a jelent és megmutatja az ő fennhatósága alatt álló egyházközségek akkori lelki állapotát. Ez mindössze két fejezetet (a másodikat és a harmadikat) foglalja magában. Ebben a lelkigyakorlatban csak erről fogunk elmélkedni. Mi is először azokról fogunk gondolkodni, amik vannak: *mibennünk és körülöttünk*, de ezeket Szent János útmutatása szerint Isten szemével akarjuk nézni.

A Jelenések könyvének második és nagyobbik része a jövőre vonatkozik: mégpedig részben az akkori egyházak közvetlen jövőjére, részben a végső jövőre.*

b) Ebben az első részben az Úr hét levélben üzen és ennek a hét levélnek a szerkezete majdnem azonos. A következő részeket fogjuk megkülönböztetni elmélkedéseinkben:

I. Először *megnevezi az egyházat*, kinek szól az üzenet. Itt ugyan vitatkoznak a magyarázók, mit kell értenünk az „angyal” megszólításon. Voltak, akik a hét egyházmegye őrangyalára gondoltak, mert katolikus tanítás, hogy minden testületnek megvan a maga külön őrangyala az égben, tehát nemcsak az egyes személyeknek; így van őrangyala családuknak, váro-

* Ezekről egy másik kötetben fogunk elmélkedni, mely, ha az Isten megsegít, hamarosan megjelenik.

sunknak, magyar hazánknak és egyházközségünknek is. De hogy itt nem erről az angyalról van szó, mutatja, hogy öt levélben hibát talál bennük és ezekért meg is feddi őket.

A legáltalánosabb felfogás szerint az egyház püspökét érti elsősorban az Úr ezen a megnevezésen. Ez a legvalószínűbb magyarázat is és mi is ehhez csatlakozunk, de azzal a kiegészítéssel, hogy nemcsak magát a püspököt, de híveit is érti. Mindenegyben egyház püspökét ugyanis úgy tekinthetjük, mint a rábízott közösség képviselőjét, aki felelős nemcsak önmagáért, hanem a reá bízott nyájért is. Az Úr szavaiból mindig világosan meg lehet különböztetni, hogy mi az, ami magára a püspökre áll egyedül és mi az, ami híveinek is szól.

Ha ismerjük ezeknek az egyházaknak történetét, akkor csodálkozva fogjuk látni, hogy a nekik szóló levelekben mennyi elrejtett célzás van. Részben a tudósok munkája, részben az újabb ásatások tárták fel ezeket, de együttesen világosan bizonyítják, hogy ezeket az üzeneteket kortárs írta kortársainak. Ezért nem kellett neki magyarázatot adni sokszor ott, ahol mi már magyarázat nélkül mit sem értünk, mert azok előtt világos volt minden célzása. Az első pontban minden elméledésnél arra törekedtünk, hogy ezeket az adatokat összeszedjük és ezzel a mélyebb megértéshez elsegítsük olvasóinkat.

II. Azután az *Úr megnevezi magát*. Kimeríthetetlenül gazdag lényéből más-más sugárt villantat fel. Olyanokat, amelyek a maga lényébe is bepillantást engednek, meg olyant, amilyenre a címzetteknek szükségük van. Ezek majd együttesen a mi Urunk Jézus Krisztusról alkotott lelki képet teszik gazdagabbá és teljesebbé lelkünkben.

III. Ezután mindegyik levélben egyformán ez áll: „Scio opera tua.” *Ismerem cselekedeteidet*. Maga ez a szó is mély megrendülést kelthet bennünk. Gyerekkorunkban lehet, hogy mi is ráírtuk írószereinkre: „Isten szeme mindent lát, ne vedd el e lineát”, — de

később mintha megfélekedtünk volna a mindent tudó és mindent látó Istenről. Pedig ennek az egy gondolatnak az átélése is nemcsak félelmet, de örömet és megnyugvást is adhat. Nekünk pedig mind a kettőre szükségünk van. Kell félnünk a mindent tudó Istentől, ha rejtegetnivalónk van, mert előle elrejtteni semmit nem lehet. De nyugodtan rábízhatjuk magunkat minden másban, mert ismeri cselekedeteinket, látja körülményeinket, tudja indítókainkat, ő adta a talentumainkat. A világ mindig felületesen ítél és ezért elítél, de Istenre alázatosan és bocsánatot kérve, mindig rábízhatjuk magunkat.

Csudálatosan bölcs pedagógia van az Úr eljárásában. Úgy kellene ezt megtanulniok mindazoknak, akiknek embereket kell nevelniök és irányítaniok! Először mindig a jót látja meg és külön-külön is elismeri, megdicséri, akiben csak a legkisebbet is meglátja. Kell-e most hivatkoznunk, hogy mennyivel másképp ítélnek az emberek? Kell-e most elmondanunk a régi tanítómesét a két tarisznyáról? Bizony, a mi mellünk előtt is a mások bűneivel teli tarisznya áll és hátunk mögött van a saját hibáinkkal megrakott. Mi is először a rosszat látjuk meg és legtöbbször mást meg sem látunk másokban. Ha megpróbálnók mindig és minden körülmények között mindenkiben először a jót megkeresni, megtalálni, elismerni és meg is mondani, akkor talán tőlünk is szívesebben elfogadnák, ha a rosszra figyelmetjtjük őket.

IV. Mert az Úr nem hallgatja el a rosszat sem. Őt „angyalnak” üzeni: „*Van ellened valamim.*” Nem érezzük, hogy bennünk is eláll a lélekzet, mikor az Úr ezen szavát halljuk? Nem érezzük, hogy nagyot dobban rá a szívünk, mert mi ellenünk is lehet nem csak valamije, hanem nagyon sokja az Úrnak? Állítsuk fel most ebben a lelkigyakorlatban életünk mérlegét, vizsgáljuk meg majd minden levélnél, van-e bennünk valami azokból, amiket az Úr a hét püspökben dicsér vagy korhol. Egész biztosan merjük előre is kijelenteni, hogy lesz legalább egy üzenet a hét közül,

melyre mindegyikünk azt mondja: Igen, ezt *nekem* és *most* üzenete az Úr. Olvassuk majd ilyen lélekkel: „Szólj, Uram, hozzám, mert hallja a te szolgád” — és akkor bizonyosan megérezzük, mit akar az Úr ezzel a könyvvél nekünk üzeni.

V. Nem elég azonban a hibára rámutatni, fel kell tárni a javulás útját is. Az Úr meg is teszi. *Tanácsot ad* mindegyik levélben és ezt a tanácsot nekünk is meg kellene szívlelnünk, hiszen maga az Isten adja azokat.

VI. Mi földi emberek azonban olyan kevert lények vagyunk, hogy támogatásra is szükségünk van, ha az Úr tanácsát követni akarjuk. Gyarló földi lényünknek szüksége van az üdvös félelemre is, azért először *fenyeget az Úr*, de úgy, hogy *fenyegetésén* keresztül mindig megérezzük szívének melegét. És megérezzük azt is, hogy nem szívesen fenyeget, inkább szeretne simogatni, megölelni, magához vonzani.

És meg is teszi ezt. Mindegyik levél végén valami csodaszépet *ígér* azoknak, akik megfogadják tanácsát és annak segítségével győzedelmeskednek a megismert hibájukon. Mindegyikünk maga is meg fogja érezni, hogy milyen csodás hangulatváltozásokon megy át a lelke, amíg átelméli az Úr leveleit, milyen érzelemhullámok mennek rajta keresztül. Imádattal borulunk le a mi Urunknak, Krisztusunknak egyre jobban, tisztábban élénk táruló fölsége előtt; — hálás szívvel hallgatjuk az Úr elismerő szavait és köszönetet mondunk neki, mert tudjuk, hogy ha van bennünk valami jó, azt neki köszönhetjük; — bűnbánattal ismerjük el azután hibáinkat; — de a szégyen felráz és akkor erős elhatározással kérjük az Úr tanácsát, hogy szerinte alakíthassuk életünket; — és ha a fenyegetés talán újra a mélységekbe juttatott volna, a befejező ígélet fölemel és minden levelet megnyugvással, örömmel, hálával, békével, szeretettel tudunk majd befejezni.

c) Tanulhatnak az Úr eljárásából mindazok, akiknek a Szentírást hirdetniök kell. Mi azonban most még az olvasók számára szeretnénk egy tanácsot adni, mely

nemcsak a Jelenések könyvére áll, hanem azzal kapcsolatban az egész Szentírásról elmondhatjuk. Mindenütt találunk a Szentírásban olyan részleteket, — tehát nemcsak a Jelenések könyvében — melyeket sokan nem értenek és sokan félreértenek. A Szentírást nem is szabad úgy olvasnunk, hogy fennakadjunk a részleteken. Azt a *magá egészében* kellene engedni, hogy lelkünkre hasson. Hasonlíthatjuk annak a csengőnek a szavához, mellyel az oltárnál hívják fel figyelmünket a szent cselekményre: ha megcsendítettük, akkor annak akkordja egyre halkabban ugyan, de sokáig rezeg. Mindaddig, amíg hozzá nem érünk vagy le nem tesszük. Így kellene hatnia lelkünkre a Szentírás szavának is, hogy annak hangulata csengjen-bongjon tovább mibennünk. Ezért nem az elemzés, a szétszedés, hanem az összhang a fontos. Majd megtapasztaljuk magunk is, hogy amit először nem értettünk, az a harmadik vagy negyedik olvasáskor világosan ragyog előttünk — vagy amit a Szentírás egyik könyvében fel nem foghatunk, az a Szentírás másik helyéből kap majd előttünk ragyogó világosságot.

Azután másodszor a Szentírást szentelménynek kell felfognunk. A hét szakramentumban az Isten Fia az érzékelhető jelekben itthagytá a maga éltetadó erejét. De a Könyvek könyve is ezekhez úgy hasonlít, amint a szentelmények hasonlítanak a szentségekhez. Itt is van valami érzékelhető külsőség: az olvasható és a hallható szavak és ezek mögött itt is megvan az éltetadó kegyelem. Ezért mondatja a szentmise liturgiája az evangélium olvasásakor ezeket a szavakat a pap-pal: „A szent evangélium szavai töröljék el bűneinket.” Ezzel kapcsolatban a szentmisesmagyarázók régi és tekintélyes része azt tanítja, hogy maga az olvasás és maga a hallgatás bír ilyen erővel, hogy eltörli bocsánatos bűneinket a velünk együtt működő Egyház (ex cooperante Ecclesiae) által. Higgyünk nekik, mert szebb és megnyugtatóbb ez a tanítás, mivel az isteni kegyelembe kapaszkodik és nem az emberi értelem és akarat erőlködéseibe.

Első üzenet:

HOL AZ ELSŐ SZERETET?

I.

Az efezusi egyház angyalának írd meg az első levelet.

Efezus ebben az időben a római Asia provincia székhelye volt: itt lakott a prokonzul. Fekvése kereskedelmi középponttá tette, mert a hajózható Caistrus folyó mellett épült, nem messze onnan, ahol ez a folyó az Egei tengerbe ömlik. Két római útnak a metszéspontjában volt és összeköttetésben állott Egyiptommal, Szíriával, Görögországgal, Itáliával és más országokkal. Plinius ezért „Ázsia szemé”-nek nevezi. — Művészetről is híres volt, mert a történelem tanúsága szerint Efezus az összekötőkapocs Görögország és Ázsia művészete között. Sokkal hírhedtebb lett azonban császárkultuszáról, varázslatairól és szemfényvesztéseiről, de főként erkölcstelen életmódjáról. Itt épült a termékenység istennőjének, Artemisnek híres temploma, melyet az óvilág hét csodája közé soroztak. Ebben a templomban őrizték az istennőnek egyik szobrát, amelyről azt hitték, hogy az ég küldötte nekik. A templomot magát a VI. században kezdték építeni és 370-ben fejezték be. De néhány évre rá, 356-ban Nagy Sándor születésének éjszakáján Herostratos felgyújtotta, hogy ezzel tegye nevét maradandóvá. Ekkor még nagyobb pompával felépítették, de nemcsak a művészet csodájaként keresték fel, hanem főként a kicsapongásból álló pogány istentiszteletért.

A krisztusi hitet Szent Pál hozta el ide harmadik útja alkalmával és ekkor majdnem három évig tartóz-

kodott Efezusban. Távozásakor egyik legkedvesebb tanítványára, Timoteusra bízta a virágzó közösség lelkének gondozását. Timoteus halála után Szent János apostol választotta állandó lakóhelyéül, hogy innen kormányozza Kisázsia egyházait. Itt fejezte be maga is hosszú földi vándorlása után Krisztusért égő életét. Az ő nevét őrzi Efezus mai neve: Aia-Szoluk. Ez a régi görög névnek elferdítése és annyit jelent: „Istent ismerő tudós”: ez pedig az Úr kedvelt tanítványa volt. A régi dicső multnak ma már csak halvány emléke van. Krisztus után a III. században a gótok kirabolták és felgyújtották a várost és a romok közelében később egy kicsiny falu keletkezett néhány török családdal. Ez a pogányság emléke, mert a kereszténység teljesen eltűnt.

Hogy amikor Szent János Patmosz szigetén volt, akkor püspökként ki kormányozta Efezust, azt nem is tudjuk, de nem is fontos. Isten szemében ugyanis nem a személy és nem a név a fontos, hanem a hivatás, a küldetés. Bárki volt is, angyal volt, azaz Isten követe. Amint én is, mikor ezeket elmondottam, Isten követeként szólottam és most, amikor leírom, Isten követeként küldöm ezt az írást. Ne a személyt nézzék itt sem, hanem hallgassák az Isten küldöttét, mert akkor biztosan kiérzik majd, mit üzen az Isten az egyesnek.

II.

Üzen, aki a hét egyház püspökeit mint hét csillagot tartja jobbjában és a hívek között mint hét aranygyertyatartó között jár.

a) Az első krisztusiak magyarázat nélkül megértették, hogy mit jelentenek ezek a hasonlatok. Ők saját szemükkel láthatták a keleti uralkodók palotáiban, meg a hellén-római nagyok házaiban az örökön égő kandelábereket: ennek fényével és tűzével akarták jelezni a maguk örökkétartó uralmát. Ugyancsak nem egyszer láthatták a római pénzekben a csillagot, mellyel szintén az uralkodó császár a maga öröknek tartott

hatalmát akarta jelezni. De tudták azt is, hogy mulandó ezek hatalma, mert csak egy a Fölséges, egy a Hatalmas, egy az Úr, a mi Urunk Jézus Krisztus. Ő a krisztusi hívek legfőbb és korlátlan Ura. Neki jár minden dicsőség és tisztelet. *Mily fölséges kép ez az Úriól!* És milyen nagyvonalú lelkiséget ébreszthet ez mibennünk!

b) A csillagokról más helyen azt mondja az Írás, hogy az az egyházak vezetőit jelzi, míg a hét gyertyatartó magukat a híveket és azok közösségét. Ebből a szempontból is vigasztalás és intés van ezekben a szavakban. *Vigasztalás* az a tudat, hogy az Úr tart minket erős és hűséges kezében, mert mi az ő tulajdona vagyunk. Kimondhatatlanul bátorító az a tudat: „Erős az én Jézusomnak keze és ő ragadott meg engem örökre!” De át kell azt is éreznünk egész szent komolysággal, hogy nekünk erősen bele kell kapaszkodnunk ebbe a kézbe, mert ha elengedjük mi magunk vagy tűrjük, hogy az ellenség kiragadjon onnan minket, csak a feneketlen mélységbe zuhanás jöhet. Oda, ahol nincs talaj a lábunk alatt, ahol az örvény fenyeget örök elnyeléssel. És mégsem kell félnünk, mert az Úr közöttünk jár most is. Mint ahogy a tanító az osztályban a gyerekek között jár, figyelve munkájukat, szeretettel biztatva, jóakarattal korholva őket, de mindig segítségre készen. Az ő szeme mirajtunk! Tegyük tehát átélte valósággá és akkor boldogságunkat találjuk benne: *az Úr tart minket és ő jár közöttünk.*

c) A papok számára az Úr szava egyúttal *felszólítás is*. Valóban nekik, mint a csillagoknak, ragyogniuk kell. Mily szép és mily csodálatos a csillagos ég! Mily kedvesen mosolyognak az égről a sötét éjszakába! Mint ébresztgetik az emberek szívében a csendes vágyódást a távoli, a végtelen, az örök boldogság felé! Mily szeretettel köszöntik ezeket az iránymutató csillagokat mindazok, kik idegen tájakon, ismeretlen utakon járnak. Azt mondja az Írás a csillagokról, hogy hűségesen állják helyüket és ennél szebb jelzőt nem lehet

mondani papra sem, mint hogy hűségesen szolgálja Istenét és hűségesen szolgálja a rábízottak lelkiüdvét.

III.

Ismerem cselekedeteidet! Tudom a hívek közt fáradozásodat és a szenvedések közt béketűrésedet. Tudom azt is, hogy nem szenvedheted a gonoszokat, ezért előbb alapos próbára tetted azokat, akik mindenfelé járnak-kelnek, prédikálnak és apostoloknak mondják magukat, holott nem azok és mint hazugokat bélyegeztél meg őket. — Tudom végül, hogy békén jársz, — hogy szenvedtél is az én nevemért, de nem fáradtál bele.

a) Hármat dicsér meg az Úr hűséges szolgájában: kitartó munkáját, bátor küzdelmét és készséges, türelmes szenvedését.

A mi munkánkat is figyeli és ismeri az Úr: Mind a lelki életben végzett munkánkat, mind pedig a mindennapi kötelességünk teljesítését. Hívek vagyunk-e mindezekben? És főként az *Úrért dolgozunk-e*? Az ő nevéért küzdünk-e? Lehet, hogy egyszer koporsónknál elmondják, hogy a mi életünk is csupa fáradság és munka volt, de az Úr előtt az számít, hogy ebből a sok munkából és fáradságból mennyi volt az övé. Meg az, hogy ha bármi munkába kezdtünk bele, legmélyebb okában Jézus nevének megdicsőítése volt-e vagy a magunk hírének-nevének emelése és a saját megelégedésünk. Azután pedig az számít, hogy *kitartó volt-e* a mi munkánk. A nehézségek és ellenkezések közt nem hagytuk-e abba a megkezdett jót? Sokkal többen indulnak el az Úr útján is, mint amennyien célba jutnak. Mert csak *aki végigfutja pályáját és végigállja harcát, az nyeri el az élet koronáját.*

b) Külön kiemeli az Úr Efezus püspökében, hogy nem tudta a rosszat elviselni. Nekünk is iparkodnunk kell, hogy kiérdemeljük az Úrnak ezt a dicséretét. Különösen két irányban kell magunkat megnevelnünk. Az egyik, hogy *magunkban ne tűrjünk el semmi rosszat.*

Ahogy a művelt ember a fizikai tisztátalanságot nem tudja elviselni magán, ahogy a szobájában el nem tűrné a piszkot és szennyet, ugyanolyan türelmetlenül kellene tapasztalnia magán a bűnt is. Ez az első kellék, hogy gyökeresen tudjunk szakítani a bűnnel, a rosszal, hogy ne csak külsőleg, hanem belsőleg is útalattal elforduljunk tőle.

De *kifelé sem szabad elviselnünk* a gonoszt. Nem úgy, hogy az emberek ellen elkeserednénk, hanem az Úr Krisztussal meg kell tanulnunk csak a bűnt utálni, de a bűnöst megértő és megbocsátó szívvel szeretni.

Ó bár meglenne mibennünk is ez a lelki bátorság! Mert téves tanítók nemcsak régen voltak. Ma is járja sok helytelen tanítás. Nemcsak régen voltak nikolaiták, akik a krisztusi szabadságot dicsőítették és magasztalták eleinte, de azután a szabadosságba torkollottak be. Hogy mi volt részletesen a tanításuk, arra nincs biztos adatunk. Egy bizonyos: tanításuk ellenkezett Isten tanításával. Mindegy tehát ma is, hogyan hívják a hamis prófétákat, a tömegeket magukkal ragadó vezéreket! Meg kell vizsgálnunk a tanítást és ha az hazugság, akkor határozottan szakítani kell vele. Tudom, hogy sokan vádolják az Egyházat türelmetlenséggel azért, mert ők maguk rosszul értett emberiességgel, gerinctelen lágysággal gyengék a téves tanításokkal szemben. Ime: itt a bizonyosság, hogy az Úr szereti és dicséri, ha a tévedésekkel szemben *határozott álláspontot foglalunk el* és ha kell, *keményen tudunk eljárni*.

c) Szentatyánk, XII. Pius pápa 1940 karácsonyán rá is mutatott *az apostolkodás új követelményeire*, amelyet *a ma*, de méginkább *a holnap* kíván tőlünk. Ezt mondja többek közt: Bármilyen legyen az arány — amit egyedül Isten ismer — a győzelmeik és vereségek, a megnyert és az elveszített lelkek között, nemkevésbé igaz és kétségtelen, hogy a jelenkor külső és belső helyzete az apostoli lelkekre igen nagy terheket ró nemcsak addig, amíg végetér ez a rettenetes háború, de méginkább akkor, amikor az ellenségeskedés végetérve, a népeknek ama mélységes sebek gyógyítására

kell magukat szentelniők, melyek keserű örökségül maradnak a szociális és gazdasági téren hátra; amidőn a ma háborúskodó nemzetek olyan lelki sebekkel fejezik be ezt a háborút, melyek nagyon gondos és kitartó gyógyítást igényelnek, ami lehetővé teszi a veszedelmes következmények elkerülését vagy csökkentését.

Tragikus és szinte végzetes kitartással dühöng a megkezdett harc, rója véres útját, romokat hagy hátra, nem kímél meg sem tiszteletreméltó templomokat, sem híres épületeket, nem kíméli a szeretet otthonait, könnyen elfelejti az emberiesség törvényeit, nem törődik a háborús szokásokkal és jogokkal, s olyan végleteket ér el, hogy majd egy kevésbé felforgatott és a miénknél nyugodtabb korszak a világtörténelem legfájdalmasabb és legsötétebb lapjainak egyikére fogja feljegyezni a mostani eseményeket.

Aggódással gondolunk arra a pillanatra, amidőn ez a végtelen szomorú krónika — melyet ma nem ismerünk vagy csak részben ismerünk — napvilágra fog jutni. Szólni fog szenvedésekről, feldarabolt testek, kesergő lelkek fájdalmáról, a sebesültek, a foglyok, a menekültek, az elnyomottak, az éhezők, a betegek, az eltűntek fájdalmáról.

De már az is, amit eddig tudunk, elég ahhoz, hogy szívünk elszoruljon és gyötrődjék. Úgy tűnik, mintha nem egy nemzet hitveseiről és anyáiról szólna a próféta rémült kiáltása, melyet karácsony nyolcadában idéz a liturgia: „*Vox in Rama audita est, ploratus et ululatus multus: Rachel plorans filios suos, et noluit consolari quia non sunt.*” (Mt. 2, 18.)

d) Természetes, hogy evvel a harccal sok szenvedés, ellenségeskedés és üldözés van egybekapcsolva. Efezus püspökének bátorságát ezek nem lohasztották le. De vajjon mi képesek vagyunk-e kellemetlenségek elviselésére, vagy éppen ezek elkerülése miatt meglapulunk és hallgatunk, még olyan válságos időkben is, minőket most élünk át. Ha nem leszünk készek és elszántak, hogy az igazságért még az üldözést is elszenvedjük, akkor sem a hegyibeszéd boldogságát soha át

nem érezhetjük, sem az Úr dicséretét soha el nem nyerhetjük. Az Úr kemény bíró! Efezus püspökében is látja, hogy mily határozott a hamis próféták ellen való védekezésben és milyen bátor az üldözésekben, mégis észreveszi benne is, ami nincs rendben, ami nem nyerheti meg az ő tetszését.

IV.

De van ellened valamim: az, hogy az első szeretettedet elhagytad!

a) Megdöbbenő az Úrnak ez a szava, ha arra gondolunk, hogy *kinek* mondja ezt, *ki ellen* emeli ezt a vádat. A csillag ellen, aki érte dolgozott, mellette harcolt, vele együtt tűrt! Hát akkor nekem mit mondhat az Úr?! Mennyi kifogásolnivalót találhat én bennem is! Mert nemcsak pap érzi át a különbséget a szemináriumi élete és a felszentelés utáni buzgósága között, — nemcsak szerzetes a noviciátus és a fogadalmi idők buzgóságát érzi lohadni: világi hívek is sokszor tapasztalhatják, hogy elhagyták az első szeretetet.

Igaz ugyan: *quotidiana vilescunt* — hogy a mindennapit megszokjuk és a megszokásból figyelmetlenség, a figyelmetlenségből lanyhaság, a lanyhaságból ki-kihagyás, ebből pedig abbahagyás szokott kifejlődni. De éppen mert ez annyira természetes és annyira ismétlődő és annyira magától értetődő, azért kell nagyon vigyáznunk magunkra. Szent Bernát panaszkodik: „Sokat ismerek, kik lemondtak a világi életéről és kolostorba lépve új életet kezdtek; de alig láttam egyetlenegyét is, aki noviciátusának befejezése után buzgóbb és tökéletesebb lett volna.” Pedig a kegyelem árad! Pedig a kegyelem forrásához pap és világi napról-napra odamehet! Honnan van mégis a buzgóságnak ez a lelohadása, az első szeretetnek ez az elhalványulása?

Legmélyebb oka az ember természetében van. Az ősbűn meggyöngítette akaratunkat, sőt a rosszra tett hajlandóvá minket. Ebből keletkezik bennünk örökösen a küzdelem. Ehhez jön azután még a külső

világ csábítása. Ha mással nem, hogy szétszórja figyelmünket, világi örömekre csábítgat és ezzel elveszi a bensőséges életben, az Istennel való imádságos egybekapcsolódásban való örömünket. Tagadhatatlan végül, hogy az ördög is éppen a legjobbaknak a megejtésén fáradozik a legerősebben. Mégis legjobban megbénítja akaratumk erejét és a hivatásunkon érzett örömet a *csekély eredmény.*

Ha magunkban tapasztaljuk a sikertelenséget, ha lelki életünkben nem látunk haladást és ezért akarunk csüggedezve abbahagyni imádságos életet, a magány szeretetét, bensőnkben és külsőnkben való éberséget, önmegtagadásokat és önlegyőzéseket, az alázatosságot és a soha nem csökkenő bizalmat, — akkor gondoljunk arra a legfőbb igazságra, hogy Isten nem az eredményt, hanem magát a küzdelmet szereti és jutalmazza.

A külső munkánkra is ez áll: az Isten tőlem a munkát kívánja, az eredmény megadását magának tartotta fenn. *A forrás szökel és folyik akkor is, ha senki sem iszik belőle.* A papnak ilyen örökké buzogó forrásnak kell lennie. Jeremiást népe kinevelte és kigúnyolta, de ő nem szűnt meg inteni, bűnbánatra vezetni őket. Az Údvőztő is tudta, hogy Júdáshoz intézett minden jósága és intése eredménytelen lesz, és még az utolsó percben sem szűnt meg őt szeretettel figyelmeztetni: Júdás, csókkal árulod el Mesteredet?

b) Efezus püspöke változatlanul buzgólkodik kifelé. Ebben nincs is hiba nála. De bent, érzelmvilágában lát az Úr hanyatlást. Ezt kellene nagyon megfontolnia a mai idők „akciós” embereinek. Mily sokan vannak, akik kifelé buzgólkodnak, változatlanul és rendületlenül, de elhagyták a lelki élet ápolását, kiestek a „prima caritas”-ból. Különösen azokra gondolok, akik karddal-pajzzsal akarják meghódítani a világot Krisztusnak, mert félő, hogy buzgóságuk olyan, aminőt Szent Benedek Regulájában keserű buzgalom-

nak bélyegez meg és azt mondja, hogy az kárhozatba visz.

A külső buzgóság Krisztus és az Egyház ügye mellett a benső lelkiség ápolása nélkül csak rossz eredményeket hozhat. Eppen a nyilvánosság előtt, a politikában hangosan szavaló keresztények között látjuk sokszor ezt a külső buzgóságot és ugyanakkor a benső lelkiség hiányát. Nagyon sokan, akik látszatra az Egyház ügyéért buzgólkodnak, tulajdonképpen irigységből, gyűlöletből, anyagi érdekből, önzésből, hatalmi vágyból cselekesznek. El akarja tolni a protestánst az előkelő hivatalból, ki akarja túrni a zsidót a jól jövedelmező üzletből, hogy maga kerüljön oda, de nem, hogy embertestvérének szívébe Krisztust elültesse. Az ilyenekben nemcsak hogy az első szeretet lanyhult el, de egyáltalában nincs szeretet.

c) Rabindranat Tagore mondja: „Vannak emberek, akik annyira igyekeznek *jót tenni*, hogy közben elfelejtenek *jók lenni*.” Vizsgáljuk meg magunkat, vajjon nem áll-e ez mireánk is? A lelkünkben az első szeretet édességének kell lennie, bensőnkben kell jóknak megmaradnunk, akkor fog ez a szeretetünk és jóságunk magától is kiáradni, mint a nap árasztja világosságát és sugarát. Ő, mert az első szeretet drága, boldog ideje egyikünkknél sem a kifelé való cselekedetekben nyilvánult meg, hanem a lelkünk mélyén átértett és átélt bensőségben. Erre kell vigyáznunk, ezt kell őriznünk, hogy az Úr iránt érzett szeretet bensősége és melege meg ne szűnjék bennünk. De ha úgy éreznők mégis, hogy bennünk is elhidegült ez a szeretet, ne felejtsük el, hogy fel lehet újítanunk, ha meghallgatjuk az Úr tanácsát.

V.

Emlékezzél meg tehát, honnan buktál alá; fordulj bensődbe, változz meg és tarts bűnbánatot és kezd újra az előbbi cselekedeteket tenni.

a) Három tanácsot ad az Úr Efezus püspökének és nekünk is.

Első tanácsa: Emlékezz vissza és fontold meg, hogy *honnan zuhantál alá* Gondoljunk vissza, milyen boldogság lakott szívünkben, mikor még az első szeretet megvolt mibennünk. Milyen bátran haladtunk akkor! Milyen buzgók voltunk az imádságban! Hogy izzott bennünk az Isten szeretete! Milyen határozottan szálltunk szembe a rendetlen vágyakkal! Mily türelmesek tudtunk lenni a szenvedésekben! Milyen jószágosak és szeretettel teljesek az emberekkel való érintkezésben! Akkor talán belesajdul a szívünk és felébred bennünk a vágy. Amint a tékozló fiúban is felébredt a vágy, mikor az elhagyott atyai házra gondolt és ezzel kezdődött meg visszatérése az atya ölelő karjába. Ha nincs meg a szeretet már, tegyük ezt a vágyat élővé és majd a sóvárgó, emésztő vágyódás visszaszerzi az elveszített szeretetet.

b) A második tanács: *Térj magadba, változz meg, tarts bűnbánatot.* Talán ezzel a három szóval lehet kifejezni a Szentírás görög szavát, mert az a többször emlegetett „metanoia” nem pusztán érzelemben kitörő bánat, hanem lélekmegfordulás, lélekátváltozás, benső megújulás. Bűnbánat, vezeklés keményen hangzó szavak, de csak a kéreg ilyen, belseje édességgel van tele. Fordulj meg s akkor meglátod, hogy Jézus vár ott rád kiterjesztett karokkal. De ne feledjük: bensőnkben, lelkünk mélyén kell megútálni a bűnt, és borzongva, irtózva elfordulni tőle! És bensőnkben, szívünkben kell szeretettel átkarolnunk mindent, ami Istené. Mert csak akkor követhetjük az Úr harmadik tanácsát:

c) *Tedd az első cselekedeteidet.* Azokat, amelyek még szeretetből fakadtak, amelyeken még rajta volt ennek bélyege. Mert ha fájdalmas is, hogy elveszítetjük az első szeretetet, boldogító az a tudat, hogy *a megújított szeretet talán még bensőségesebb, még mélyebb és még szilárdabb lehet, mint volt az első, az eredeti szeretet.* Péter szerette az Urat az utolsó vacsora termében is, de igazán mélyé, lelkét teljesen átjáróvá a megújított szeretet lett.

VI.

Különben ha bűnbánatot nem tartasz, rád rontok és kiűtöm helyéből gyertyatartódat. De elismerem, az melletted szól, hogy a nikolaiták üzenetét éppúgy útálod, mint jómagam is.

a) Először fenyegetéssel akar az Úr magához kényszeríteni, — hogy pedig fenyegetése nem üres szó, azt éppen Efezus sorsa mutatja. De ugyanez a sors érte utol Ázsiának és Afrikának többi egyházát is. Északafrikában a 200-ik esztendőben egyik zsinaton 80 püspök vett részt. Olyan szentjei voltak, mint Cyprianus, Ágoston, Perpetua és Felicitas. Azután tévtanítók léptek fel, ők pedig nem állottak ellen nekik és első szeretetükből kiestek. Bűnbánatot azután sem tartottak, azért az Úr kiűtötte gyertyatartóikat. Egész Kisázsia és egész Északafrika kereszténysége szinte nyom nélkül eltűnt! Nem kellene neki tehát sem egyes emberek, és nem kellene neki országok, de nem kellene neki még világrészek sem! Nem kell nekik tehát én sem, és ha rossz eszköz vagyok, akkor elejt. Nem kell neki Magyarország sem, mert ha eltér tőle, másnak adja ezt a nekünk oly drága földet. Nem kell neki Európa sem, mert ha Európa tovább megy a megkezdett úton és teljesen eltér Krisztustól, meghallgatja Ázsiának sóvárgását és azokhoz megy át.

b) A görög és a latin szöveg között egy kis eltérés van. A Vulgata azt mondja: *Ellened megyek*: azaz rád rontok. A görög pedig: *Hamar jövök*. De tulajdonképpen nem ellentét ez, hanem egymás kiegészítése. *Ellenem jön* az Úr, ha nem vagyok mellette, — és *hamar*, azaz váratlanul jön a számonkérés. Készen kell állnom tehát, hogy ha bármily hirtelen is jön, ne ellenem jöjjön, hanem értem.

Fenyegetésével az Úr nem ijeszteni akar. Neki nem kellene félelemtől remegő rabszolgák, akik csak az ostorcsapások suhintása alatt kénytelen-kelletlen engedelmeskednek. Csak nekem van szükségem, hogy

néha megremegjek, hogy néha-néha átérezzem üdvöm bizonytalan voltát, hogy elfogjon a félelem az elkárhozástól. Ha más nem is, de legalább ez az egy keltsen bánatot bennem és tartson vissza a bűntől. De az Úr sem a fenyegetéssel akar kényszeríteni, hanem inkább ígéretével, mennyországgal vonzani.

VII.

Akinek füle van, hallja meg, mit mond a Lélek az egyházaknak: Aki győz az ellanyhuláson, a benső buzgóság csökkenésén, annak enni adok az élet fájáról, mely Istenemnek paradicsomában van!

a) Ime a bizonyság, hogy az Úr szava nemcsak Efezus népének és püspökének szól, mert a Lélek „az egyházaknak”, tehát *nekünk is* mondja.

b) Bizonyos azonban, hogy az Úr ígéretét *csak a lelki ember tudja megérteni* és megszeretni. A földnek emberét, a test rabszolgáját, a világ bálványozóját csak a ma leszakítható gyümölcsök, a közvetlenül fogható örömök vonzzák. Nincs is fülük, hogy meghallják és megértsék az Úr szavát. Feladatunk tehát, hogy neveljük magunkat egyre jobban lelkiekké, akkor majd megértjük, mily boldogságot rejt magában az Úr ígérete és akkor majd vágyódunk utána.

c) Az ószövetség szava szerint az élet fája ott állt egykor a földi paradicsomban és megadta volna az első emberpárnak a testi halhatatlanságot. Ebből ehettek volna, de nekik a tiltott gyümölcs kellett. Pedig megmondotta az Úr, miért ne egyenek! Mert „amely napon eendel a gyümölcsbül, halálnak halálával halsz; hallotta holtát teremő Istenétől, de engede ördöng kísértésének, evék az tiltott gyümölcsből s az gyümölcsben halált evett nemcsak magának, de mind ő fájának”.

Most az Úr az *igazi életfa* gyümölcsét adja meg, mely nem a földi paradicsomban, hanem az Isten paradicsomában áll. Ne higgyük azonban, hogy ez csak a mennyországban lesz majd számunkra valósággá. Ez

az életfa a lélek halhatatlanságát adja meg és ennek gyümölcsét, az élet kenyerét *már itt a földön vehetjük*, tehát már a földön megízlelhetjük a mennyország békéjét és boldogságát. Ennek a fának a gyümölcsét a földön kegyelemnek, a mennyben dicsőségnek nevezzük. De ez a kettő: a *gratia* és a *gloria* nem két különböző valami. A kegyelemről Aquinói Szent Tamás mondja, hogy az „*semen gl'oriae*” — a dicsőség magja mibennünk, így tehát a megkezdett örök élet, — a gloria pedig a kegyelemnek teljes kibontakozása, lényünknek teljes világossággá válása.

d) Van azonban egy feltétel: „Aki győz.” Mind a hét levélben ugyanezt mondja az Úr: „Aki győz” — de a győztesnek mindig más ígér, mert különböző a veszély is, melyet le kell győzni, más és más az ellenség, aki felett úrrá kell lenni.

De hogy győzhessünk, ahhoz *harcolnunk kell*. Gyáva népek nincs hazája, elfutóra nem vár korona, gyávák sorsa a megvetés. Küzdenem kell tehát, hogy győzhessek. Ki ellen és mi ellen? Először az elhidegülés, szívünk ellanyhulása, az első szeretetnek eltűnése ellen.

Legyőzhetjük, ha megmelegsünk Jézus szeretetének melegénél és az ő szeretetének erejével beléje kapaszkodunk, minden külső munkánk és tevékenységünk mellett el nem felejtjük, hogy az Élet Kenyerével szívünk melegét felszítsuk, szeretetünket kitágítsuk az egész föld színére és föllángoltassuk egészen Isten trónusáig.

Második üzenet:

LÉGY HŰ A HALÁLIG!

I.

A szmirnai egyház angyalának írd meg a második levelet.

Szmirna nevét a ma embere, legalább névszerint, gyümölcséről és kereskedelméről ismeri, mert a szmirnai füge és szmirnai szőnyeg mindenütt megtalálható. A kereskedelem központja volt már az ókorban is, mert egyike a legősibb helyeknek Kisázsiában. A művelt emberek azt is tudják, hogy Szmirna annak a hét városnak egyike, mely „vitatá, hogy övé bölcsője Homérnak”. Vagyis ősi kultúrtelepülés is ez az Efezustól északra fekvő nagy tengeri kikötőváros, a Tmolos hegylánc lábánál. Gyönyörű fekvése miatt a régi írók „az Ásia provincia királyának” nevezik. Valóban varázsos környéke miatt egyike a világ legszebb kikötőinek.

Jeruzsálem bukása után a zsidók közül sokan jöttek ide, mert csábította őket a kereskedelem lehetősége. Éppen ezek a zsidók lettek azután részben irigységből, részben gyűlöletből a krisztusiaknak üldözőivé. Maga a város ekkor már a római birodalomhoz tartozott és hűsége miatt megkapta az „Urbs fidelis” (a hűséges város) kitüntető jelzőjét. De valóban, a város lakói ragaszkodtak is Rómához. Már Krisztus előtt 195. óta a „Dea Roma” (Róma istennője) tiszteletére templom állott benne és a város híres volt a császárok imádására rendezett ünnepeiről.

II.

Üzen az Első és az Utolsó, aki meghalt és mégis él.

a) A mi Urunkról szóló legmélyebb igazságok egyike az „unio hypostatica”; e szerint Krisztusban az isteni és emberi természet egy személyben egyszerre csodálatos és fölséges módon egyesült. Olyan égi ez az igazság, hogy az Egyház mindig térdrehull, valahányszor erről a misztériumról a liturgiában megemlékezik. Így tesz az utolsó evangéliumban meg az Űrangyalában ezekre a szavakra: „És az Ige testté lön és miköztünk lakozék.” Ugyanígy borul térdre a Credoban, mikor ide ér: „És testet öltött a Szentlélek által Szűz Máriából és emberré lett.” A bencések pedig Szent Odilo óta a Te Deumban is mélyen meghajolnak, mikor arról emlékeznek meg, hogy az Isten második személye nem riadt vissza, hogy testet öltjön és miközénk eljöjjön. Ezt a misztériumot véges emberi ésszel megérteni úgysem lehet, *ezt így kell beleimádkozni szívünkbe.*

b) *Mint Isten jelenik meg előttünk a mi Urunk* ezekben a szavaiban, mert csak Isten mondhatja magáról, hogy ő az Alfa és az Omega, a kezdet és a vég, mindennek ősforrása és végső célja. Ezért mondja róla Szent Pál: „Benne teremtetett minden az égben és a földön . . . minden őáltala és őérette teremtetett, ő előbb van mindennél és minden őbenne áll fenn.” (Kol. 1, 16–17.) Ne feledjük el, hogy mentől jobban behatolunk ennek az igazságnak mélységébe, annál jobban megértjük az üdvösség tervét és a kegyelem rendjét. Nemcsak a szentmisét, de az egész világtörténetet megmagyarázzák a kánonnak ezen szavai: „Per ipsum, cum ipso, et in ipso.” Másszóval azt is mondhatnók, hogy nem elég csak Jézust megismernünk és őt szeretnünk, hanem el kell merülnünk Krisztus misztériumába is, hogy lelkiségünk a lényegeken épüljön. Ebben segítenek éppen az Űrnak ezen önjellemzései.

c) Vigasztalás is van a nehéz időkben az Úr szavaiban. Őt is üldözték, sőt megölték, de feltámadt és él örök dicsőségben. Övéit oltalmazza az ördög támadásaitól és céljához elsegíti, mert ő az éltetadó, miután övé lett a hatalom az élet fölött. Minden szorongattatásunk közt gondolhatjuk: Krisztusé volt az első szó a világmindenség kezdetén és az övé lesz az utolsó szó mindennek végén. Pedig nem az a fontos, hogy most ki a leghangosabb, hanem az, hogy kié az utolsó szó. Biztosít ez az igazság minket arról, hogy ha mi most minden hangos kiabálás ellenére az ő oldalán állunk, akkor majd mindennek végén a végső győzelem Ura mellett állunk.

III.

Ismerem a császárimádó nép között a te szorongatásodat. Ugyanúgy ismerem anyagiakban szégyenségedet, noha tudom, hogy lélekben gazdag vagy. De tudom azt is, hogy káromolnak és mindenképen rágalmaznak azok, kik magukat zsidóknak adják ki, jóllehet lélekben és igazságban már régen nem azok, hanem a törvényt elhagyva, a Sátán zsinagógája lettek.

a) Az Úr ismeri Szmirna angyalának szorongatását és ismeri a mi szorongattatásunkat is. Mert akkor is, most is, sok szorongatást kell kiállniok belülről és kívülről Krisztus követőinek. Lelki életünk is tele van szorongattatásokkal, hiszen „a kegyelem kincsét törékeny edényben hordozzuk” (II Kor. 4, 7.) és a kegyelmi életnek ellensége megkétszerezi támadását éppen azok ellen, akik a kegyelemben gyarapodni szeretnének. Ebben a harcban nincs pihenés. Napról-napra újra támad az ellen és nekünk újra és újra meg kell vele küzdenünk.

Azután mennyi külső ellenség is szorongat minket. Csak jelezni szeretnők az ellenség támadását. Először *legjobb törekvéseinket rosszra magyarázzák.* A világ nem tudja megérteni, hogy valaki önzetlenül

tudjon dolgozni; mert maga is mindig csak az önszeretetének kielégítésére törekszik, azért másoknál is ezt tételezi fel. — Azután cselekedeteinket hányszor *birálják megértés nélkül*, szeretetlenül. Egyszer szigorúnak, másszor gyengének ítélnék ugyanazon cselekedetünkért. Amit az egyik kedvel bennünk, a másik azt el nem szenved. Gyakran mondhatjuk az Apostolal: „Azt sem tudom, mit kell választanom . . . két oldalról is szorongatnak.” (Fil. 1, 22.) Hányszor kell ehhez még a *hálátlanságot* is tapasztalnunk. Nem egyszer, akiket alighogy gyámolítottunk, hálásabbak, mint azok, akik oly sokat kaptak tőlünk, de éppen azért igényesebbek is lettek, hozzászórtak jóságunkhoz és a jótéteményt most már nekik járó kötelezettségnek tekintik. — A legkeserűbb fájdalom pedig, amit Szmirna püspökének is át kellett éreznie, hogy ki van téve a leggyalázatosabb *meggyanúsításoknak, rágalmazásoknak, káromlásoknak*.

Milyen jó tudnunk ilyenkor, hogy az Úr mindezt tudja. Az ő szeme meglátja a titokban elsírt könnyeket, füle meghallja a lélek sóhajtását és a szívnek titkos panaszát. Minden ismert előtte. És az ő tudása nem szív nélküli megismerés, mert az ő tudása szívét is megindítja és kezét is felénk irányítja.

b) Mi adhat ilyen szorongatások között vigasztalást? Manning kardinális három gondolatot ad, melyek békét és erőt öntenek lelkünkbe. Az első, hogy „az ártatlanság, mely a *bűn által* szenved, a *bűnért* szenved.” Hiszen éppen a legártatlanabbat feszítette keresztre az emberek gonoszsága. A bűn szögezte és ölte meg Krisztust, akinek halála váltotta meg a bűnöst. Ha minket is ártatlanul ér üldözés, akkor Krisztus szenvedésével egyesültünk és mi is elmondhatjuk, hogy „kiegészítjük testünkben, ami Krisztus szenvedéséből még hiányzik”. (Kol. 1, 24.) — A második gondolat, hogy „*soha nem vagyunk közelebb az isteni Mester Szívéhez*, mint éppen amikor ártatlanul szenvedünk”. „Szerelmeseim, mondja Szent Péter, ne ütközzetek meg az égető szorongatásokon, hanem örül-

jetek, ha Krisztus szenvedéseiben résztvehettek . . . Ha szidalmaznak titeket Krisztus nevéért . . . az ő dicsőségének kinyilatkoztatásában is vigadva örvendeztek majd.“ (I Pét. 4, 12—14.) — A harmadik gondolat pedig, hogy „a szenvedéseknek kell minket *valami nagyobbra előkészíteni*“. A világhoz és magunkhoz való rendetlen ragaszkodást semmi oly alaposan ki nem tépi szívünkbelől, mint a szenvedés, hacsak a kegyelem működését lázadozással, elégedetlenséggel meg nem akadályozzuk. Egyetlenegy szenvedések közt eltöltött éjszaka előbbrevihet minket a lelki életben, mint vigasztaló imádságok közt eltöltött hetek!

c) Az Úr megdicséri szolgájában a szegénységet, melyet pedig a világ nem talál dicsérendőnek; ellenkezően az ő vágya a nyugodt élet és a gazdagság. Az Úr Jézus Krisztus azonban a nyolc boldogság között beszél a szorongatásról és a szegénységről is. Nekünk is *a nyolc boldogságban hívő lélekkel kell megtörni magunkban a lázadó emberi gondolkodást*. Mi sem tudjuk mindig eléggé átélni, hogy szorongatás közt is lehet a lélek szabad és szegénységben is lehetünk gazdagok, — ha szellemi kincseink vannak. Pedig átérezte ezt már a pogány bölcs is. Hajón utazott, amikor vihar tört ki. Mindenki kapkodva próbálja menteni holmiját, csak ő marad nyugodt. „*Omnia mecum porto*“ — mindenemet magammal hordom, mondta. Ő ezt tudására értette, de nekünk tudásnál nagyobb kincsünk van: és ez az Istenhez hasonlóvá tevő, Isten fiaivá fogadó, valóban szentséget adó ajándéka Istennek; — ezt a rozsdá meg nem fogja, mely meg nem emészti, tolvaj el nem lophatja.

d) A legjobban az fáj mindegyikünknek, ha rosszat mondanak rólunk és káromolnak, azért erről még kell elmélkednünk. Az ember jogosan kényes jó hírnevére. Vannak körülmények, amikor kötelességünk is jó hírnevünket megvédeni, de *nem szabad a jó hírnévnek sem rabszolgájává lenni*. Mondhat a világ, amit akar rólunk, legyünk meggyőződve szívünk mélyén, hogy mentől rosszabbat hirdetnek felőlünk, Isten annál ked-

vesebbnek tart minket. Ezt különösen ma kell szívünkbe vésnünk, mert ma az az irányzat, hogy a krisztusiaktól a jó hírnevet akarják elvenni. Valaki ki is mondotta: „Nem akarunk új vértanúkat teremteni és ezzel felmagasztalni egyeseket. Ma a krisztusi hívőket, főként a papokat ki kell gúnyolni. Nevetségessé kell őket tenni színházban, filmben, regényben. Lehető és lehetetlen vádakkal kell megrágalmazni a bíróság előtt, meggyalázó pöröket kell indítani ellenük.” A vértanúk előtt meghajolnak az emberek, a megrágalmazottól elfordulnak. Ördögi terv ez, mert sokszor könnyebb emelt fővel elviselni a vértanúhalált, mint nyugodtan letörölni a köpéseket. Ránk pedig most, főként az egyházakra, nem is annyira vértanúság, mint inkább a kigúnyolás és a leköpés vár.

e) Elgondolkozhatunk még az Úrnak a következő szaván is: „... kik magukat zsidóknak mondják, holott nem azok.” Ebben az időben még nem is annyira a pogányok és a krisztusiak között volt kiéleződve a harc, mint inkább a krisztusiak és a zsidók között. Ezek a maguk hitétől is elszakadt zsidók voltak a legtöbbször, akik felizgatták a pogány lakosságot Krisztus hívei ellen, mint az Apostolok cselekedetében nem egy helyen látjuk. Pedig már ekkor ők maguk sem érdemelték meg a régi, megtisztelő „zsidó” nevet, mert elhagyták Istent és ezért Isten is elhagyta őket. Isten adott tízparancsolatot a zsidóknak is és annak mélyén ott izzik a mindent összefoglaló szeretet. Ha ezek a zsidók csak ószövetségi emberek lettek volna, ha a maguk írását követték volna, már akkor sem káromolhatták volna az Egyház püspökét.

Milyen finoman különböztet a patmoszi látnok is az igazi és hamis zsidóság között, pedig maga is születéscs szerinti zsidó volt. Mily szükség volna erre a megkülönböztetésre ma is, hogy ne általánosítsanak a gyűlöletet a szeretetlenség krisztustalan és istentelen lelkiületével. Korunk bizonyos áramlatai a zsidóelleneséget vetik felszínre és még énekekkel is azt akarják elhinteni: Minden zsidó gazember. Különböztessünk mi

a Tóra zsidósága és a Talmud zsidósága között. A Tóra Mózes öt könyve: ezen épült fel az ószövetség népe. De azután megtagadták Krisztust és ezzel nem ismerték el azt, aki megvilágítja az ószövetséget is. Nem értette meg tehát ez a Krisztust elvető zsidóság többé a saját írását sem, mert azt csak Krisztusban lehet megérteni. Nem is ez ma már a fő szentkönyve még az ú. n. „vallásos” zsidóknak sem, hanem a Talmud, amellyel közöttük is új szellem kezdődött. Nekünk, krisztusiaknak is el kell a Tórát fogadnunk, mert az a Biblia első öt könyve és az ószövetségi bibliából nő ki az újszövetség. De a Talmud ellen küzdünk, amint Jézus is ellene volt a farizeusok szellemének, amelynek a Talmud az összefoglalója, tehát a képmutatásnak, a látszat-jóságnak, a külsőséges vallásosságnak, az előírások lélek nélküli megtartásának.

f) De nem lehet-e ilyen különbséget tenni közöttünk is? Csak a zsidók között volt igazi ószövetségi lélek és az attól eltérő talmudista? Köztünk pedig nincsenek igazi krisztusiak és hamis krisztusiak? Bizony közöttünk is vannak a Sátán gyülekezetéhez tartozók. Azért nem kellene, mert nem is használnak az Egyháznak, akik kifelé igaz keresztényekként állnak a pódiumra, szavalnak képviselőválasztásokon, feszelegnek nyilvános gyűléseken, befelé pedig, mondjuk, házasságtörő viszonyban élnek, mert vagy maguk váltak el vagy elvált asszonyt vettek el. De nemcsak az ilyen keresztények nem kellene, de nem kellene az olyan „jobbaldaliak” sem, akiknek minden keresztény-keresztényen védelme kimerül negatív antiszemitizmusban, mert bizony ezek nem egyszer rosszabbak azoknál, akiket úgy lenéznek, elítélnek és üldöznek.

IV.

A dicséret után az Úr legtöbbször kifogásol, de most ez elmarad: Szmirna püspökében nem talál semmi kifogásolni valót. Egyetlen elítélő szava sincs hozzá. Vajon ki lehet az, akit a fölséges Úr csak dicsérni tud, mert benne semmi kivetni valót nem talál? A leg-

tudósabb vélemény szerint majdnem bizonyosan Szen-Polikárp volt Szmirna püspöke. És valóban, akik kortársai közül Polikárpól megemlékeznek, csak szépet tudnak róla írni.

Szent Ireneus, Lyon püspöke, egy megtévelyedett papot, Florinust szeretett volna visszahívni az Egyházba; ennek írja a következőket: „Mikor még gyermek voltam, láttalak téged Kisázsiában, Szmirnában Polikárp-nál. Hiszen ami akkoriban történt, jobban emlékezetembe tapadt, mint a minap esett dolgok. Le tudnám írni még most is a helyet, ahol ülni szokott, mikor beszélt. Hasonlóképen járását-kelését, életmódját és külsejét. Emlékszem előadására: mint volt közvetlen személyes érintkezése Jánossal és a többivel, akik látták az Urat; — mint emlegette azok mondásait, amit tőlük az Úr felől tudott; — csodáit és tanításait is — mindazt, amint hallotta az Élet és Ige szemtanútól, úgy beszélte el nekünk teljes összhangban az Írásokkal.” — Mikor pedig Antióchia püspökét, Ignácot vértanúságra hurcolják Rómába, Efezusnál megkéri öreit, hogy kiszállhasson és meglátogathassa Polikárpot. Rómából pedig két, szeretettel és bensőséggel teljes levelet ír neki, mint akit feledni nem tudott és akit csak szeretni lehet.

Különösen két jellemvonását emelhetjük ki. Az egyik, amit az Úr is megdicsér: *rendíthetetlen buzgó-sága az apostoli tanítás mellett*. Hiszen talán szabad az isteni Gondviselés bölcsességét látnunk abban a tényben, hogy három tanítvány együtt két évszázad folyamán tesz tanúságot. Az első az evangélista Szent János: ő 100 körül távozik el a földről. A második Szent János tanítványa, Polikárp, aki mint fiú örzi atyjának tanítását, egészen 156-ban történő haláláig. Polikárp tanítványa volt pedig Szent Ireneus, aki 202-ben lett Krisztus vértanúja. Tehát lelki nagyapa, apa és unoka két századot élnek át, hogy mint maradandó tanúk, kétszáz éven át tegyenek tanúságot a mi Urunk Jézus Krisztusról és hogy eredeti tisztaságában megőrizték az Úr tanítását.

Polikárp szívét annyira áthatotta a hit szeretete, hogy ha eretnekségről hallott, szomorúan sóhajtott fel: „Istenem, milyen idöket kellett megélnem!” (Vajjon hogy sóhajтана napjainkban!) Még öregkorában is nehéz és hosszú útra vállalkozik a hit tisztasága érdekében: Rómába megy el, hogy fontos ügyekben Anicetus pápával beszélhessen. Ekkorában Martion hirdetett eretnek tanítást és volt benne annyi szemtelenség, hogy elment Szent Polikárphoz és megkérdezte, vajjon ismeri-e őt? A Szent így felelt neki: „Ismerem a Sátán elsőszülöttét.” De nem akart semmi közösséget vele. Kérhetnék Szent Polikárptól, hogy könyörögje ki számunkra is ezt a rendíthetetlen kitartást, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus minket is dicsérhessen ezért.

Másik jellemvonása mélységes *atyai szeretete hűveivel szemben*. Gyönyörű bizonyítéka ennek a filippiekhez írt levele. Ebben többek közt egy tévelygő diákonusról írja a következőket: „Szívöl sajnálom őt és feleségét. Adjon nekik az Isten igaz megtérést! Ti pedig ne úgy bánjatok velük, mint ellenségekkel, hanem mint beteg tagokkal és hívjátok vissza őket mint tévelygőket!” — Mennyire kellene nekünk is tudnunk a protestánsokat nem ellenségekként kezelni, hanem tévelygő testvéreknek tekinteni, kiket nem pajzssalkarddal kell meghódítani, hanem kitárt karra, kitárt szívvel visszaédesgetni. A keresztségben ők is ugyanazt az isteni életet kapták meg, mint mi, mert ők is Krisztus misztikus testének lettek tagjai. Ezért ha protestánszt vesz át az Egyház, nem kell megkeresztelkednie, ha egyébként érvényes volt a keresztsége. Akkor az érvényes keresztségben édestestvérem lett Krisztusban és fájó szívvel kell elismernem, hogy téves utakra került, mikor később a protestáns szellemben nevelték. Ha ezt az igazságot megfontolnánk, mennyivel másképen tudnánk mi is feléjük menni! Akkor talán nem mindig azt keresnénk, miben tévedtek, hol tévedtek, nem is ők, hanem még Luther és Kálvin, mert a legtöbbször a maiak nem is tehetnek tévedésükröl. Nem elítélni kell őket, hanem imádkozni értük. Ha másként

nem tudunk apostolkodni, visszatérésüket még kiimádkozhatjuk.

Tegyünk úgy, mint Szent Polikárp: rendíthetetlen, amikor a *tanról* van szó, Martiont keményen a Sátán elsőszülöttjének nevezi ez a szelíd ember, — de a *tévedővel szemben* jósággal és szeretettel teljes, azt kívánja, hogy az Úr bocsásson meg neki! Hogy ez a helyes, mutatja, hogy az Úr nem ítélte el Polikárpot semmiben.

V.

Ne félj semmit a rád váró szenvedésektől. Lásd, a Sátán egynéhányatokat börtönbe fog vetni, hogy próbára télessetek, de szorongatástok rövid ideig, szinte csak tíz napig tart. Légy hű azért az üldözteségek és nehézségek között is mindhalálig és neked adom az élet koronáját.

a) Hogyan, hát az Úr megbünteti a jót is? Nem kíméli meg szeretteit sem a szenvedésektől és bajoktól? Nem így van! Nem büntette az Úr Polikárpot, mikor szenvedést, bajt, keresztet küldött reá, hanem meglátogatta. Akit ugyanis szeret az Úr, annak keresztjéből ad valamit. A földi kitüntetés is „érdemkereszt” szokott lenni. De Isten is, ha valakit nagyon ki akar tüntetni, keresztjéből ad neki talán csak egy kis szilánkot, talán nagyobb darabot. Ó, ha ezt meglátnók, mennyivel máskép ítélnénk a keresztről!

b) Az Úr első szava, amellyel ezt a fájdalmas jövődölést bevezeti: *Ne félj semmit!* Az Úr akarja a rendíthetetlen bizalmat. Nekünk is küzdenünk kell a „defetizmus” ellen: a rémekkel való ijesztgetés és az előre elcsüggedt lemondás ellen. Milyen rossz is ez a lelkiület márcsak természetes szemmel nézve is. A nagyon világosan látó Zrínyi egyenesen „áfium”-nak, veszedelmes kábultságot és bénultságot okozó méregnek nevezi ezt a kicsinylelkű gondolkodást. Ő hozza fel példának a görögöket, hogy amíg ez a csüggeteg lelkiület volt úr rajtuk, folytonosan veszítettek. Mikor

azonban a szükség és kényszerűség szorongatta őket, akkor kicsiny seregükkel, de nagy bátorságukkal győzelmet arattak a hatalmas perzsákon. Nemcsak mint magyar embereknek, de mint krisztusiaknak is ilyen lelkülettel kellene a jövő elé néznünk. Nem azon kellene előre sápítoznunk és nemcsak magunkat keseríteni, de másokat is elcsüggesztetni: Mennyi az ellenség? Mily ravasz eszközökkel dolgozik? Hogyan fogunk bírni velük? Ki fog összeroppantani: a félelmes ellenség vagy a hatalmas barát? Keletről jön-e a rém vagy nyugat hozza Krisztus tagadását és ember bálványozását? Jöjjön, aminek jönnie kell, mondhatjuk nyugodtan, ha fülünkbe cseng az Úr szava: Ne féljete azoktól, amiket szenvedni fogtok.

c) Nyugodtságot ad már előre először is az a gondolat, hogy mindezt *az Úr tudja*. Az üldözés mértékét is meg az üldözés tartamát is ő határozza meg. Ha pedig ő tudja és megengedi, akkor lehet az keserű és nehéz, de nem lehet rossz.

De azt is megmondta az Úr, hogy „tíz napig” tart ez a szorongatás. Sokféleképpen magyarázták már ezt a tíz napot. Azt gondolják sokan, hogy az egyiptomi tíz csapás mintájára tíz üldözést jelent. Nem akarjuk ezeket a magyarázatokat vizsgálgatni. Az Úr szavából egyet érezhetünk ki bizonyosan: *meghatározott ideig* tart mindössze és *nem lesz hosszú*. Ez vigasztalás minden földi üldözésben és szenvedésben. Mert meddig tarthat legrosszabb esetben? A halálunkig. Tovább nem. Nincs akkor is hamar vége számunkra? Hiszen máskor oly rövidnek tartjuk az életet. Miért nem gondoljuk ezt akkor is, ha talán egy életen át csak az álom nyújtana kis fegyverszünetet a szüntelen üldözésben?

d) Még valamit meg kellene látnunk a történelemből. Azt, hogy *minden gonosz és minden gonoszság akarata ellenére is Istent szolgálja*. Szent Ágoston mondja: „Ne higgyétek, hogy a rossz hiába van a világon és hogy Isten nem tud általa semmi jót elérni Minden rossz azért él, hogy vagy maga megjavuljon

valgy hogy általa a jók az erényben gyarapodjanak." (54. zs. magyarázata.) Legyünk meggyőződve, hogy nincs az a rossz, mely lelkünk javára ne válnék, mert „az Istent szeretőknek minden a javukra válik”. (Róm. 8, 28.)

e) De nemcsak a mi lelki javunkat szolgálják, hanem *Isten dicsőségét is növelik* az üldözések. Valányszor a gonosz azt hitte, hogy győzött, akkor szenvedte mindig a legnagyobb vereséget. Az üldözők minden látszólagos győzelme Isten dicsőségének egy-egy újabb állomása. Mik voltak életükben Nero, Diocletianus . . . Julianus . . . Napoleon . . . Voltaire, Rousseau . . . Callés, Lenin? És kik ők, mik ők ma? Történelmi adatok! Nerótól, Diocletiantól senki nem fél ma már. Napoleonért szívből senki sem rajong. Voltairen nem egyszer már gimnázista mosolyog. Mentől nagyobb az ellenség és mentől nagyobb a támadás, annál nagyobb dicsőséget szerez Istennek. Így volt ez a múltban, így van ez a jelenben is. Bármily magasra emelnek embert hódolói ma is, sorsa ennek is ugyanaz lesz: Krisztus pedig tegnap, ma és mindörökké van. Nemcsak a multat kell az Apokalipszis szemével néznünk, a jelenben is így kell beletekintnünk. Csak azt kell még tudnunk: a küzdelem az látható, míg a győzelem sokszor a lélek mélyén van és ezért láthatatlan. De nekünk a látszaton keresztül kicsinylelkűség és lemondás nélkül meg kell látnunk Krisztus végső győzelmét.

f) Ehhez adnak bátorságot az olyan szentek, minő Polikárp is volt. Valóban, Szmirnában meg is kezdődött az üldözés. Tizenkét keresztényt vetettek a vadállatok elé. Ez csak felkorbácsolta, de ki nem elégitette a szenvedélyeket. Most Szent Polikárpra kerülne a sor és ő készen is áll, bár tudta, hogy nem vadállatok fogják elpusztítani. Álmában ugyanis azt látta, hogy feje alatt kigyulladt a vánkos és ebből megértette, hogy tűzhalál vár reá. Nem félt ugyan a haláltól, de hívei kérésére elrejtőzött mégis, hogy amíg lehet, életével használjon nekik.

Elfogták azonban szolgáját és az a gyötrő kínok között elárulta a püspök tartózkodási helyét. Mikor látta Polikárp a közeledő ellenséget, tudta, hogy az Isten akarata az ő vértanúhalála: nem rejtőzködött tovább. Fogadta a poroszlókat és megvendégelte őket. „Egyetek, igyatok, érezzétek jól magatokat, míg én elmegyek imádkozni.” Két óra hosszat imádkozott, nem is annyira magáért, mint inkább híveiért. Maga számára csak ezt kérte: „Mindenható Úristen, áldott szerelmes Fiadnak, Jézus Krisztusnak Atyja, aki által téged megismertünk, áldlak téged, hogy méltattál engem erre az órára és vértanúid sorában részem lehet a te Krisztusod kelyhében.” (Ez az ősi krisztusi lelkület, mely örömmel és dicsőségnek találta, ha Krisztusért vértanúságot szenvedhetett!)

Letartóztatása után a városba vezették. Útközben találkoztak a rendőrfőnökekkel és fiával, ezek felvették Polikárpot saját kocsijukra. Bár pogányok voltak, de jóságáért szerették Polikárpot. Kérlelték is őt: kár a halálba mennie, áldozzon a pogány isteneknek. Mikor azonban azt tapasztalták, hogy a püspök tántoríthatatlan, annyira megdühödtek rá, hogy lelőtték a kocsiról. Erre bicogó lábbal ment tovább, de nem csüggedő lélekkel.

Mikor a nyilvános tárgyaláson a prokonzul elé került, az felszólította Polikárpot: „Mondd, hogy le az istentagadókkal!” A püspök méltóságteljes tekintettel körülnézett a pogány bálványimádó tömegen és rájuk mutatva mondotta: „Le az istentagadókkal!” — Bírāja erre megfenyegette, hogy vadállatok elé dobhatja, ha nem káromolja Krisztust. Az ősz püspök így válaszolt: „Nyolcvanhat éve szolgálom őt és sohasem bántott. Hogyan átkozhatnám az én Királyomat, aki megváltott?” — A prokonzul mindenáron félelmet akart benne kelteni, azért most azt mondotta, hogy nem vadállatok elé dobhatja, hanem tűzhalálra ítéli. Krisztus vértanúja így felelt: „Te engem tűzzel fenyegetsz? Egy óra hosszát ég az csak és azután elalszik. Nem ismered te a jövődő büntetést és nem tudsz a kárhozat örök tűz-é-

ről, mely az istenteleneket várja. De mit habozol?" — Máglyára vitték ekkor. Ott egy oszlophoz akarták kötni őt, hogy a kínos gyötrelmek között le ne ugorjék. Erre ő csak ennyit mondott: „Nincs szükség a kötelekre. Itt tart engem az Úr Jézus Krisztus szeretete. Valóban ott is maradt rendületlenül. Ámde a Szentem nem fogott a tűz. Körülvették a lángok, de ő sértetlenül állt közöttük, pedig a körülötte lévőket megégette a tűz. A bíró erre ráparancsolt a katonákra, hogy karddal végezzék ki. Ez meg is történt és csak a holttestemet tudták elegetni.

A szent vértanú aktája így fejezi be elbeszélését: „Így azután mi drágakőnél értékesebb, aranynál becsesebb csontjait összeszedtük és illő helyre tettük. Ott majd amikor lehet, örömmel és szent vígsággal egybegyűlünk és Isten segítségével megüljük vértanúságának ünnepét mindazok emlékezetére, kik már megválták harcukat, mind pedig azért, hogy ösztönzés legyen az utódok számára: nekik is gyakorlottaknak és készeknek kell lenniök hasonló küzdelmekre. Ez boldog Polikárpnak a Krisztus evangéliuma szerinti vértanúsága, melynek mindnyájan nyomában akarunk járni.”

VI.

Szent Polikárpot nem fenyegette az Úr semmivel. Mi azonban kiérezhetjük a fenyegetést is a magunk számára. A Szentnek nem kellett félnie. Az ő lelkében ugyanaz a gondolat lehetett, mint Szent Ferencében, amikor így énekelt:

„Dicsőítlek Uram, a mi nővérünkért, a testi halálért, Akitől senki élő ember meg nem menekszik.

Jaj azoknak, akik halálos bűnben mennek el!

De boldogok azok, akik megadták magukat a te szent

[akaratodnak,

Mert a második halál nem fáj azoknak.”

VII.

Akinek füle van, hallja meg, amit a Lélek mond az egyházaknak: Aki győzni fog a kislelkűsége és csüggedésén és így kitart, ha kell, a testi halálig, azt nem sebzi meg a második halál!

a) Mily kedvesen csengett a szmirnaiak fülébe már az Úr előző intése: Légy hű mindhalálig! Hisz ők éppen az „Urbs fidelis” lakói voltak, azért tudták, hogy emberi szemmel nézve is már milyen nagy dolog a hűség. Miért szeretjük úgy a kutyánkat? Mert hűséges. Hogy várja haza a gazdáját! Mily örömmel fogadja őt! Lehet, hogy valaki évekig van távol és mikor hazatér, az emberek már nem ismernek rá, de kutyája megismeri és megnyalja a kezét. Andrássy gróf Krasznahorkán mauzóleumot építtetett feleségének s abban a maga hűségét a kutya képében akarta kifejezésre juttatni. De kár, hogy ő nem jutott el a természetfeletti meglátásig. Akkor ennél a hívalkodó és mégis kicsinyes alkotásnál nagyobbbat, szebbet adhatott volna!

b) Le kell tehát győznünk a hűtlenségre csábító kísértéseket. De hogy ezt meg tudjuk tenni, először *kerüljünk minden alkalmat*, mely hűségünket fölöslegesen próbára tenné. Necsak imádkozzuk: ne vigy minket a kísértésbe, — de magunk se menjünk bele. Igaz, hogy az Úr nem enged senkit erején felül megkísértetni, de azoknak, kik maguk keresik a veszedelmet, az ilyen próbához Isten nem ad erőt. Ha nem keressük is a küzdelmet, vár ránk azért elég megpróbáltatás. Ehhez kérhetjük és meg is kapjuk a kegyelmet, mert az Úr tudja: „A lélek kész, de a test erőtlens.” Ám ha a kegyelemmel együttműködünk, akkor ki tudunk állni mindent, mint az Apostol mondja: „Mindent elbírok abban, aki engem megerősít.” (Fil. 14, 13.)

c) Az élet koronáját ígéri az Úr. Szmirnában hányszor látták a verseny győzteseit koronával feldíszítva, pedig az csak hervadó koszorú volt. Miránk az élet hervadhatatlan koronája vár, mert mi legyőz-

hetjük a második halált is. Az elsőnek vehetjük a test halálát, akkor *a második a lélek halála*. Ha így nézzük, akkor az Úr Jézus Krisztus szava nyújt eligazítást: „Ne féljete azoktól, akik megölik a testet, de nem tudják megölni a lelket; — hanem inkább attól féljete, aki mind a lelket, mind a testet elpusztíthatja a gehennában!” (Mt. 10, 28.)

De ez *a második halál lehet az örök halál is*. A lelki halál ide vezet el és az örök halál borzasztóbb, mint az embernek pusztán testi feloszlása. Örökké éhezni! Örökké szomjazni! Örökké sötétségben lenni! Örökké szegényen, örökké árván, örökké szeretet nélkül, örökké lángokban, örökké boldogtalanul! — Én Istenem, ki tudja ezt kitartani. (Iz. 33, 13.) Ezért el nem fáradunk a harcban; ezért türelmesen szenvedünk; ezért az Üdvözítővel naponként hordozzuk keresztünket; ezért kiisszuk a keserű poharat, egészen fenékgig.

Harmadik üzenet:

EMELKEDJ FELÜL KÖRNYEZETEDEN!

I.

A pergamumi egyház angyalának írd meg a harmadik levelet.

Ennek a városnak nevét is őrzi a mai köztudatban a pergament szó. Plinius szerint Kisázsianak egyik legszebb városa volt. Ahová csak a szem ellátott, szép épületekben, művészi palotákban, templomokban, oszlopcsarnokokban gyönyörködhetett. Maga a város is magas hegy tetején épült, a Kaikos folyó völgye felett, de a város fölött még ott volt az Akropolis, benne a királyi vár, a híres könyvtár, Athéné és Augustus császár temploma. A domboldalon állott Zeus hatalmas oltára, melyet világszerte híressé tettek plasztikai díszítései: a *gigantomachia* (az óriások harca). De minden épülete között leghíresebb lett *Asklepios temploma*, aki mint a gyógyítás istene örvendett egész különleges tiszteletnek. Az akkori világ minden tájáról siettek ide a betegek, hogy gyógyulásra találjanak, pedig tulajdonképpen Jézusnak ördögi torzképe volt csak ő, akinek ugyanazon megtisztelő neveket adták, mint a mi Urunknak: szabadító, gyógyító, a világ üdvözítője. Óriási tömegek özönlöttek templomához, hogy ott bajaikra gyógyulást találjanak vagy hálaáldozatot mutassanak be a szerintük elért gyógyulásért. Ezeknek a pogány zarándoklatoknak a vége dőzsölő lakoma, mértéket nem ismerő ivás, majd ezek után a testnek durva, piszkos gyönyörei lettek.

Érdekes, hogy sokszor egészen kicsiny dolgok-

ban mennyire nem szűnt meg még ma sem a pogányság. A hét napjai a magyaron kívül a legtöbb nyugati nyelvben a pogány istenek nevét viseli, — a hónapok elnevezései ma is pogány eredetűek: — és ma is látjuk a gyógyszerházak tábláin Asklepiost kígyós botjával.

Még egy súlyos bűne volt ennek a városnak, — és ez a bűn sem szűnt meg mai napiglan sem: — az emberbálványozás. Pergamum volt az első város a római provinciákban, ahol a földi kyriosnak, a császárnak imádása gyökeret vert.

II.

Üzen a kétélű kard birtokosa!

a) Ez a hasonlat először megmutatja Krisztus ellenállhatatlan hatalmát és bírói ítéletének igazságosságát. *Hódoljunk* mi is ezen hatalom előtt és *féljünk* ettől a bírótól.

b) Két éle van Isten szavának: az egyik éléről itt elmélkedjünk, a másikról később lesz szó. Az egyik éle az áldás, a másik éle az ítélet s büntetés. Igen. Isten szavában *élő erő és hathatós kegyelem rejlik*. Az Isten szavából élet fakad. A Szentírásban megőrzött szava mint egyszer említettem, hasonlítható a szentelményekhez, sacramentaliakhoz. Azokban is a külső, érzékelhető elemhez hozzájárul a szó és a kettő jelzi is meg közli is a kegyelmet. A szent keresztség vizébe, a bérmlás krizmájába, az Eucharisztia kenyerébe és borába, a penitencia kézrátételébe, a kenet olajába a pap szavára beleszáll az Isten Lelke és kegyelmet, életet adó erővé teszi az anyagot. A Szentírás szava is ilyen látható és olvasható, kimondható és hallható, tehát érzékelhető valami, de szinte a szentelményekhez hasonló erő is van benne, hogy az olvasásával, hallgatásával Isten kétélű szavából az áldást és kegyelmet szerezhessek meg.

c) Pergamum városa megkapta császártiszteletéért a pallos jogát. Lehet, hogy még a krisztusiak között is nem egy olyan akadt, aki talán jobban félt a császár

pallosjogától, mint Isten kétélű kardjától. Ezért vehettek részt a császár tiszteletére rendezett ünnepeken vagy az Aesculap templomába vonuló körmeneteken. Lehet, hogy csak pusztá kíváncsiságból, de „a kíváncsiság bűnnek fele, a rossznak már nézése ront”. Lehet talán, hogy a látszat alapján meg akarták védeni hitvány kis egyéni érdekeiket. Látjuk majd, mint lesz Isten kétélű szava az áldás és kegyelemközlő szó helyett ítéletet és kárhozatot mennydörgő szózáttá.

III.

Tudom, hol lakol. Ott, ahol a Sátán trónol. De azt is tudom, hogy mindezek ellenére kitarasz nevem mellett, és nem tagadtad meg hitemet még azokban a napokban sem, amidőn Antipast, az én hív tanúmat megölték nálatok, a Sátán székhelyén.

a) Ebben a néhány sorban kétszer említi az Úr, hogy ez a város a Sátán lakóhelye. A krisztusi híveknek sokszor kellett, hogy eszükbe juttassa Asclepiosnak mindenfelé ábrázolt jelképe: a kígyó, magát a Sátánt. A paradicsomban is kígyó képében jelent meg az ördög, hogy megrontsa az ember tiszta örömét. Az Immaculata tiszta lába is kígyó fejét töri össze, a kereszt töve is ezt szúrta át. De a Sátán nem halt meg. Időnként lerázza bilincseit és mintha napjainkban elszabadult volna, mert mindenfelé az ő lába nyomát látjuk. Az égben a sátán nyoma az engedetlenség, az *Isten ellen való lázadás*. A paradicsomban a *hazugságot* hozta a földre és ördögi propagandájával kételyt keltett, bűnre csábított. A földön pedig első nyoma a *kiöntött testvér* égbekiáltó foltja lett. Összegezzük tehát: Isten ellen lázadás, hazugság és testvérgyilkosság. Ha pedig most körülnézünk a földön, mit látunk? Egész országokban megindult a nyílt, Isten elleni harc; — rádió, film, könyv, sajtó a hazugságot zúgja, terjeszti; — és a testvérszívek millióiból folyik a vér a földre, hogy égbekiáltó szavával Isten verését vonja le ránk.

b) Pergamum püspöke ebben a környezetben is

megvallotta Krisztust és kitartott mellette. Nagyon sokat jelent ez, mert tudjuk, hogy *mily nagy hatással van az emberre*, hogyan elváltoztatja sokszor őt *a környezet!* Könnyű volt Péternek az utolsó vacsora termében az Úr drága, aranyos arcát szemlélve, simogató, bársonyos hangját hallva, a testvérek meghitt gyülekezetében, a szent lakoma igézetes hangulatában lángoló tűzzel lelkesedni és határozottan kijelenteni, hogy kész a halálba is elmenni Krisztusért. De nehéz volt a főpap udvarában, nyers és durva katonák között a halál veszedelmével szembetekintve, híven kitartani mellette. Meg is tagadta, — nem is egyszer! — közben egy szolgálóleány szavára is az első pápa, a maga pappászenteelésének és elsőáldozásának éjtszakáján az ő Krisztusát! — Könnyű nekünk is az Eucharisztikus Kongresszus világgraszoló ünnepségén, száz-
ezres tömegek között viselni a katolikus jelvényt és énekelni Krisztus győzedelmes dalát. De milyen nehéz őt megvallanunk, ha bekerülünk olyan irodába, műhelybe, társaságba, ahol talán zsidó a főnök, protestánsok a társak vagy ha nem is hitehagyottak, de lagyma-tagok, ingadozók a katolikusok. Még csak némán hordozni a jelvényt is nehéz, nemhogy még szólni Krisztus ügye mellett. Mert bizony egy kicsit mindnyájan kaméleonok vagyunk, a környezettel megváltozunk magunk is.

c) Mily megdöbbentő jelző egy városra: „A Sátán trónja áll ott.” Vajjon ma nincsenek ilyen helyek, amelyekre elmondhatjuk, hogy a Sátán felütötte ott trónusát és benne ő gyakorolja a hatalmat. Nincsenek olyan helyek, ahonnan az élvezetvágy, a kapzsiság, a gyűlölet és irigység, az ördögi szenvedélyek mocsároznak szerteszét? Nem kell keresnünk soká még nálunk se az ilyen helyeket. Hány színház és kirándulóhely, hány bár és táncsalon, hány mozi és mulatóhely csábít minket rikító reklámfényével, kábít érzéki muzsikájával. Minden nagyvárosban találunk, sokszor nem is egyes házakat, sőt sokszor nemcsak utcákat, hanem nem egyszer egész városrészeket is, ahol minden az

érzékiséget szolgálja. A Sátán birodalma ez! Az ő trónja emelkedik s becsületet, egészséget, vagyont, sőt életet is feláldozva neki szolgálnak.

d) Ki volt Antipas, akit megölték? Nem tudunk róla többet, mint hogy ő a legelső, akire a „*martys*”: a tanú jelzőt alkalmazza az Írás. Nem lehetett ekkor még rendszeres üldözés. Talán csak egy császári ünnepélyen nem vett részt és ezért érte őt utol a büntetés. De csak földi szempontból büntetés, mert az Úr ajkáról ez a szó hangzik: *az én hűséges tanúm*. Antipas maga bizonyára nem merte volna magát hűnek tartani. Ha megkérdezték volna tőle, hűséges vagy-e, aligha mert volna igennel felelni. Aki ismeri magát, az nem vallhatja, nem mondhatja hűségesnek. De az Úr sokszor másként lát, mint mi magunk. Alázatos és hűtlenségüket megvalló, megsírató szolgálait és szolgálóleányait is köszönti majd az Úr ezzel a szóval.

e) Milyen vagyok én? Tudom-e magamat függetleníteni környezetemtől? Vagy csak tükkörkép vagyok? Egész viselkedésem nem más, mint visszahatás környezetem hatására? És ha így van, hogyan segíthetek? Először *elismerem gyarló voltomat* és azután azon leszek, hogy *sokszor legyek Krisztusnak* és krisztusiaknak *környezetében*, hogy hozzájuk hasonulhassak. Megfogadom, hogy amennyiben rajtam áll, Krisztus mellett mindenkitől függetlenül ki akarok tartani. Körülöttem a félvilág köszönthet egy ember nevével, én akkor is Isten nevével köszöntök és Dicsértesséket mondok.

IV.

De van ellened is valami kevesem. Nevezetesen az, hogy vannak ott nálad Bálaám tanításának követői, aki arra tanította Bálák moabita királyt, hogy botrányt állítson Izrael fiai elé és csábítsa őket arra, hogy a bálványáldozatok húsából lakmározzanak és idegen nőkkel paráználkodjanak. Így vannak nálad is, akik a nikolaitáknak hasonló szabados tanításához ragaszkodnak.

a) Könnyelmű gondolkodásunk számára nagy figyelmeztetés az Úr szava: Van ellened egy *kevesem*. Az Úr igazságosan ítél, azért különbséget tesz nagy bűn és kis bűn között. De ne gondoljuk, hogy a kicsit semmibe veszi és nem kéri számon. Mert ha az Úr szelíd jóságában valamit kicsinynek lát is és kevesnek mond, nekünk magunkat nem szabad azzal melegegetnünk: Ez csak kicsinység. Kicsiny a darázscsípés is, de ha nem ügyelsz rá, életedbe kerülhet! Kicsiny a porszem is, mely szemedbe száll, de kiolthatja szemed világát! Szent komolysággal óvakodjál attól, hogy kicsinynek lásd, amiért téged az Úr büntet.

Azután fontoljuk meg azt is jól, hogy még abban sem tűri el az Úr a kicsinyt sem, akinek oly nagy erényei vannak, mint Pergamum püspökének. — Vajjon merjük mi azt mondani, hogy erényeink nagysága mellett eltörpülnek, kicsinnyé válnak hibáink? Ó Úram, add meg nekünk azt az érzékeny lelkiismeretet, hogy soha semmit kicsinynek ne tartsunk, ami néked a legkisebb szomorúságot is okozhatná!

b) Bálám tanításának követőit átvitt értelemben kell értenünk. Mózes könyvéből tudjuk, hogy Bálám azt a gonosz tanácsot adta Bálák moabita királynak, hogy romlott moabita nők által bálványimádásra és paráznaságra csábítsa Izrael fiait. A nikolaiták is ehhez hasonló tanítást hirdettek. Azt mondták, hogy megszűnt az ószövetségi törvény köteléke, eljött az újszövetség evangéliumi szabadsága. Az „igazaknak“, akiket Krisztus felszabadított, minden szabad. Akadtak bizony olyanok a krisztusiak között, akik hallgattak ezekre a hamis tanításokra, résztvettek a pogány bálványáldozatok kicsapongó lakomáin és erkölcsi fertőjében. Bizony így jártak mindenkor azok, akik nagy elbizottan tisztáknak (katarói) nevezték magukat, mert a végén mindig a legfertelmesebb érzékiségbe sülyedtek.

De megszűnt ez a veszedelem ma már? Közöttünk nincsenek többé ilyen Bálám-tanítványok? Nincsenek olyanok, akik bár külsőleg megtartják a krisztusi hitet, de a szabadszerelemről, a házassági elválásról,

az erkölcsi hibákról való nézeteikkel egyenesen szembeszállnak a krisztusi alapelvekkel? Nem ú. n. „keresztény” író ír színdarabot: Négy asszonyt szeretek; igaz, hogy egy nőben, a feleségében, de a négy között ott van a cseléd is, a szerető is, a titkár is, a nagyvilági dáma is, csak nincs ott életének földi társa, lelkének ég felé segítője és főként nincs ott gyermekeinek anyja. Keresztény írók és keresztény művészek írnak és játszanak filmet: ördög és az apáca, melyben egyrészt kigúnyolják, nevetségessé teszik a legszebb eszményképek egyikét, másrészt elhintik hamis tanításukat új etikáról. Ez a különbség a régi világ és a mai között. Az érzékiség mindig megejtette az embert, de akkor a bűnt bűnnek nevezték, ma azt mondják, hogy ez az élet gazdagítása. (A németek találnak ilyen szép szót: „erotische Lebenssteigerung“.) Vagy pedig a test jogainak érvényesítéséről harsonáznak. A renaissance is a maga természetes érzékiségével lepel nélkül akarta ábrázolni az emberi testet, de még legalább vallásos tárgyat keresett hozzá: Zsuzsanna a fürdőben, Magdolna, stb. De az újkor egyenesen tombol az aktokban és már a magyar fájdalmat sem tudja másképp elképzelni, mint egy vonagló testű, mezítelen nőnek az alakjában. Ma már kereszténynek jelzett ujságban is találunk olyan rajzokat és képeket, minőt háború előtt pornográf lapban sem mertek volna közzétenni és ú. n. keresztény ujság bélyegez meg cikkével olyan színdarabot, melyet talán még ugyanazon a hasábon, de legalább is ugyanazon az oldalon pénzért reklámoz. S találunk többgyermekes katolikus család falán mezítelenül fetrengő nőalakot, hogy szépet és jót tanulhassanak a gyerekek.

Pedig hogy mennyire fertőz mindez, arra csak egy példát hozunk fel. Valahol egy magyar vidéki városban katolikus kultúrestét rendeztek. Fő vonzóerőként egy fővárosi táncosnőt szerepeltettek. Ez olyan lenge ruhában jelent meg, hogy valaki a nézők között, kezével eltakarta arcát. Mikor ezt elmondotta, egyik hallgatója megkérdezte tőle: De háromszor szerepelt

a balerína a műsoron, mit tett, amikor harmadszor megjelent? Az illetőben volt bátorság és pirulva bár, de elismerte, hogy akkor ujjai között megnézte a táncosnőt. Szent Ágoston is panaszkodik már erről, hogy először csak megnézzük a rosszat, azután megszokjuk, majd megkívánjuk és végül — magunk is megtesszük. Egyikünk sem ment a rossznak hatásával szemben. Ezért fel kell vennünk ellene a harcot.

c) De fel kell vennünk a harcot azért is, mert *felelősek vagyunk testvéreinkért*. Pergamum püspökét is azért feddi meg az Úr, hogy nem lépett fel elég határozottan. Mi sem vethetjük fel a káini kérdést: Öröke vagyok-e testvéremnek? Igenis, öröke vagyok! Nemcsak papok, tanárok, édesanyák és családapák és mindazok, akiknek nevelni és irányítani kell, felelősek a rájuk bízottakért, — hanem mindenkire áll, hogy felelős azokért, akikkel az élet összehozza.

A Zsoltáros is azért imádkozik, hogy az idegen bűneitől szabadítsa meg őt az Úr. Az ember a saját bűnét csak megbánja és kéri Isten kegyelmét. De az idegen bűneimet hogyan teszem jóvá? Bizony nagyon nehezen lehet ezt megtenni. Az Úr számonkéri tőle azt is, akit magával belerántott a bűnbe és aki nem tud többé onnan visszatérni. Olyan súlyos, nagy felelősség ez, hogy az ember nem tudna megnyugodni, ha nem gondolhatna arra is, hogy nemcsak idegen bűnei, hanem *idegen erényei is vannak*. Ha össze akarna roppantani idegen bűneink súlyának átérzése, gondoljunk arra, hogy tettünk jót is másokkal. Voltak emberek, akiket mi segítettünk Istenhez, vezettünk az ég felé. Iparkodjunk mentől több idegen erényt szerezni: példánkkal, szavunkkal, viselkedésünkkel támogassunk másokat, segítsünk Istenhez közelebb.

d) Meg kell említenünk még egy gondolatot. Több magyarázó szerint a nikolaiták eretnekségét az a Nikolaus indította el, akinek nevét Istvánna, az első vértanúval együtt a hét diákonus között olvashatjuk. Így van-e, nem-e, ezt biztosan megállapítani nem lehet. De ha a tizenkét apostol között lehetett egy Júdás,

akkor a hét diakonus közül is lehetett egy „nikolaitává”. Ebből azután két következtetést vonhatunk le. Az első: az egy Júdásért ne ítéljük el a többi tizenegyet, az egy Nikolausért a többi hatot, a néhány rossz pápáért az egész pápaságot, a kevés rossz papért minden papot, a Krisztust nem követő hívők miatt az egész katolicizmust. A második: ha ma a jók között állunk is, vigyázzunk és imádkozzunk, hogy Júdással és társaival el ne essünk, mert — *eleshetünk mi is!*

V.

Változz meg, térj eszedhez, fordulj meg és *tarts tehát bűnbánatot* te is.

Vajjon nem *menti-e* a papot és minket is, *hogy a körülmények kedvezőtlenek voltak?* Hogy talán a túlságos külső foglalkozás eltérített a benső élet ápolásától? Vagy tán a munkánk volt nagyon kevés és a lustaság veszélye támadt ellenünk? Talán a rossz példa csábított a külsőségre és az élvezetkeresésre? Vagy fordítva, a szeretetlenség, meg nem értés tett zárkózottá? Pergamum püspöke is olyan ember volt, mint mi: — és mégis, a legkedvezőtlenebb körülmények között kitartott. Az erkölcstelen szokások, az erőszakoskodó hatalom, a Sátán csele nem tudta őt elcsábítani.

Az első tehát, *hogy ne mentegessük magunkat.* Ne hivatkozzunk külső körülményekre, belső nehézségekre. Ismerjük el alázatosan, hogy gyöngék vagyunk, mert ez a felismerés tesz majd óvatossá és ez az alázatosság, mely átérzi a maga tehetetlenségét, szerzi meg a Mindenható segítségét.

VI.

Különben csakhamar föllépek ellene és harcba szállok velök szám kardjával.

a) Elmélkedésünk elején láttuk, hogy az Úr igéje az a kétélű kard, melynek egyik éle mintegy szakramentális erőt, kegyelmet közöl. Itt láthatjuk most, hogy mint

változhatik át ez áldásból ítéletté. Ó mily éles választó kard az Úr szava: Jöjjetek Atyám áldottai! Távozzatok tőlem átkozottak! Amily boldogság lesz hallani az ő hívó szózatát, úgy kell félnünk attól, hogy az áldás átok lehet, a kenyerem méreggé válhat, italom ölhet, Isten szava halálokat jelentheti.

b) Azt is jelenti ez a hasonlat, hogy Isten nem akar félig keresztény és félig pogány embereket eltűntetni. Éles kardjával kettéválasztja a krisztusi közösség tagjait is. Gyógyulást csak a határozott távozás hoz mindattól, ami nem Krisztusé. A félembereket, a félkrisztusiakat ma elsodorja az idők vihara és elítéli az Isten szava.

c) Ma mintha mindennél jobban kellene lelkünkben csengenie, zengenie Isten szavának. Úgy látszik ugyanis, mintha az ördög jobban ordítana, mint ahogy a hívek énekelnek. Mintha az ágyúszó ma hangosabb lenne, mint a templomi harangok zúgása. Ma már az orgona sem kizárólag az istentisztelet hangszere és nem korálokat játszanak rajta, — van már orgona a bárókban is és a „Perzsa vásár”-t játsszák rajta. Nagyon kellene befelé figyelniünk, hogy ez az ágyúdörgés, jazzhörgés, börczelárma, vásári zaj el ne némissza bennünk Isten szavát.

VII.

Akinek füle van, hallja meg, amit mond a Lélek az egyházaknak: A veszedelmes és ellenkező környezeten győztesnek enni adok ez elrejtett mannából, azután fehér kövecskét adok neki és a kövecskére új nevet írok, melyet senki más nem ismer, csak aki megkapja.

a) Miben kell ma különösen felülemelkedni a környezetünkön? Megmutatta karácsonyi beszédében ezt is a mai emberek számára Szentatyánk, XII. Pius pápa.

A háborús nehéz időkben megvan a hajlandóság a gyengébb lelkekben, hogy csüggedtségükben meg-

feledkezzenek a „lelki békéről”, amit a betlehemi Kisdéd hozott a földre. A karácsony liturgiája mást tanít, mondja a Szentatya. Abban, mint az egész világ isteni szimfóniája száll az ég felé minden nyelven az ujjongás himnusza, az imádás éneke az alázatos és hálás szívekből: *Christus natus est nobis, venite adoremus.* (Karácsony Matutinuma.) Éva gyermekeinek, a száműzötteknek halhatatlan szabadság-himnusza ez! Csaknem elfelejtik, hogy ősszüleik bűne miatt elvesztették a paradicsomot, elfelejtik a fájdalmat, elfelejtik e földnek göröngyös utait, a töviseket, melyeket a megszentelt föld terem Ádám bukása óta; és a betlehemi jászolban fekvő égi Gyermekek előtt, az újszülött Emmanuel szüzi édesanyja előtt leborulnak a földre, meghatóttan és szent csodálattal az isteni Gondviselés bámulatos tervei láttára.

Az Úr születése fölött érzett szent öröm, ez a lelki vidámság, mely annyira sajátja Krisztus híveinek, mely úgy meg tudja remégtetni a szíveket, nem függ a külső eseményektől, melyek sem nem csökkenthetik, sem nem zavarhatják. Karácsony öröme, mely eltölti a krisztusiakat boldogsággal és békével, oly mélyen gyökerezik és olyan magasságokat ér el, melyeket a földi események forrása el nem ragadhat, akár békének örvendjen a világ, akár háború legyen a földön. Az Úr szavainak vigasztaló igazságát: *Gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis* (Ján. 16, 22.), ki érezheti jobban és ki győződhetik meg róla, mint az, aki őszinte szívvel, tiszta jóakarattal és a kegyelemnek kitárt lélekkel hallgatja a himnuszt, mely a jóakarát embereinek szól a földön a jászolból, Isten megtestesült Igéjének első katedrájáról.

Aki behatol ennek a himnusznak az értelmébe, aki megízleli, hogy a szeretet és igazság édes nektárának egy csöppjét rejtí magában, tudja, hogy hová meneküljön az események rendszertelen egymásutánjában, a fájdalmakban és aggodalmakban, ebben a viharos jelenben és egyformán távoltartja magát a meggondolatlan optimizmustól — mely nem vet számot

a valósággal — és attól a még kevésbbé apostoli iránytól, mely a gyáva és nyomasztó pesszimizmus felé hajlik. Nem tudjuk talán, hogy az Egyház életét és működését éppúgy, mint a Megváltó életét és működését állandóan zavarják Heródes féltékeny és nyugtalan hatalma testőreinek kelepcei?

És nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy a kegyelem titokzatos csillaga ragyog a mi égboltunkon és fényleni fog ismét azon lelkek előtt, akik vágnak a jászolhoz közeledni, ahol vezetőt találnak a tévedéstől az igazsághoz, az eltévelyedéstől a hithez, Krisztusnak, a Megváltónak szívéhez.

b) Kell, hogy meglegyen bennünk a *megingathatatlan hit Krisztus végső győzelmében* — mondja tovább XII. Pius pápa. Ismerve a rossznak sötét vakmerőségét, mellyel tele van ez az élet, Krisztus igazi tanítványát még jobban sarkallja ez, hogy éber legyen, vigyázzon önmagára és veszélyben lévő testvéreire. Biztos arról, hogy Isten megígérte Krisztus végső győzelmét ellenségei fölött és országának eljövételét, s így lelke megerősödik, nem csüggeszti el a csalódás, az eredménytelenség, a kudarc, a megaláztatás. Bizalmát átönti másokba is, azokba, akikhez apostoli küldetése van, s így azoknak is lelki védőbástyája lesz. Bátorítja és vezeti példájával azokat, akiket már megkörnyékezik a kísértés, hogy engedjenek s elveszítsék bátorságukat az ellenségek nagy száma és nagy hatalma előtt. Végtelen hála legyen Istennek! Ma sem hiányoznak az Egyházban ezek a kiválasztott, szent és erős lelkek, — sem a klérusban, sem pedig a világiak között — akik legtöbbször a világ előtt ismeretlen hősiességgel, s azzal a hűséggel, mely soha nem ingadozik azok között sem, akik kislelkűekké lesznek és elgyöngülnek, a próféta intelme szerint tesznek: *Confortate manus dissolutas, et genua debilia roborate. Dicite pusillanims: Confortamini, et nolite timere: ecce Deus vester ultionem adducet retributionis: Deus ipse veniet, et salvabit vos.* (Iz. 35, 3. 4.) Ez lesz a mi győzedelmünk,

melyért várhatjuk az Úr hármass jutalmát: az elrejtett mannát, a fehér követ és az új nevet.

c) Az elrejtett manna *célzást* rejt magában: a zsidó legendák szerint ugyanis Jeremiás a frigszekrényt a mannát rejtő kancsóval együtt elrejtette Nebo hegyének egyik barlangjába és majd az utolsó időben ismét megtalálják az elrejtett mannát.

De van *közelebbi értelme* is, melyet akkor találunk meg, ha meggondoljuk, hogy a pergamumi hívek bűne az volt, hogy ettek a pogány áldozatok lakomáin. Azok a lakomák kicsapongással, erkölcstelenséggel végződtek, tehát csömört és undort keltettek a jobb lelkekben. Ennek helyébe adott az Úr nekünk jobb lakomát, az égből hullott mannát, melyben minden édességet megtalálunk. Igaz, hogy ennek édessége a világ előtt ismeretlen, elrejtett gyönyörűség, de Krisztusnak minden szerető híve tapasztalatból tudja, hogy mily édes és mily boldogító ez az elrejtett manna. Pedig ez még csak kezdet, csak előre való megízlelése már itt a földön annak a boldogságnak, melyet az ígéretföldjén, a Jézussal való egyesülés teljes valósága nyújt, ha majd egyszer eljutottunk a hittől a látásig. De addig is, bármily sok földi örömről is kell lemondani és az élet bármily sok keserűséget rejt is számunkra, minden lemondásért és minden szenvedésért összehasonlíthatatlanul nagyobb boldogsággal kárpótol minket csak egyetlenegy szentáldozás is.

d) A fehér követ többféleképen lehet magyarázni. Érthetjük azokra az *amulettekre*, amiket abban az időben elsősorban a gyerekek aranynyakláncra szívük fölött hordoztak. Ezt az édesapa adta gyermekére egy kis tokba: bullába zárva: — és akkor az édesatyai szeretetnek az emlékeztetője ez a fehér kő, mellyel a mennyei Atya viseltetik irántunk, földi gyermekei iránt.

Vagy gondolhatunk arra a szokásra, hogy az ókori nagy versenyeken a győztesnek zálogul egy fehér kövecskét adtak és azzal válthatta ki a díját. Amikor pedig szülőföldjére tért vissza az olimpiai

győztes, akkor fehér márványkövet állítottak fel tiszteletére és arra ráírták nevét. Ebben az értelemben ez a nekünk adott fehér kő zálog már itt a földön, mellyel az Úr ezrek közül kiválasztott minket és megajándékozott a szenttétevő kegyelem drágakincsével, amely mintegy meghívó vagy ízelet a mennyei boldogságból.

Esetleg gondolhatunk arra is, hogy az ókori *törvénykezésben* a bíró fehér követ adott a vádlottnak, ha azt ártatlannak találta és szabadon bocsátotta. A megváltás számunkra valóban ilyen felmentés és felszabadítás a bűn rabszolgaságából. Ezért írja Szent Pál: „Ki lenne vádlójuk az Isten választottjainak? Az Isten? De ő a megigazulást adja? Ki az, aki kárhoztasson? Krisztus Jézus? Az, aki meghalt és mi több, fel is támadt s az Isten jobbán van és közben is jár érettünk?” (Róm. 9, 33—34.)

Mindegy, hogy ezen három szentírási és ókori jelentés közül melyiket ígéri nekünk az Isten: *a szeretet jelét*, vagy *az égi boldogság zálogát*, vagy *a felmentés biztosítását*, egy azonban bizonyos: földi jutalmat ígér. Az égben ugyanis nem lesz semmi titkos és semmi rejtett. És mily jó ezt tudatosítanunk, amikor az a kísértés fenyeget, hogy itt a földön csüggedezünk és lemondjunk.

e) Új nevet is kapunk. De ezt a nevet csak az ismeri, aki megkapja. Igen, mert a szeretet ki tud találni olyan szavakat, melyeket csak ketten ismerhetnek: az, aki mondja és az, aki hallja. Az idegen harmadik csak mosolyogna rajta. Mily kedves nevekkal illeti az édesanya becézett gyermekét! Milyen elnevezéseket talál ki a szeretet a vőlegény és menyasszony között, vagy a férj és feleség között! Hányszor mond olyan jelzöt, melyet más előtt ki nem mondana. Így tesz az Isten is. Valami drága, kedves becéző nevet tud kitalálni, amilyent csak ő súghat és ami örökre kettőnknek édes titka marad. *Secretum meum est mihi!*

f) Csak azt ne higgyük, hogy mindez jámbor képzelődés. Így csak az gondolkozhatik, aki soha meg

nem ízlelte, milyen boldogságot tud adni Krisztus a léleknek. Csak aki megtapasztalta, az hiheti el. *Experto crede!* És nem egy ilyen találhatóunk, aki maga tapasztalta, akinek tehát elhihetjük. A sok közül csak egynek szavát hallgassuk meg, Szent Bernátét:

Jézus, édes emlékezet
Te adsz szívünknek örömet.
Se méz, se semmi nem lehet
Jelenlétednél édesebb.

Hallani boldogabb soha
Nincs, se dalolni muzsika,
Sem elgondolni idea,
Mint Jézus, az Isten Fia.

Nyelv sohase mondhatja ki,
Betű fel nem jegyezheti:
Csak aki tudja, hiheti,
Mit tesz Jézusért érzeni.

(Babics Mihály fordítása.)

Vannak tehát hitünknek olyan átélései, melyeket ésszel felfogni, akarattal elérni nem lehet. Ezekre is elmondhatjuk: „*Neque volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.*” Nem azé, aki fut utána, nem azé, aki akarja, hanem akinek a könyörülő Isten megadja, azé ez a boldogság. És ő mindenkinek megadja a lélek édes manáját, az örök boldogságot biztosító fehér kövecskét és lelkük mélyén mindenkinek megsűgja legalább ezt a nevet: Gyermekem!

Negyedik üzenet:

ÉBER SZEMMEL VIGYÁZZ!

I.

A tiatirai egyház angyalának írd meg a negyedik levelet.

Tiatira, mai nevén Akhisszar Szent János idejében gazdag kereskedőváros volt Lydiában és a Pergamumból Szárdesbe vezető út mentén épült a Kaikos meg a Hermon folyók közt elterülő síkságon. Messze földön híres volt és sokan fel is keresték *bíboranya-gáért*, bíborfestékeiért. Ebből a városból származott az a bíborfestő nő is, akivel Szent Pál Filippiben találkozott és ott Krisztus hívévé tette. Lehetséges, hogy a krisztusi hívők közössége abban az időben keletkezett, amikor Szent Pál Efezusban működött.

A város egyéb ipari ága közül még az *ércöntés* is nevezetes volt. Az itt lakók tehát jól ismerhették az éjjeli sötétségben világító izzó kohókat és a folyékonnyá lett ércnek mindent elpusztító erejét.

De a romlás magja is benne volt a város lakóiban. Időről-időre nagyobb jelentőségre emelkedhetett egy-egy jósasszony. Főszentélye is a káld Sybilla tiszteletére szentelt *Sambatheion* volt, mert ezt az istennőt görögösen Sambathenek nevezték. Nemsokára pedig e levél írása után a montanizmus eretnekségének lett középpontjává és jellemző, hogy akkor is jósasszonyok léptek fel, mint Maximilla és Priscilla. Az üzenet olvasásakor majd meglátjuk, hogy mennyire ismerte mindezt a levél leírója is.

II.

Üzen az Isten Fia, kinek szeme olyan lélekbevilágító, mint a tüzláng, mindeneket letipró lába olyan ellenállhatatlan, mint a kohóban izzó érc.

a) Éreztük már eddig is, hogy az Isten Fia szól hozzánk ezekben az üzenetekben, de egész nyíltan csak itt nevezi magát annak. Eddig csak az istenséggel egyenlő hatalmát és nagyságát mutatta meg, most pedig úgy jelenik meg, mint bíró. Mégpedig először mint *csalhatatlan bíró*, akinek szeme mint a tüzláng, mindenén áthatol, aki a szíveket és a veséket vizsgálja, aki előtt, mint maga is megmondja majd, semmit elrejtteni nem lehet. Mily félelmetes már ez a mindent megvizsgáló szem is! De milyen rettentő lesz, ha majd a szent haragnak lángjai gyulladnak fel benne. Látták egy angyal szemének a villanását az örök Krisztus sírjánál és mintha villámot láttak volna, félholtan estek össze. Milyen lesz majd, ha az Úr maga tekint reánk haragtól lángoló szemmel! — És *ellenállhatatlan bíró* is ő. Eltapos mindent, ami csak ellene akar állani, mint a kohóból kiáradó folyékony érc is mindent megemészt.

b) Jó volna megfontolni az Úrnak ezt a képét különösen azoknak, akik nagyon hozzászórtak benne csak a szelidet és a szívből alázatosat meglátni. Igen, az is a mi Urunk Jézus Krisztus: szelíd és alázatos szívé, a kegyelmeket árasztó és az irgalmasan megbocsátó; de e mellett nem szabad elfelednünk, hogy ő a szent, mindenható és örök Bíró. Mily borzasztó is lesz megtapasztalni haragját, ha valaki kegyelmét és türelmét megvetette! Főként annak kell szívünk mélyéig átjárnia bennünket, hogy az ő szeme olyan, mint a tüzláng, mert a legtöbb emberben van hajlam arra, hogy elrejtсен valamit az Úr elől, miről pedig tudja, hogy neki nem tetszenék. Ne felejtjük el, hogy az elől akarnók elrejtteni, akinek lángtekintete elől semmit elvonni nem lehet. Hozzunk magunk napvilágra minden eltitkoltat, fedjük fel előtte készségesen és

ne akarjunk bármit is elkendőzni, eltussolni, elrejtteni: — úgyis hiábavaló volna.

c) Általában azt mondhatjuk, hogy iparkodjunk *a teljes Krisztust megismerni*. Maga is oly sok oldalról mutatta meg magát, de nekünk is, amennyit csak megtehetünk, meg kell látnunk belőle. Először is „a történelmi Krisztustól az eucharisztikus Krisztuson át el kell jutnunk a misztikus Krisztusig”. (Megadja nekünk ezt, ha majd az Apostolok Cselekedetét végig-elmélkedjük.)^{*} Azután elmélkednünk kellene nemcsak arról a Jézusról, ki a jászoltól a keresztfáig élte a mi emberi életünket, hanem arról is, aki negyven napig oly csodálatos életet élt a földön feltámadása után és most ül a mennyekben, de eljövend majd egykor ítélni eleveneket és holtakat. (Ezt az eljövendő Krisztust látjuk meg majd, ha az Apokalipszis második részét is átelmélkedjük . . .)

III.

Ismerem műveidet, s látom hitedet, és szeretetedet, szolgálatodat és béketűrésedet. Tudom azt is, hogy utóbbi cselekedeteid számosabbak és különbek az előbbieknél.

a) Mélyen meghat az Úrnak ez a csodálatos szeretete, hogy minden legkisebb szépet és minden legapróbb jót is meglát mibennünk. Mindegyiket külön-külön észreveszi és mindegyiket külön-külön megdicséri. Olyan, mint a nagyon figyelmes ember, aki nemcsak általában mond köszönetet valamiért, hanem mindegyiket külön is megemlíti. Ha igazán átélnők ezt a gondolatot, akkor nem bántana az, hogy talán egy egész hosszú életen keresztül semmi nagyot nem tudtunk tenni a mi Urunk Jézus Krisztusért, mert megismernők az ő nagy figyelmességét, mellyel a legapróbb erényeinkre is felfigyelt és feljegyezte azokat. De tartsunk mi magunk is legalább most lelkiismeret-

^{*} Megjelenik még ez év folyamán.

vizsgálatot, mi van bennünk és milyen mértékben azokból, amiket az Úr így megdicsért tiatirai szolgáljában.

b) *Milyen a mi munkánk?* Mind az, ami hivatásunk, mind pedig az, ami kötelességünk. Mert sokszor nem esik össze ez a kettő és a kötelességteljesítés, a kenyérkereset miatt sokszor kell olyat megtennünk, ami számunkra csak nyűg és teher. De boldog is az az ember, kinél a hivatás és kötelesség egybeeshetik! Legyen hálás érte, mondjon köszönetet azzal, hogy a legjobbat és a legtöbbet adja.

De mit tegyen az, akinek nem adatott meg ez a boldogság? Akinek kenyérkereső munkája igazában nem kell se testének, se lelkének, s úgy érzi, hogy máshoz, talán éppen Isten dicsőségének és az emberek javának szolgálatához hivatása volna. Az ilyennek annak megértésére kellene törekednie, hogy *az ő munkájára is szükség van* Isten világtervének megvalósulásában. Ebben ugyanis nincsen utolsó és elhanyagolható munka. Ha egy kis csavar az autó motorjában meglazul vagy kiesik, könnyen katasztrófa lehet belőle.

Különben is nincs olyan ember, kinek csak kötelességszerű munkája volna és ne találna semmit, amihez hivatást érezne. *Van hivatása mindenkinek, mégpedig kettő: megmenteni a lelkét és megmenteni a lelkeket.* Magának is meg kell szereznie az eget meg el kell oda segítenie mindenkit, akiért felelős. Vajjon érezzük-e ezt a hivatásunkat és megfelelünk-e neki?!

c) *Milyen a szeretetem?* Isten maga a szeretet. Önmagában is telve volt szeretettel, de aztán szeretetét az időben kinyilvánította és szeretett minket előbb, mintsem mi őt szeretni tudtuk volna. Ebből a tényből vezeti le Szent János apostol ezt a két világító következtetést és követelményt: „Mi tehát szeressük Istent, mert Isten előbb szeretett minket.” (I Ján. 4, 19.) „Szeretteim, ha Isten így szeretett minket, nekünk is kell egymást szeretnünk.” (U. a. 4, 11.)

Az Úr elvárja tőlünk ezt az iránta való szeretetet.

Mélyen átérezte ezt és gyönyörűen kifejezésre juttatta a mi Liszt Ferencünk hatalmas Krisztus-oratóriumában. Az Úr abban Pétertől, de Péteren keresztül tőlünk is azt kérdi: *Amas me? Diliges me?* De az érzelmeknek azt a gazdagságát, amit ez a két szó magában rejt, csak zenével lehet kifejezni. Valóban, ott megtaláljuk a szelíd sóvárgást és az erőszakos követelést, a könnyörgő alázatosságot és a parancsolni tudó határozottságot; — egyszer majdnem a sírásig ellágyul az ének, máskor pedig a szív mélyéig hatolóan követelő tud lenni. Hallgassuk meg egyszer, ha módunkban van, hogy necsak fülünkön jussanak el a hangok, de szívünk mélyéig engedjük behatolni; és akkor talán, ha nem is határozottan és bátran, de oly halkán és alázatosan, mint Szent Péter a tagadás után, mi is elsuttozhatjuk: Tudod, Uram, hogy szeretlek téged.

Isten iránt való szeretetünknek vannak azonban *ismertetőjelei*. Megtaláljuk-e magunkban ezeket: az éberséget a szenttétevő kegyelem állapotának megérzésében? A gondosságot a legkisebb bűnnek és a legátavolabbi bűnrevezető alkalomnak az elkerülésében? Az Isten jelenlétébe való szerető elmerülést? Az imádságban való buzgóságot? Az Oltáriszentség gyakori meglátogatását? Jézus Krisztus szent emberségéről való elmélkedést? Az istenszolgálatnak igaz szeretetét? De elsősorban embertársainknak, felebarátainknak szeretetét? Főként ezt az utolsót vizsgáljuk meg, mert ezt dicséri meg külön is az Úr tiatirai szolgájában.

d) *Milyen a mi szolgálatunk?* Vagyis gyakorlati szeretetünk? A görög „diakonia” szó ugyanis tulajdonképpen ezt jelenti. Nagyon szépen mondja Vinet: Szeretni annyi, mint oltárra lépni, de nem azért, hogy ott minket tiszteljenek és imádjanak, hanem hogy magunkat odaadjuk és föláldozzuk. Az Úr ezt kívánja ugyanis tőlünk. Neki nem Übermensch, emberfeletti ember kell, ő mibennünk nem a „starker Ja-säger”-t, az akaraterő hőjét akarja látni, — aminthogy ő maga is nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon másokat. Megmossa apostolainak lábát, és

példát ad ezzel, hogy aki az első, az legyen mindenkinek a szolgálója. Majd azután megtapasztaljuk, hogy ez a szolgálat uralkodást jelent.

A modern magyar fiatalságban van egy csoport, mely kezdi érezni ennek a szükségét és „szolgálat”-nak nevezi el munkáját. El kell ugyan ismernünk, hogy inkább protestáns részről indult meg ez a mozgalom, mert sajnos, hogy úgy van, de ők többször olvassák az Írást és így kiérezték belőle, hogy mit jelent a *diakonia*: egy közösségnek, egy eszmének való szolgálat.

Hallgassuk meg a szeretett és szerető tanítványnak átélésből és megtapasztalásból fakadt tanítását: „Aki bírja e világ javait és szűkölködni látva a testvérét, elzárja előle szívét, hogyan marad meg abban az Isten szeretete . . . Abban ismertük meg az Isten szeretetét, hogy ő életét adta miértünk, tehát nekünk is kell életünket adnunk testvéreinkért . . . Mindaz, aki nem igaz és aki nem szereti testvérét, nem Istentől van . . . Aki nem szereti testvérét, akit lát, Istent, akit nem lát, hogyan szeretheti . . . Az a parancsunk van Istentől, hogy aki szereti az Istent, szeresse testvérét is . . .”

e) Az igazi szeretet embertársaink iránt a gyakorlatban a türelemben nyilvánul meg. *Milyen a mi türelmünk?* Gyámoltalan birkatürelem, melynek mélyén kényelemszeretet, gyávaság, megalkuvás rejlik? Vagy pedig igazi erőből, önmagunk teljes meggyőzéséből, énünknek gyökerestől való kiirtásából, magunknak teljesen Istennek átadásából fakad-e? Mert ekkor lesz Isten előtt kedves. Csak ezt a türelmet nevezhetjük „könnyes vértanúság”-nak, amely megvolt a legelső krisztusi hívőkben és amelyet Szent Benedek is kíván az ő gyermekeitől.*

f) *Milyen a mi hitünk?* Vizsgáljuk meg két szempontból. Először vajjon nem olyan *filozófiai okoskodás-féle*, melyet talán elfogadok eszemmel, de nem meggyát akaratomba, és ezért nincs mozdítóerő benne? Az

* V. ö.: „A könnyes vértanúság” címen megjelent elmélkedéseket és szentbeszédeteket.

igazi hit ugyanis hegyeket mozdit el és világokat győz le. Azután pedig, hogy vajjon nem olyan *eszményi, plátói szerelemféle*, és ebben is inkább önszeretetet, mint mások szeretete, — mert csak az a hit állja ki a próbát, mely az életben a tevékeny felebaráti szeretet cselekedeteiben is megnyilatkozik. Ha ez a kettő meglesz bennünk, akkor fogjuk meg hitünkkel az Atya kezét és lesz lelkünkben csend és erő, nyugalom és vigasztalás, — ekkor lesz hitem olyan sziklaszilárd, hogy felépíthetem rá egész lelki világomat.

g) Mily szép, amit az Úr Tiatira püspökében eddig talált: munka, szeretet, szolgálat, hit és türelem: — de ehhez még egy szebbet és nagyobbbat is tud hozzátenni. Az ő lelkében mindez az erény nem halványuló, fogyatkozó tulajdonság, hanem egyre többet, egyre jobbat, egyre tökéletesebbet tud felmutatni. Mi alighanem fordítva állunk. Mentől régebben, annál kevesebbet. Ő, de hányan kezdik boldogan a megtérés után a lelki életet. Mint a sas, úgy röppennek fel, pedig csak papírsárkányok voltak — és lezuhantak. Hányan indultak el, nem is futva, hanem szárnyalva Isten útján, és ezekből mennyien vannak, akik már nem is futnak, legfeljebb ha másznak. De az is meglehet, hogy haladásuk a ráké, nem előre mennek, hanem vissza. Mi is tulajdonképen a folytonos haladásnak az első feltétele? Az, hogy *ismerjük el szegénységünket, gyengeségünket, akarathiányunkat, de* a kesernyés, lemondó panasz helyett *kapaszkodjunk bizalommal* az Isten kezébe és bizzuk rá magunkat a kegyelem erejére. Hiszen megmondta az Irás is: „Sine me nihil” — Krisztus nélkül semmit sem tudunk tenni, — de „omnia possum in eo”, de benne, vele és általa mindent, még ezt a nagy csodát is meg tudjuk tenni, hogy mi is haladunk.

IV.

Van azonban ellened is valami kevesem. Először is az, hogy megengeded Jezabel asszonynak, ki magát prófétañöknek mondja, hogy arra tanítsa és arra csábítsa szolgálmat, hogy paráználkodjanak

és a bálványáldozatok húsból egyenek. És bár időt adtam neki, hogy megtérjen parázñaságából, de nem tért meg. Most már ágyba döntöm őt magát is és azok, akik vele házasságtörést követnek el, igen nagy nyomorúságba esnek, ha üzemüket abba nem hagyják. És még gyermekeinek életét is kioltom, hadá tudja meg minden egyház, hogy én vagyok a vesék és a szívek vizsgálója és én megfizetek mindegyikteknek, kinek-kinek cselekedetei szerint. Nektek pedig és Tiatira többi lakosainak, akik nem követik ezt a tanítást és akik, amint ők állítják, nem ismerik a Sátán mélységes titkait, ezt mondom: Nem rakok rátok újabb törvényekkel más terhet.

a) Jezabel asszony valószínű a nikolaitáknak egyik álpróféta asszonya volt és legalább névleg keresztény. Bár az is lehet, hogy nem személynév ez, hanem egy szektának a megszemélyesítője. Jezabelről a Királyok könyvében van szó. Föníciai királyleány volt, majd Achab izraelita királynak felesége lett. Gonoszságában az ószövetség gyermekeit bálványimádásra, valamint paráznságra csábította.

De vajon Jezabel asszonynak nincsenek-e ma is követői? Aligha mernénk erre a kérdésre tagadóan válaszolni. *Ma is sokan áldoznak bálványoknak.* De ezt a bálványt ma így hívják: hírnév, állás, hatalom, pénz, állam, vezér. Nem fontos tehát az elnevezés. Az egyik a szépségkirálynői címért, a másik a világbajnoki éremért, a harmadik nem tudom miért, de kész mindent feláldozni és kész annyit tenni, amelynek még kis részletét sem kívánta tőle soha az Isten. *És vannak paráznságra csábító Jezabelek is,* csak nem így hívják őket. Nevük ma mozisztár, primadonna, másnak felesége vagy titkárnő. Hatalma, hatása mind a két fajtnak nem kisebb az ószövetség Jezabel királyasszonyánál és az Apokalipszis csábítójánál. Még az is áll napjainkra, hogy maguk a krisztusi hívők között is akadnak ilyenek.

b) Megtaláljuk napjainkban a másik csábítónak az utódjait is. Tiatirában voltak, akik a Sátán mély-

ségeit akarták megismerni, talán eleinte azzal a gondolattal, hogy küzdenek ellene. Ismerni kell az ellenfelet, — mondták — hogy megküzdhessünk vele és legyőzhessük őt. De tulajdonképen megismerhetetlen mélység a gonoszság titka, a *mysterium iniquitatis*. Mindazok, akik Isten mélységei, vagyis az Úr mélyen elrejtett, benső végzései helyett, melyeket pedig a Szentlélek Isten világossága mellett megsejthetünk, a Sátán mélységeit akarták megismerni, beleszédültek ebbe az örvénybe. Az egyik ismeret az égbe ragad, a másik a pokolba ránt le. Ma is vannak emberek, akik a „christian science” névvel a mélyebb krisztusi tudást akarják hirdetni, a szellemekkel szeretnének érintkezni és a spiritizmus ingoványaiba jutnak.

Még veszedelmesebb az a jelenség, hogy napjainkban már tréfálni is mernek az emberek a pokol gondolatával és mesének tartják vagy falrafestett lénynek az ördögöt. Párizsban a Montmartren van egy mulató; neonfény hirdeti az éjtszakában a nevét: „Pokol”. A bejáratnál halálfejes kép fogad, bent pedig a pincérek ördögruhában szolgálnak fel. Igaza van annak, aki azt mondotta, hogy napjainkban a Sátánnak legzseniálisabb fogása az volt, amellyel elhitette, hogy nincs. Csak mese-alak és komázni is lehet vele.

Mindezeknél borzasztóbb azonban, hogy nemcsak ilyen komolytalan alakban vannak a Sátánnal komázók, hanem vannak valósággal *sátánimádók*. Ha nem olyan ember írta volna meg, aki maga is résztvett sátán-miséen, mint Huysmans, akkor talán az igazak és a jók el se hinnék ennek valóságát, mert ilyenre még álmukban sem mernek gondolni. Pedig az igazság az, hogy vannak sátáni *áltanítók*, vannak sátáni könnyelműségekre *csábítók* és vannak valóságos *sátántisztelők*. Csak azt ne higgyük, hogy úgy jelennek meg, mint ahogy festményeken és színdarabokban ábrázolják, lópatákkal és kecskeszarvakkal. Talán egy orvosprofesszor fehér köpönyegében, talán egy nagyvilági hölgy nagystélyi ruhájában, talán egy népvézér hangos szónoklatában,

talán egy pénzember elegáns frakkjában áll elénk, — de sohasem igazi mivoltában.

V.

*Amitek van, ahhoz ragaszkodjatok és azt tart-
sátok meg, míg el nem jövök.*

a) Kétféle értelme is van ennek a mondásnak. Az első: *tartsátok meg, amitek van.* Munkátok, hitek, szeretetetek, szolgálatotok, béketűrőstetek, lelki haladástok mind-mind olyan kincsek, melyeket meg kellene tartani. És milyen nagy is az Isten jósága! Csak egy veheti el ezeket tőlünk: ha halálos bűnnel elveszítettük a szenttétevő kegyelem állapotát. Ettől az egytől kell borzasztóan félnünk. Életelvünkkel kellene tennünk, hogy a halálos bűn állapotában nem élünk egy percig sem, hanem ha ilyen szerencsétlenség érne, azonnal felkeltjük magunkban a szentgyónás utáni vágyat. Igazi, tiszta szeretetből bánva bűneinket, hogy a „*votum sacramenti*“, a vágy-gyónás ereje bezárja a pokol kapuját; — és huszonnégy órán belül a penitencia szakramentumához járulunk, hogy visszakapjunk mindent, amit a bűnnel elvesztegettünk. Ez az egyetlen mód a mi számunkra, hogy ha apránként is és nagyon kicsiket gyűjtögetve, mégis egy életen át annyit szerezhessünk, hogy lesz majd mit átadnunk az Istennek.

b) A másik értelme: *viseljétek el, ami rajtatok van.* Ami rosszat, nehezet tapasztalunk ugyanis a világban, ami csak lelki-testi bajként vállainkra nehezedik, az mind a bűnnek büntetése. Newman bíboros elmélkedik erről a világról, melyről tudja, hogy a teremtéskor maga az Úr jelentette ki: Jó! És elmélkedik arról az emberről, kiről a teremtő Úr azt mondotta: Nagyon jó! Azután körülnéz és keresi ezt a jó világot és ezt a nagyon jó embert, de mit lát? Ez a veszekedéssel, jajjal-bajjal, vérrel, könnyel, sárral, gennyel, gyötrelemmel, fürtelemmel teli föld lenne az Isten jó világa? És ez a kicsinyes, gyarló, de a mellett sokszor elvetemült, gonosz ember lenne az

Úr nagyon jó alkotása? Ebből sejti meg Newman a bűn átkát, mert az rontotta el Isten gyönyörű világát és az rontotta el ennek a világnak virágát, az embert. A bűnnek büntetése minden szenvedés. Legtöbbünk a magunk bűnéért, a kevés ártatlanul szenvedő pedig, Krisztussal együtt, a világ bűnéért. Ezt megértve és elismerve meg tudjuk tenni, amit az Úr tanácsol: Viseljétek el, ami rajtatok van.

c) Gondolkodóba ejthet, hogy az Úr most nem magához a püspökhöz fordul, mint a többi üzenetben, hanem azokhoz, akik a közösségben hívek maradtak. Miért tesz így az Úr? Talán azért, mert látja, hogy a püspök már szenved gyöngeségének súlya alatt, elismeri, hogy idegen bűnöknek részesévé lett és meghajlik mindezekért Isten színe előtt és azért nem inti tehát bűnbánatra, mert tudja már, hogy bánja bűnét? Főlélegesen ugyanis nem tesz az Úr. A bűnös asszonynak is, mikor összetörve lába elé hullott, már nem szólt bűnről és bűnbánatról, csak azt mondotta: Bűneid meg vannak bocsátva, távozzál békében.

De lehet az is, hogy azért nem szól többé róla az Úr, mert félreállította, mint akit többé nem tud használni. Nem egészen vetette el színe elől, hiszen hittal szolgál neki, de mégis alkalmatlan eszközének tartja. Nem tudjuk, hogyan kell érteni az Úr hallgatását, mert a mi tudásunk csak rész, de keltsen üdvös borzongást mibennünk ennek megfontolása.

VI.

a) Az Úr elhangzott fenyegetéséből a legelső, melynek szívünket örömmel kellene átjárnia, hogy *időt adott* a bűnösnek. Nem akarja senki bűnösnek a halálát, nem akarja ennek a szegény, tisztátalan, mélyre süllyedt nőnek sem a pusztulását. Szent vérét akarja lelkére harmatozni, meg akarja ezzel őt tisztítani, csak jöjjön el és forduljon hozzá. Ezért ad időt. Ezért kopogtat látogatásaival. Ezért inti őt hű szolgálival. De minden hiábavaló. Azt kell róla mondani, mit egykor Jeruzsálemről mondott: „De ti nem akartátok.”

Ó, ha mi is átéreznők, hogy milyen nagy kegyelem számunkra is az idő! Nem lelki dolgokban sejtünk valamit ebből, amikor azt mondjuk, az idő minden sebet begyógyít. De a természetfeletti világban is meg kellene látnunk, hogy az idő az Úr türelmének legdrágább adománya. Mi lett volna már mibőlünk is, ha az Úr oly nagy türelemmel nem viseltetnék velünk szemben? Mi lenne belőlünk most is, ha az Úr nem viselne el minket bűnös létünkre és nem várná teljes megtérésünket. De vigyázzunk! Az Úr türelmének is van határa. Egyszer az is elszakadhat és akkor jön az ítélet!

b) Van a bűnnek először *földi büntetése* is. Gondolok itt nemcsak a lelkiismeret furdalására, mert végső eredményben a lelkiismeret Isten szava bennünk és gyötrelmével megtérésre akar elsegíteni. Két más bűnnek büntetésére gondolunk: a létfenntartás és a fajfenntartás ösztöne ellen elkövetett bűnökre. Mind a kettő természetes valami mibennünk; az Úr akarja, hogy kifejlődjenek és megengedett módon kielégítsük. Jutalmaz ezért az Úr azzal, amit nem éppen szép szóval kéjnek neveznek. Jól esik az étel és az ital és örömet okoz a másik ösztönnek kielégítése is. De ahogy már a földön jutalmaz azért, ha az ő akarata és törvénye szerint cselekszünk, éppen úgy a legtöbbször már itt a földön és magában a testben megbünteti, ha valaki áthágja a határt. Aki többet eszik, elrontja gyomrát; — aki kelleténél többet iszik, emberből lesüllyed, mélyebbre, mint az állatok; — és aki áthágja a fajfenntartás ösztönének örök törvényét, azt legtöbbször már itt a testében megbünteti, mint a vérbaj szörnyű pusztítása mindennél jobban bizonyítja. Sőt főként ez utóbbiért bünteti meg nemcsak magát a bűnöst, hanem annak ivadékait is, harmad-negyed-ízigen. Ezzel a szörnyű büntetéssel, hogy fiak, unokák, dédunokák bűnhődnek ősök vétkéért, el akar retteníteni és magához akar kényszeríteni az Isten, ki egyszerre szerető Atya, de fölséges Úr is. Éppen ezért számonkér mindent és *mindenért meg kell valakinek*

fizetnie. Fizet a bűnös maga vagy fizet helyette és érte az ártatlan fiú és utód és talán ezzel váltja meg a bűnöst.

De fizetett elsősorban a mi Urunk Jézus Krisztus már a kereszten; hogy minket visszavásároljon az ördög hatalmából, feláldozta életét. Cseppenként kihullatta drága szent véré, hogy legyen nekünk kincsünk, mellyel kiegyenlíthetjük adósságunkat, kifizethetjük büntetésünket, visszavásárolhatjuk elveszített boldogságunkat.

Ennek az elmélkedésnek *üdvös félelmet* kell keltenie szívünkben. Szüksége van erre mindnyájunknak. Az Úr övét nemcsak hosszantűrő szeretetével akarja nevelni, hanem ítéletével és büntetéssel szent félelmet is akar ébreszteni bennünk, hogy ez a két szárny: a szeretet és a félelem együtt segítsenek célunkhoz.

c) Ime: észreveszi az Úr a gonoszok közt is a jót és különválasztja őket. Ezekre nem ró külön büntetést, nagyobb penitenciát. Ezekre nem vet más terhet, mint a krisztusi élet nehézségeit, melyekről azonban maga az Úr mondotta: „Az én terhem könnyű és az én ígám édes.” De ha az Úr nem is rak rájuk más terhet, nekik szabad és lehet önként vállalni mások terhéből. Az Isten Fia maga adott erre példát, hogy bár ő volt az ártatlan Bárány, magára vette, hogy elvegye az egész világ minden bűnét. Akik szeretnének közvetlen közelben az Úr nyomán járni, azok számára hatásosabb módot ajánlani nem tudunk, mint ha önként vállalt penitenciával engesztelik másokért az Istent és mások helyett vezekelve megszerzik a bűnösök számára az Úr bocsánatát.

VII.

A győztesnek, aki a bálványozásra és érzéki-ségre csábítással szembeszáll, és mindvégig megtartja cselekedeteimet, először hatalmat adok a nemzetek fölött, hogy vasvesszővel kormányozza azokat és azok, mint a cserépedény, úgy töretnék össze annál a hatalomnál fogva, melyet én is meg-

kaptam Atyámtól. Azután pedig neki adom a hajnali csillagot. Akinek füle van, hallja meg, mit mond a Lélek az egyházaknak.

a) Tudatosítsuk most is, mi ellen kell küzdenünk és mit kell legyőznünk. Küzdenünk kell az állhatatlanság ellen és le kell győznünk mindent, ami abbahagyásra csábítana. Csak aki mindvégig küzdi küzdelmét és futja pályáját, az nyeri el az élet koronáját. Nem baj, ha nem az elsőnek ér a célba, ez a verseny nem olyan, mint a földi versenyek, hol a koszorút csak egy nyerheti el. Csak fussunk mindig, csak küzdjünk állhatatosan, mert lehetnek az utolsókból is első.

b) Az Úr először is azt ígéri meg, amit neki magának is ígért az Atya. A 2. zsoltár mondja el, hogy ő ezt a kettőt kapta: győzedelmet az ellenségén és bíráskodást az emberek fölött. Azonban a keresztség szakramentumában mi is Krisztusba öltöztünk, és mint *alier Christus*-ok, részesei lettünk az ő minden hatalmának. Hatalom is, jog is ez. Taníthatunk, kormányozhatunk és megszentelhetünk, de kell is tanítanunk, kormányoznunk és megszentelnünk. Ha ezt megtettük a földön, ezt a drága hatalmunkat gyakoroltuk is, akkor vele együtt örvezdezhethünk a boldogság honában.

c) Gyönyörű szép az Úr másik ígérete: Neki adom a hajnalcsillagot. Olyan lesz a Fölséges, akár egy szerelmes ifjú, ki szintén csillagot ígér. De az Úr nemcsak ígér, mint a földi szerelmes, hanem meg is adja.

Mi ez a hajnali csillag? Ha Szent Péter levelét olvassuk: „... míg a hajnali csillag feltűnik a ti szívetekben” (II Pét. 1, 19.), akkor kezdjük sejteni az összefüggésből, hogy ez a szívünkben megszülető Jézus Krisztus. De mindennél világosabb az Apokalipszis utolsó fejezetének kinyilatkoztatása: „Én, Jézus, küldtem el angyalomat, hogy nektek tanúbizonyságot tegyen ezokról az egyházakban. Én vagyok Dávid gyökere és ivadéka, a fényes hajnali csillag!” (22, 16.) Az Úr maga tehát a hajnali csillag és önmagát adja ne-

künk jutalmul, ha elhagyjuk, amiért megfedd és meg-
tesszük, amire kér. Annyira nekünk adja magát, hogy
mi is fényes csillagokká válunk majd az égen, amint
megmondotta: „Az igazak ragyognak, mint a nap Atyjuk
birodalmában.” (Mt. 13, 43.)

d) Eddig az ígéretnek elején mondta az Úr e sza-
vakat: „Kinek füle van a hallásra, hallja meg”, most
a végén teszi ezt meg. Mit akar jelenteni ez a válto-
zás? Mert kell valami jelentésének lennie. Talán azt
akarja az Úr ezzel mondani, hogy amit ő elmondott,
azt most még egyszer gondoljuk át és szívleljük meg.
Az Úr ugyanis ezt mindegyikünknek külön-külön akarja
üzenni. Az ő ígéje, amint az Írásban megörökítve áll,
nem a messze multból hozzánk szüremkedő hang, ha-
nem az Úrnak jelen felszólítása lelkünkhez.

e) A hajnali csillaghoz még egy gondolatot fűz-
hetünk. A loretoi litánia a mi drága Szűzanyánkat
nevezi hajnali szép csillagnak. Ebben a lelkigyakorlat-
ban nem jut külön hely a Szűzanyáról való megemlé-
kezésnek. Használjuk fel most ezt az alkalmat, hogy
legalább köszöntsük őt.

Köszöntésül pedig egy szentéletű bencésnek, *Moll
Pálnak* az imádságát mondjuk el. Nem oly régen halt
meg, 1895-ben; de egyre jobban terjed a híre ennek
a nagy csodatevő léleknek, aki földi életében magát
alázatosan csak „*Szent Benedek kapusá*”-nak nevezte.
Földi életéből is nem egy csodás eseményt jegyeztek
fel, de megígérte, hogy majd halála után fog csak igá-
zán jót tenni azokkal, akik őt erre kérik. Szép lelké-
nek bizonyossága ez az imádság, melyben egyesül
a liturgiának és az őskereszténységnek objektív, a dog-
mákon alapuló hódolata és a mai kor emberének mély-
ségei érzelme és szeretete.

Üdvözlégység Mária, az Atyaisten leánya.

Üdvözlégység Mária, a Fiúisten Anyja.

Üdvözlégység Mária, a Szentlélek mátkája.

Üdvözlégység Mária, a fölséges Szentháromság temp-
loma.

Üdvözlégý Mária, a háromszemélyű egy Isten
tisztá lilioma.

Üdvözlégý Mária, mennyei szép rózsza.

Üdvözlégý Mária, jósággal és alázattal teljes Szűz.

Üdvözlégý Mária, ki a mennynek Királyát szül-
ted és tápláltad.

Üdvözlégý Mária, szűzeknek szent szűze.

Üdvözlégý Mária, a mártírok Királynője, hét-
fájdalmú Szűzanya.

Üdvözlégý Mária, asszonyom és úrnőm, kinek
megadatott minden hatalom az égben és a földön.

Üdvözlégý Mária, szívem királynője; életem, édes-
ségem, reménységem.

Üdvözlégý Mária, szeretetreméltó anya.

Üdvözlégý Mária, csodálatos anya.

Üdvözlégý Mária, tiszta szeretet anyja.

Üdvözlégý Mária, szeplőtelenül fogantatott.

Üdvözlégý Mária, malaszttal teljes.

Áldott vagy te az asszonyok között.

Áldott a te méhednek gyümölcse, Jézus.

Áldott a te jegyessed, Szent József.

Áldott a te édesanyád, Szent Anna.

Áldott a te édesatyád, Szent Joachim.

Áldott a te szent angyalod, Gábrriel.

Áldott az örök Atya, ki téged kiválasztott.

Áldott a te Fiad, ki téged szeretett.

Áldott a Szentlélek, ki téged eljegyzett.

Áldottak mindnyájan, kik téged szeretnek.

Boldogságos Szent Szűz, Isten Anyja, Mária,

Áldj meg minket a te szeretett Fiad nevében.

Amen.

Ötödik üzenet:

FÉLJ A LELKI HALÁLTÓL!

I.

A szárdesi egyház angyalának írd meg az ötödik levelet.

Szárdes az ősi és dúsgazdag Lydiának fővárosa volt. Efezustól északnyugatra épült és az egész ókor ismerte gazdagságát, meg érzéki életét. Utolsó királyának neve még a köztudatba is bekerült, mert az a dúsgazdag „Krözus” volt.

A város maga dombtetőn feküdt, erősen védett helyen és csak dél felől volt megtámadható. Nyugodtan is éltek lakói, nem féltek a támadástól. Mégis először a híres Cyrus, majd negyedfél évszázaddal később III. Nagy Antiochus éjnek idején váratlanul elfoglalhatták.

A város sorsa mutatja, milyen igaz a közmondás: *Sic transit gloria mundi*: — így múlik el a világnak minden dicsősége. Már a kereszténység első századában is Szárdes rég elvesztette hajdani jelentőségét. De a világ szellemétől nem tudott egészen szabadulni, és bár a nikolaiták eretneksége nem tudott behatolni a szárdesi egyházba, azért lelki életük a közönyösséget mutatta.

II.

Üzen, akié a mennyben az Istennek hét ajándékú lelke és akié a földön a hét egyház élén ragyogó csillag.

a) Az első tulajdonság, amit az Úr magáról állít,

hogy övé „az Istennek hét lelke“, azaz a Szentlélek-isten a maga teljes gazdagságában. Az Istennek nincs hét lelke, csak egy, de az az egy oly gazdag adományaiban, erejében és működésében oly sokoldalú, hogy ő a hétajándékú Jóbarát. Jézus rendelkezik tehát Isten Lelkének mind a hét ajándékával, ő osztogatja azt, aki maga is hét szakramentumával jött a mi segítségünkre.

b) A hét csillag a hét közösség vezetőit és előjáróit jelenti. Az Úré tehát a hatalom, nemcsak az égben a diadalmas Egyház fölött, hanem a földön is a küzdő Egyház fölött. Az szól tehát hozzánk, akié a hatalom és a jog, hogy rendelkezék mi fölöttünk is. Hallgassuk tehát az ő szavát ennek a hatalomnak meghódoló lélekkel.

III.

Most fordul elő először a hét mennyei üzenetben, hogy a jóságos úr, aki eddig először azt nézte mindenkiben, hogy mi jó van benne és csak azután mondta el rosszaságát, most nem talál semmi dicsérni valót.

Valóban megdöbbentő ez, de még inkább megborzongat, ha arra gondolunk, hogy kinek mondotta ezt. A város akkori püspökének tehát, akit maga kiválasztott gyertyatartónak és az oltárra helyezett. Kiválasztottak, papok, püspökök, pápák között is lehet olyan, akiben Isten nem talál semmi olyant, amit megdicsérhessen! Mennyivel inkább az átlagkeresztényekben. Talán bennem magamban sincs semmi, de semmi, amit megdicsérhetne. Mert ha úgy tudunk lelkünkbe tekinteni, mint a régiek, amint Szent Benedek is tanít, akik jobban érezték és látták, mi a kegyelem, akkor mi is velük együtt azt fogjuk vallani: Úram, amit én a földi életben tettem, az semmi az éghez és a kegyelemhez viszonyítva. Mert amit én magamtól tettem, az nem más, mint csak a rossz, a bűn, és ha van életben valami jócselekedet, azt mind a te kegyelmed tette bennem, velem, általam. Minden a te ajándékod,

és ha ajándék, akkor van-e jogom dicsekedni jóságommal, és lehet-e érte még dícséretet és jutalmat is várnom?

IV.

Ismerem cselekedeteidet! Tudom, hogy az emberek külső tetteid után ítélve, élőknek hívnak, de én tudom, hogy lélekben halott vagy. Ébredj fel és erősítsd meg a többi halófélben levő társaidat, mert nem találok a te életedet és cselekedeteidet teljeseknek és tökéleteseknek az én Istenem előtt.

a) Mint az ítélet mennydörgése, úgy hangzik ez a szózat: „Csak a neved az, hogy élsz, de valójában halott vagy.” Nagyon tévednek azok, akik ebben pusztá szójátékot látnak. A hagyomány szerint ugyanis a város akkori püspökének Zotikus volt a neve, Zoe pedig görögül életet jelent. Az összefüggésből, az Úr szavából mind az látszik, hogy nem szójátékkal a nevére céloz ez, hanem az életére.

Szörnyű valami a lélek halála, különösen akkor, ha a bűnös nem látja ezt, és nem akar felébredni. Ő, bár Isten Lelke úgy hatolna be a mi lelkünkbe is, hogy éreznők benne Istennek mostani felszólítását a mi lélkünkhöz. Mert az a döbbenetes, hogy az Úrnak ez az ítélete ma is áll nem egy krisztusi emberre. Szárdes püspöke kifelé, az emberek becsületében, a közvélemény előtt feddhetetlen volt. És dolgozott is, talán reggeltől estig buzgólkodott, úgyhogy a világ Krisztus cselekvő apostolának tekintette. De Krisztust a látszat nem téveszti meg. Őt nem lehet elámítani külső cselekedetekkel. A lélekbe látó Úr tudja, hogy lehet halott a lélek akkor is, ha az ember a világ színe előtt, a nyilvánosság színpadán az „élkeresztények” között is szerepel. Néha a világ előtt leleplezi ezt, mikor engedí, hogy nyilvános bűnben, hirtelen haljon meg olyanvalaki, akit cselekedetei, de főként nagyhangú beszédei miatt mindenki a krisztusi hit feddhetetlen harco-

sának tartott. Jaj nekünk, ha mi is csak a nevünk szerint vagyunk Krisztuséi, de valóságban nem.

Egyszer régen az Ojság közölt egy tréfás népszámlálást. Azt mondta, hogy Budapesten van ötven-ezer igazi keresztény és félmillió „kirakatgój”. Mi lesz azonban, ha ez a tréfa a szörnyű valóságot leplezi le? Ha valóban közülünk is nagyon sokan csak az anyakönyvi adat szerint, csak a népszámlálás ívein tartoznak Krisztus hívei közé, a valóságban már nem tagjai Krisztus misztikus testének? Legelső kötelességünk: *El a látszattal!* Próbáljuk meglátni az igazi valóságot.

b) Ha komoly önvizsgálat azt mutatná, hogy leszakadtunk már a mi isteni Szöllőtőnkről, akkor is *van még menekülés*. Szent Pál híres szavát, amit latinul így fordítottak le: „Instaurare omnia in Christo”, teljes értelmében így lehetne lefordítani: Tegyetek mindent újra Krisztusnak, a Fejnek tagjává. Vagy az evangélium szófordulatával: Oltsatok be vissza mindent Krisztusba, ebbe az isteni Szöllőtőbe. Mert amíg szívünk dobog, amíg az utolsó sóhajjal életünk el nem szállt, addig a leszakadt ágban sem szűnt meg egészen az életerő, még mindig vissza lehet oltani; és akkor újra él valóban Krisztusban és Krisztusból, aki addig halottnak látszott.

c) Szárdes püspökének voltak cselekedetei, ezt az Úr is elismeri róla. Csak azt mondja, hogy nem találja azokat teljeseknek az Isten előtt. Miért nem? Mert először *nem helyes forrásból származnak*: vagyis nem az Úr iránt háládatos szívből. Azután mert *céljuk* nem Isten dicsőítése volt, hanem vagy az öndicsőítés, vagy az önkielégülés. Nagyon sok mai krisztusi hívő résztvesz különböző munkában, jámbor egyesületekben, a karitásban, a szociális gondoskodásban. Az ujságok katolikus hírei között hétről-hétre megtalálhatjuk nevüket. De lehet, hogy Isten előtt műveik nem lesznek teljesek, mert talán pusztá megszokásból, talán hírnév-keresésből, hiúságból fakadtak. Magas hegyek lehetnek ezek a cselekedetek és Isten mérlegén mégis könnyű-

nek találtatnak. Csupa levelek, vagy legfeljebb virágok, de nem gyümölcsök. Ó mennyi, de mennyi cselekedetünk lesz Isten előtt csupa pelyva mag nélkül, csupa látszat valóság nélkül. Olyan a mi jóságunk nem egyszer, mint a karácsonyfa diója: kívül vékony aranyfűst, belül avas, ehetetlen dió.

d) Mitől függ cselekedeteinknek az értéke? A legtöbb erkölcstani könyv azt tanítja, hogy három tényezőtől. Először *magának a cselekedetnek* kell jónak vagy legalább is erkölcsileg közömbösnek lennie. De jónak kell lennie *a célnak* is és *az eszköznek* is, mert e három együtt teszi jóvá a cselekedetet és ha csak egyetlenegy is hiányos, akkor már nem teljesértékű a legjobb cselekedet sem. Így tehát a legjobb cél sem szentesíti az eszközt. A morálisnak ehhez a tanításához azonban a liturgikus világszemlélet még egy elfeledett tényezőt tesz hozzá. A modern aszkézis a célt, vagy másszóval a jószándékot domborítja ki. Azt mondja róla, hogy olyan ereje van, aminőt Midas kapott: amihez hozzáér, arannyá változtatja. Ez az egy szó: Érted, Jézusom — imádsággá avatja a munkát, jóvá tehet közömbös cselekedeteket. Csak egyet nem tehet meg: minket magunkat nem tehet jóvá: *Előbb nekünk kell jóknak lennünk* és csak *azután tehetünk jót!* Mert cselekedeteinknek érdeme a három említett tényezőn kívül még igen nagy mértékben a *személynek szentségétől is függ*. Az Úr Jézus Krisztusnak földi életében minden cselekedete, a természetes életnek minden megnyilatkozása megváltói mű volt, mert isteni természete ily magasra emelte fel az emberi természet minden cselekedetét. A Boldogságos Szűz akármit tett, ha csak egy szalmaszálat emelt fel a názáreti kis ház padlójáról, ha csak Szent Józsefnek és a kis Jézusnak a ruháit mosta, gondozta, ez mind a személyének kiváltságos volta miatt kiváltságos cselekedet is lett. Mert ő maga „*gratia plena*” volt, azért cselekedetei is kegyelemmel teljesebbek lettek.

Áll ez mireánk is. Ha bűnben vagyunk, akármit teszünk, bűnünk árnyéka mindenre ráesik. Erényeinket,

imádságainkat is beárnyékozza a rossz. Hogy Isten mégis meghallgatja a bűnöst és ad neki kegyelmet, az teljesen az ő jósága. Az ember is adhat a koldusnak alamizsnát a nélkül, hogy kutatná, vajjon érdemes-e rá. Isten is ad alamizsnaként a bűnös embernek a maga szíve jósága szerint. De nem tartozik vele, nem megszerződött bér az, amit ad. Ha ellenben valakit fel-fogadok egy munkára és megállapodom vele a bérben, azt tartozom neki megfizetni, míg a koldusnak azonban nem tartozom semmivel. Isten is, amikor *őszövségre* lépett az emberrel és amikor Krisztus megteremtette a még csodálatosabb *újszövetséget*, akkor kötelezte magát, hogy aki a szenttétevő kegyelemben él és így dolgozik az ő szőlőjében, annak ezt érdemül számítja és megfizet érte. De ha a sátán kertjébe mentem, akkor nem érdelek Istentől kegyelmet.

V.

Gondold meg tehát, mi az, amit kaptál és hallottál, tartsd meg azt és tarts bűnbánatot: változz meg bensődben, alakulj mássá!

a) Legfontosabb szó az Úr tanácsaiból: „Ébredj fel! Kelj fel!” Bár fogadnók valóban Isten szavaként a Szentírást, mert akkor ez nem lenne számunkra üres szó, eredmény nélkül elhangzó szép csengés, hanem valóban életet ébresztő, életet adó szó lenne. Istennek minden szava ilyen lehet! Ha ő azt mondja: Légy, — akkor lesz. Ha ő azt mondta a halott leány ágyánál: Talíta kumi — kelj fel, leányom, a leány felkelt. Ha pedig mi érezzük a Szentírásból, hogy valóban az Úr szava mondja nekünk: Ébredj, kelj föl, rázd le magadról az álmoságot, — akkor bennünk is megvalósítja, amit mond. Csak akkor lesz a Szentírás-olvasásunk igazán a mélységekig ható, ha a szent szavak ilyen erővel hatnak reánk, mint ilyen étellel átjárt szavak. Objektíve valóban ilyenek: a bűnről és a kegyelemről, a bűnbánatról és a hitről, a keresztről és a feltámadásról szóló szavak felébreszt-

hetik az alvót és újra feltámasztják a lélekben halottat, — de hogy rám is ilyen hatással legyenek, az tőlem is függ. Sziklás talajon Isten magja sem tud gyökeret verni!

b) Második tanácsa az Úrnak: „Emlékezzél viszsza, hogyan vetted, mint tanultad.” Egy modern pedagógus, Úve Jen Kruse azt mondja, hogy lelki életünk egyenletes kialakításában nagyon fontos valami állandó derült, nyugodt hangulatnak a megszerzése. Ennek elérésére pedig azt tanácsolja, keressünk életünkéből ki olyan mozzanatokat, amelyekre mindig kedvesen emlékezünk vissza. Lehet az valamely könyvnek a szava, — vagy még inkább egy szép tájnak az emléke — de mindennél inkább lehet szerintem valami kedves ének, talán amit anyánk dúdolt fölöttünk, vagy életünknek drága, kedves pillanatában hallottunk. Gyakoroljuk be magunkat, hogy ezt a képet, hangulatot, érzelmet vissza tudjuk szólítani magunkba, és ha átjárta az emlék egész valónkat, akkor próbáljunk dönteni, cselekedni.

Nem mondott vele újat ez a mai pedagógus, mert íme az Úr is ezt mondja. Milyen szép volt első áldozásunk napja, mily boldogság járhatott át egy jó életgyónás után, milyen kedves emlék lehet a legelső gyermekimádságunk. Ezek az emlékek valóban mindig serkentően hathatnak mireánk. Gondoljunk csak vissza az első boldogságunk drága idejére, és felébred bennünk annak ereje is. Mintha a liturgia is ezt akarná velünk tenni, mikor az Isten oltára előtt tudatosítani akarja bennünk: *Introibo*: annak az Istennek oltárához lépek oda, ki megvidámítja ifjúságomat.

c) Ami az egyesre áll, az áll a nemzetekre is. Ma mintha a magyar nép nem élne annyira hitéből, mint az elmúlt századokban élt. Prohászka püspök lánglelke is nem egyszer érzi szinte tehetetlennek magát, mikor a nagy magyar Alföld lelki lomhaságát látja. Hogy a török, tatár, meg a protestantizmus mennyit ártott a magyar léleknek, mi sem mutatja jobban, mint az a tény, hogy az Árpádok idejében

szentek seregét tudta adni ez a föld és ez a faj az égnek! De 1526 után mintha ez is megváltozott volna. Emlékezzél vissza, magyar, ezekre a „magyar elő-időkre“. És ha fölébred benned a vágy, akkor próbálj őseidnek nyomán járni, akik az égbevezető magyar utat mutatják meg neked.

d) Tarts bűnbánatot, vagy pontosabban fordítva a görög szót: *fordulj meg, térj magadba, változz át bensődben*. Hagyjuk csak ezeket a szavakat teljes erejükben lelkünkre hatni. Fordulj meg! Fordulj vissza! Fordulj magadba! Fordulj az ég felé! Még nincs semmi veszve! Még van idő! Még megváltozhatsz! Csak ne késlekedjél! Csak ne halogass, mert a ma még a tiéd, de a holnap bizonytalan. Változz meg, alakulj át, fordulj meg; ez az igazi bűnbánat lényege.

e) De *necsak magunkra* gondoljunk. Jussanak eszünkbe azok is, akiket a mi példánk, a mi szavunk, a mi tanácsunk vitt a rosszra. A holttest hullamérgezést áraszt. A lelkileg halott másokat is halálba dermedt. Az ingadozók elbuktatnak másokat is. Ha magunkat igazán meg akarjuk menteni, a legjobb eszköz rá, hogy törődjünk mások lelkével. Szent kötelességünk megerősíteni azokat, akik körülöttünk a halál veszedelmében vannak.

Gondoljunk csak arra, mit meg nem tesz az ember, hogy valakit a testi haláltól megmentsen. Hogy ugrunk a mély folyamba az után is, aki magát vetette bele. Hogy szaladunk az orvosért, ha az úton autó vagy villamos elütött valakit. Kedves betegünknek testi épüléséért mennyit aggódunk. Éjszakákat ott tudunk tölteni ágya mellett, hogy letöröljük homlokáról a hideg verítéket. Miért nem tudjuk megtenni csak a felét a lélekért? Ó, mennyivel kevesebben mennének halálos bűnnel terhelve Isten trónja elé, ha hozzátartozóik orvos helyett inkább a papot hívták volna el. A telefonkönyvben benne van a mentőállomás száma. Balesetkor azonnal telefonálunk is a mentőkért. Miért nincs lelki mentőállomás? Miért nincs annak a száma

is bent a telefonkönyvben? Miért nem lehetne bármikor és bárhova papot hívni szerencsétlenség esetén?

f) De ha ez még nincsen meg, — bár lehet, hogy ez a pár sor is hozzájárul, hogy egyszer megvalósulhat — addig is *vigyázzunk magunkra*. Az Úr tanácsa: *Vigilate et orate* — legyetek ébren és imádkozzatok. Hogy is hangzik ma az emberek fülébe ez a szó: *vigília*? Alig ismerten. Akkor is legfeljebb a böjttel kapcsolatban áll lelkünkben ez a fogalom. De más is volt a *vigília* keresztény őseink lelki életében! Most néha-néha *szentórádon* próbálkoznak fölébresztetni a régi *vigiliából* valamit, de igazán csak akkor lesz majd újra élő erő, ha a liturgia lelkét megértve tartunk majd újra *vigiliákat*.

VI.

Ha pedig nem ébredsz fel, akkor tolvaj módjára megleplek és még csak nem is sejtet, mely órában teremek nálad. De van néhány jó embered, néhány olyan előttem is kedves neved Szárdesben, akik nem mocsokolták be ruhájukat: ezek velem fognak járni fehérben, mert megérdemlik.

a) Az evangéliumban is mondja már ezt a figyelmeztetést az Úr, és akkor is a tolvajhoz hasonlítja érkezését. Ezzel a hasonlattal kettőt akar a lelkünk elé állítani. Az első, hogy *hirtelenül és váratlanul jön majd*. Képzeltethjük magunkat erősnek és elfoglalhatatlannak, mint Szárdes lakói hitték, hogy fellegvárukat senki el nem foglalhatja. Jöhet azonban nálunk is egy éjjel, és váratlanul meglephet az ellenség, hogy kárhozatba döntsön. Váratlanul lep meg majd az Úr, hogy ítélőszéke elé hívjon. A bizonyosság és a bizonytalanság együtt a leghathatósabb eszköz az Isten tervében, hogy megtartsa maga mellett: *Biztos* ugyanis, hogy eljön értünk a halál, *de bizonytalan*, hogy mikor és még bizonytalanabb, hogy hogyan talál.

b) A másik pedig, amit az Úr a halálról lelkünkbe akar vésni, hogy tolvajként jön és megrabol

minket. *Mi mindent rabolhat el tőlünk a váratlan halál?* Elrabolja nemcsak a földi életet és nemcsak szeretteink és barátaink társaságát, hanem elrabolhatja tőlünk lelkünk édesanyjának, az Egyháznak közbenjáró kegyelmét, — elrabolhatja a szentek egyességének minden kincsét, az angyalok boldogító társaságát, a jóknak, a szenteknek drága közösségét! — Elrabolhatja tőlünk a mi Urunk Jézus Krisztust, mint Megváltónkat, — és elrabolhatja tőlünk a fölséges Istennek, a drága Szentháromságnak örök látását. Ha félünk a földön a tolvajtól és óvakodunk tőlük, miért nem vigyázunk a tolvaj halálra, mely ennyi mindent rabolhat el tőlünk! S még hozzá örökre!

c) De az Úr igazságos és mindent látó. Tudja tehát, hogy a legbűnösebb környezetben is vannak jó emberek, — és tudja, hogy sokszor a legbűnösebbnek látszó szívben is van valami a jónak csírájából. Hogy mennyire figyel rá, mi sem mutatja jobban, mint hogy névszerint megjegyzi őket. „Van néhány név Szárdesben”, és én mindegyiket ismerem!

Nagyon, de nagyon vigasztaló ezt tudni, mert mintha ma az egész világ Szárdes volna. A bűn hivalkodva jár az utcákon. Azt hirdetik az újság reklámjai, az hangoskodik a nyilvános helyeken, azt sugározzák a fényreklámok a sötét éjszakában. Amikor azt látják a jók, hogy a bűn hivalkodva, dicsekedve járhat, hogy az emberek ünneplik a bűnösöket vagy legalább is irigylük azt, hogy azok se nem szégyenkeznek, sem el nem bújnak, — akkor keserű buzgalmában nem egy veti fel a kérdést: Vajjon Isten miért nem küld új kénköves esőt és miért nem pusztítja el ezt a sok modern Szodomát és Gomorrát? Vagy miért nem küld új vízözönt, hogy elpusztítaná ezt a marakodó, veszekedő emberiséget, és így vetne véget a világháborúknak?

Ekkor eszünkbe jut azonban az ószövetség tanítása, hogy az Úr tíz igazért kész megbocsátani egy egész bűnös városnak. Akkor nem talált tíz igazat, de talán nemcsak Szárdesben, hanem a modern nagyvárosok-

ban is vannak olyanok, akik nem fertőzték meg lelküket, nem szennyezték be ruhájukat. *Hinnünk kell a láthatatlan jók rejtett áldásában.* Mikor eljön az este, a jók elvonulnak a családi otthonokba, a kolostorok csendjébe, a bűn pedig kimegy az utcára. Azért a rosszat meglátjuk, mert mutogatja magát, a jót meg nem vesszük észre, mert elrejtőzik. Az imádságot sutogják az ajkak, a káromkodást ordítják. Az orgonaszó csendesen simogatja a lelkeket, az ágyú fölriaszt bömbölésével mindenkit. Higgyünk először is a láthatatlan, a rejtett jóság erejében, és mondjuk: talán ezért irtalmaz nekünk is az Isten.

d) Azután *álljunk be magunk is ebbe a seregbe!* Megindult egy nagy mozgalom, hogy mentől többen legyenek, akik egy napot magyar hazánkért és népünkért engesztelve imádásban töltenek el. Először csak egy egészen kis csoport, 31 bencés obláta állott össze, hogy naponként más-más vezekeljen és engeszteljen. Majd a vezetőjük rádióbeszéde után seregestül jöttek és jelentkeztek hasonló buzgó lelkek. Ma már nem is tíz, hanem sokkal több azoknak a száma, kik havonként egy-egy napot Istennek és a lelkeknek szentelnek.

Miből áll egy ilyen engesztelő vezeklőnap?

Az első feltétel, hogy *a megigazultság állapotában legyünk*, mert csak az igazak tudják elfordítani Isten haragját. Ezt pedig az Úr Jézus Krisztus jóságából a szakramentumok erejével el tudjuk érni. Tehát az első, hogy szentáldozással, vagy ha szükséges, akkor szentgyónással is megszerezzük a szenttétevő kegyelem nagy áldását.

A második a vigília, de az őskeresztény értelemben. Vagyis ezt a napot töltsük *visszavonultan*. Színház, mozi, szórakozás legyen távol tőlünk. Helyette kötelességteljesítés, munka, önmegtartózkodás töltsen ki ezt a napot.

A harmadik, hogy a mai hívők előtt elfeledett ősi gyakorlatot újítsuk fel és *bőítöljünk*. De ismét a régiek felfogásával: vagyis *fenyítsük meg a testünket*,

törjük meg uralmát mindenképen és juttassuk diadalra a lelket. Itt az orvos és a lelkiatya tanácsa után ki amennyit csak tud, annyit tegyen meg, mert ez a legfontosabb a vezeklőnapon. És voltak, akik annyira megértették, hogy vállalkoztak a teljes böjtre: kenyéren és vízen éltek át ezt a napot.

Végül pedig mindezt az önzetlenség szellemében *másokért* tesszük. Ebben különbözik tehát a saját bűneinkért tartott penitenciáktól. Akkor a magunk hibáját akarjuk jóvátenni, — most a szakramentum kegyelmi erejéből magunk hibátlanok vagyunk, tehát egész szívvel-lélekkel másokért, magyar hazánkért és népünkért végezhetünk ezen a napon minden önmegtagadást és imádságot.

Nem új egyesület ez, hanem „mozgalom”, azért nincs alapszabály, — elnök és választmány, — taggyűlések és tagdíjak. Egyesek külön-külön és egyesületek testületileg csatlakozhatnak hozzá. Mindössze azt kérjük: *nevüket, állásukat, címüket és az engesztelésül választott nap dátumát írják meg a következő címre: Liturgikus Titkárság (Budapest, VIII., Baross-utca 62. Bencések Háza).*

Még csak azt jegyezzük meg, hogy a fenti gyakorlatok közül *egyik sem kötelez bűn terhe alatt*. Aki elfeledte, elhagyta, nem tartozik meggyónni. Csak a becsület kérdése és a lelkek szeretete sarkall majd mindenkit, hogy vállalt kötelezettségének eleget tegyen.*

e) Az Úr oly kedveset és szépet mond a láthatatlan jóknak, a másokért közbenjáróknak és vezeklőknek, hogy csak úgy kellene kóstolgatni, ízlelgetni annak édességét. Azt ígéri nekik: *„Velem fognak járni.”* Lehet-e ennél kedvesebb és szebb, főként ha arra gondolunk, hogy ez nemcsak mennyei ígéret, hanem már a földön megtapasztalható valóság. Ketten az Urral! — Együtt a mi Urunk Jézus Krisztusunkkal! Letörhet-e akkor nehézség, ha vele együtt viseljük el?

* Egyébként részletesebben ismerteti: *„Egy napot hazánkért és népünkért!”* című kis füzet.

Elkeseríthet-e akkor szeretetlenség, meg nem értés, ha nem egyedül kell elszenvednünk?

VII.

Aki győzelmes lesz a lelki halál felett és bűneiből a szentségek erejével azonnal és mindig kiszabadul, így fog újra és újra a szenttétevő kegyelmekbe mint fehér ruhába öltözni. Én pedig nem törölöm ki nevét az élet könyvéből és megvalloam nevét Atyám és az ő angyalai előtt.

Akinek füle van, hallja meg, mit mond a Lélek az Egyházaknak.

a) Mi ellen kell küzdenünk, min kell győzedelmeskednünk? Ezt minden esetben világosan akarjuk tudatosítani. Itt könnyű felelnünk rá: a lelki halál ellen. És hogyan kell küzdenünk és győznünk? Úgy, hogy megfogadunk és megtartunk egyet: **NEM ELÜNK BÜNBEN!** Azt nem ígérhetjük meg, hogy soha többé nem vétkezünk, mert ez nemcsak tőlünk függ. Dogma, hogy Isten különös kegyelme nélkül senki nem maradhat meg a kegyelem állapotában. Ezért figyelmeztet az Úr: „Aki áll, vigyázzon, hogy el ne essék!” A tapasztalat mutatja, hogy az elesés ellen senki sincsen bebiztosítva. De azt megígérhetjük és megfogadhatjuk, hogy nem maradunk meg a bűn állapotában. Amit már egyszer ezen elmélkedések folyamán is megígértünk, azt most megismételjük: *Azonnal* felkelünk a gyónás utáni vágy (votum sacramenti) felkeltésével és azzal, hogy szeretetből megbánjuk bűneinket; *24 órán belül* pedig szentségi gyónással is biztosítjuk magunknak újra a szenttétevő kegyelem fehér ruháját.

b) A fehér ruha jelképezi a Szentírásban a szentséget és a megigazultságot, a boldogoknak örök örömet és dicsőségét. Fehér volt a diadalmenetet tartó hadvezérek díszruhája is a győzelem felett érzett öröm kifejezésére. Fehér volt Tábor hegyén is a megdicsőült Úr öltözete, mikor arca ragyogott, mint a nap, és

ruhája tündökölt, mint a hó. Fehér ruhában jelentek meg az angyalok Húsvét hajnalán és adták tudtul a legboldogítóbb hírt: Feltámadt Krisztus e napon! És ragyogó fehér bisszusba van öltöztetve a mennyei Bárány jegyese, az Egyház is, amikor Szent János előtt feltündöklök látomásban. Ó, mily nagy boldogság is lehet ebben a fehér ruhában járni!

c) De mit tegyenek, akik nem vigyáztak fehér ruhájukra és tüske megtépte, ág összeszaggatta, a bűn besároztta. Vagy ha valaki nem is ment maga be a sárba, piszokba, szennybe, de mélyen átérzi, hogy mennyit freccsentett rá az élet? Mit tegyenek ezek? Mondjanak le erről a boldogságról és csüggedten hagyjanak abba mindent? Ne! Ne! Az Istenért, csak ezt ne! Meg lehet mosnunk lelkünk ruháját a Bárány vérében, és újra ragyogó tiszta lesz. Sőt még többet, még nagyobbat is mondhatunk, ha hitünk tanítását igazán ismerjük. Nemcsak a keresztségi ártatlanság tiszta, fehér ruháját kaphatjuk vissza a Bárány vérében megtisztítva, hanem a penitencia visszaadja mindig a jócselekedetek stóláját is. Nemcsak a *grátiát*, de a *glóriából* is kapunk. A kegyelem fehér ruhájában és jócselekedeteinknek stólájával léphetünk majd egykor az Úr trónja elé. Valóban imádkozhatjuk: Isten, te az emberi természetet csodálatosan teremtetted, még csodálatosabb módon váltottad meg, de a legcsodálatosabban megszentelted. Imádjuk nagyságodat!

d) Sokat elmélkedtem *az élet könyvéről*. Úgy érzem, nem szabad szóról-szóra vennünk a középkor felfogását, amiről a „Dies irae” beszél:

„Kézzel írt könyv nyílik ottan,
Világ terhe minden ott van,
Ítéletre felrovottan.”

Van könyv, ezt az Írás is bizonyítja, de ugyancsak az Írásban az Úr mondja, hogy az nem az ítélet, hanem az élet könyve. Katolikus dogma az, hogy csak az életre van előrerendelés (praedestinatio ad gloriam), nem a kárhozatra (ad damnationem). Nincs tehát a

kárhozatnak könyve. Nem a halottak nevét írja fel az Úr, hanem az élőkét.

De mintha a Szentírásban látszólag ellentétes gondolatokat találánk. Itt azt mondja az Úr: „Nem törölöm ki nevét”, a háttérben tehát az van, hogy ki lehet törölni valaki nevét az élet könyvéből. Máshol pedig az áll, hogy senki sem fogja őket kiragadni kezemből. A Szentírás azonban éppen ezzel lesz minden lelki betegség és lelki veszély számára orvosság. A magabizóknak és közönyösöknak azt mondja az Úr: „Félj, mert nevedet ki lehet törölni az élet könyvéből.” De az aggódóknak és csüggedezőknek viszont azt mondja: „Vigasztalódjatok! Senki titeket kezemből el nem ragadhat.” Az Írás minden szavát szemünk előtt kell tartanunk. Nem szabad egyikről a másik miatt megfélemlkezni vagy túlzottabban hangsúlyozni. A mi szemünk nem tudja még egybenézni ezeket az ellentéteket, de majd egyszer meglátjuk, hogy az Úr Szívében mint egyesülnek ezek.

e) Mély komolyságra int minket az Úr szava: Ki lehet törölni egy nevet, tehát vigyázz! De be is lehet írni, tehát örülj. Igen, be lehet írni nevünket az élet könyvébe, ami nem is könyv. Az Úr maga mondja máshol: „A tenyerembe írlak téged.” Más ki nyilatkoztatásából pedig tudjuk, hogy Szent Szívébe vési be nevünket és onnan senki, de senki ki nem tudja többé nevünket törölni, — ha mi nem akarjuk. Csak vigyázzunk, hallgassuk meg az Úr szavát, járjuk az ő útját, használjuk fel kegyelmének, szakramentumainak segítségét és ott maradunk mindörökre beleírva.

f) Mily boldogság lesz majd, amikor valóságra válik az Úr harmadik ígérete is: „Megvallom nevét Atyám előtt és az ő angyalai előtt.” Megvall majd bennünket Jézus Atyja előtt, hogy név szerint ismer és a magáénak ismer, mert ő volt a Jó Pásztor, aki ismeri báránykait! Mindegyiket külön-külön és név szerint.

De tudjuk az evangéliumból, hogy ennek a boldogságnak *van egy feltétele*, melyet előbb nekünk kell

teljesítenünk itt a földön. Azt vallja meg majd az Úr Jézus Krisztus az égben a mennyei Atya előtt, aki megvallotta őt itt lent a földön az emberek előtt. *Kell a nyílt megvallás is*, amikor erre szükség van. Kellenek tehát a nyilvános körmenetek, és azokban részt kell vennünk. Kellenek a katolikus jelvények, és azokat nemcsak egy-egy kongresszus alkalmával, de mindig hordanunk kellene. Kellenek a templomok, a keresztek, a szentképek, de kalapot is kell emelnünk előttük, vagy keresztet kell magunkra vetnünk. Kell a köszöntés: Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus, vagy: Adjon Isten, és nem volna szabad azt akár divatból, akár félelemből, akár bálványozásból más köszöntéssel felváltani. Ma ha egy új egyesület vagy új párt alakul, első gondjuk új köszöntést kitalálni: „Légy résen!” „Szebb jövőt!” „Isten áldja a tisztességes ipart!” „Kitartás!” „Heil!” Mennyivel szebb a mi közösségünknek, Krisztus misztikus testének jelszava: Jézus Krisztus. Minden más köszöntés a személlyel és a divattal feledésbe merül, de ezt a nevet az örökkévalóságon át dicsérik majd az angyalok és a szentek.

g) Nem kell azonban mindig a nyílt vallomás. *Lehet az sokszor a szív mélyén elsírt fohász*: „Tied vagyok!” Ha elsuttogom lelkem mélyén az én Uramnak Jézusomnak, hogy tiéd vagyok, akkor ő magáénak ismer el engem. Nem nézi soha, milyen vagyok! Sáros? Tépett? Megszaggatott? Mindegy az, hogy milyen vagyok, — csak Jézusé legyek! Merjem tehát imádkozni erényemben és bűnőmben, előrehaladásomban és botlásomban, hogy mindenkor és mindenhol és mindenholgy tied vagyok, Jézusom! Tehát nemcsak élve-halva, de ismételjük: *mindenkor és mindenhol és mindenholgy*. Ha elmondom ezt: Tied vagyok, itt a földön talán szennyesen, talán szaggatottan, sántánbénán, útszélről szalasztottan, bűnöktől összeverten, sátántól megkorbácsolva, akkor majd boldogan látom egyszer ott, hogy Jézusé vagyok a dicsőségben, fényben, ragyogásban, diadalban, békében és boldogságban.

Hatodik üzenet:

LÉGY HŰ A KICSINYBEN!

I.

A filadelfiai egyház angyalának írd meg a hatodik levelet.

Filadelfia városa is Lydiában volt. II. Attalos Philadelphos pergamumi király alapította Krisztus előtt a 2. század közepén, és azt a maga második nevééről „Filadelfia”-nak nevezte el. A keresztény időszámítás 17. évében földrengés pusztította el. Utána Tiberius császár lett a város második megalapítója, amiért Filadelfia felvette a „Neoceszarea” nevet. Majd még egyszer kapott új nevet Vespasianus császár alatt, mert ekkor a „Flavia” név is hozzájárult.

Maga a város nem volt nagy és a krisztusiak közössége is nem lehetett nagyon népes, de jó és hitéhez ragaszkodó. A város pogány templomai közül tudjuk, hogy Janusnak, az évet kezdő Istennek is volt egy szentélye: egy átjáró boltív, alatta a kettősarcú isten szobra, amint kulcsot tart kezében annak jeléül, hogy ő nyitja és zárja a béke és a háború templomát.

II.

Üzen a Szent és Igaz, akié Dávid kulcsa; amit ő megnyit, azt senki be nem zárja; amit ő bezár, azt senki ki nem nyitja.

a) Az Úr ismertető jelzőit eddig úgy választotta meg, hogy a címzettek magukra ismerhessenek és vigasztalást, bátorítást találhassanak öbenne. Először most megmondja, hogy ő a „szent”. Pedig már akkor

is mennyi mindent nem terjesztettek róla a zsidók, akik benne csak a keresztrefeszítettet, a bűnei miatt meggyalázottat akarták látni. Mi pedig tudjuk, hogy szent ő, mert az egyetlen, aki ellenségei előtt elmondhatta: „Ki fedd meg engem közületek a bűnről?” És nem is akadt senki, aki alappal megfeddhetne volna, de akadtak mindig sokan, akik alaptalanul rágalmazták. Velük szemben kell nekünk újra és újra énekelnünk: Szent, mindörökkre szent vagy, Jézusunk!

De ebben a szóban *kötelezettség* is van. Mély hatást tesz a lélekre már az, ha az ószövetség könyvében a levitáknak adott utasításban halljuk egymásután két fejezetben vagy hússzor az Istennek ezt a szavát: „Legyetek szentek, amint én szent vagyok.” Az Úr Jézus Krisztus szent volta is arra szólít fel minden krisztusi hívőt, hogy az Istenemberhez hasonlóan mi is szentek legyünk.

De míg az ószövetségben a törvény megtartása ezt a szentséget meg nem tudta adni, addig az újszövetségben ez nemcsak felszólítás és elérhetetlen cél, hanem *boldog valóság* is, mert beleoltva a mi Urunk Jézus Krisztusba, testének minden tagja a fejnek szentségét bírja, ameddig ennek a testnek élő tagja.

b) „*Igaz*” is az Úr, ki csak igazat ígér és minden ígéretét meg is tartja. A lelki életben feltétlenül szükségünk van a bizonyosság átérzésére. E nélkül egy Szent Pál sem tudta volna pályáját megfutni és küzdelmét megállni. A legnagyobb bizonyosságot az adhatja meg nekünk, hogy az Igaz ígérte meg nekünk küzdelmünkért, futásunkért a győzelmi koszorút és az Igaz fogja majd ígéretét egykor valóságra váltani.

c) A földön tisztelt hatalmasságokkal szemben áll az Úr harmadik jelzője. Igazságát Filadelfiában mélyebben átérezhették a krisztusi hívők. Ők tudták, hogy nem a „kulcsokat tartó kapus isten”, Janus az igazi úr, hanem a mi Urunk Jézus Krisztus. Ő jogosan mondhatta el magáról: „Nekem adatott minden hatalom a mennyben és a földön.” (Mt. 28, 16.) Ugyancsak

igaz, hogy ő az ajtó és „senki sem mehet az Atyához, hacsak nem őrajta keresztül”. (Ján. 14, 6.)

Jézus bír tehát minden hatalmat az Egyházban. Ő osztja a kegyelem kincseit, amint neki tetszik. Kitarja a kegyelem kincsesládáját mindazoknak, akik felhasználják kegyelmét, de bezárja ajtaját azok előtt, kik a kegyelemnek és a hitnek ellenállnak.

Ugyancsak az Egyház fejlődésének is ő az irányítója. Ha kitarja valahol az ajtót, akkor az Egyház előtt új országok, világrészek tárulnak fel és bevonulhat Krisztus országa. De ha valahol bezárja az ajtókat, akkor egy egész világ ostromolhatja azokat, soha be nem vehetik. Hányszor látjuk Krisztus ezen hatalmának megnyilatkozását. Nem egyszer emelnek falakat és hegyeket akadály gyanánt az Egyház elé; Jézus mindig új kapukat tár föl és az Egyház győzedelmesen megy tovább.

Ugyancsak ezzel kapcsolatban mondhatjuk, hogy *Krisztus a világtörténelem kulcsa.* Nem érti meg a történelem folyását sem a nyers materialista, aki csak a has érvényesülését keresi és kutatja a történelem eseményei mögött, — de nem érti meg a szellemtörténész sem, mert csak légből szőtt elméleteket állíthat fel, miket a legkisebb szellő elfúj, — nem érti meg, aki csak a történelem egy korszakát látja Krisztusban és a kereszténységben, — mert Krisztus mindenneknek egybefoglalója és megmagyarázója.

III.

Ismerem cselekedeteidet. Ime, ajtót nyitottam előtted s nincs, aki be tudná zárni; mert bár erőd kevés, mégis megtartottad igémet és nem tagadtad meg nevemet. Ime adok hívedül néhányat még a Sátán zsinagógájából is, vagyis azok közül, akik zsidóknak mondják ugyan magukat, jól lehet nem azok, hanem csak hazudnak. Végrehajtom, hogy azok közül is eljőjjenek s lábad elé boruljanak, és megtudják, hogy én szeretlek téged. Mert te megtartottad a hűségre és béketűrésre intő szavaimat,

én is megőrizlek téged a megpróbáltatás idején, mely eljő a föld lakóinak próbáratétele végett az egész földkerekségére.

a) Milyen ajtóról beszél az Úr? Eddig mintha csak az angol diplomáciában hallottunk volna a „nyitott kapu” elméletéről. Vajjon az Úr is diplomatikusan akar hozzánk szólni? Aligha hihető. — Ha Szent Pál leveleivel összevetjük, akkor világosan áll előttünk a nyitott kapunak szentírási jelentése. A korintusiakhoz írja ezeket a szavakat: „Efezusban pedig pünkösdig maradok, mert nagy és jó kilátású ajtó nyílt meg előttem és sok az ellenség.” (I Kor. 16, 9.) Máshol pedig ezt írja: „Midőn pedig Troaszba érkeztem Krisztus evangéliumáért, bár nyitva volt előttem az ajtó az Úrban, nem volt nyugalma lelkemnek.” (II Kor. 2, 12.) Legvilágosabban azonban a kolosszaiakhoz írt levelében fejezi ki gondolatát: „Imádkozzatok, hogy Isten tárjon fel előttünk ajtót a beszédhez, Krisztus titkának a hirdetéséhez.” Vagyis *a szívek ajtaját* nyitotta meg az Úr Szent Pál előtt is, meg Filadelfia angyala előtt is. Jó alkalmat adott neki, hogy sok hitellett megtéríthessen és Krisztushoz vezethessen.

b) Pedig maga az Úr mondja róla, hogy *kevés volt az ereje*. De hányszor ér el nagy hatást az egyszerű ember is. Az arsi plébános felnőtt korban kezd tanulni. Nehezen is megy neki a tanulás. Alig bukácsol át a vizsgáin. Szinte nem is akarják felszentelni, mert alkalmatlannak gondolják arra, hogy pap lehessen. Mégis jóságát tekintetbe véve felszentelik, — de rögtön eldugják egy kis faluba, hogy ott talán majd megfelel valahogy. És íme, ez az egyszerű ember milyen óriási eszköz lett Isten kezében! Korunkban alig van talán más pap, akinek akkora hatása lett volna. Gyóntatószékét százezrek keresték fel, éveken át naponként 16—18 órát gyóntatott.

Kevés erővel nagy dolgokat lehet tenni, mert az Úr gyakran *a gyengéket választja* ki, hogy zavarba ejtse az erőseket és megszégyenítse azokat, akik maguk tartják magukat okosoknak. A múlt század önhitt gögijét

csattanósan cáfolta meg egy jelentéktelen fiatal kis apáca: Szent Lisieuxi Terézke. Életében ismeretlen volt, — ő maga kis léleknek nevezi magát és úgy érzi, hogy a kis ösvényen jár — de annál nagyobb lett halála után. Nem baj tehát, ha mi is szegények és gyengék vagyunk, dolgozhatunk Isten országáért, csak egy kell hozzá: őrizzük meg szívünk mélyén Isten szavát, és ne tagadjuk meg cselekedeteinkben az ő nevét.

c) Ime: *a siker titka és feltétele*: őrizzük meg Isten szavát úgy, mint a Szent Szűz őrizte meg szívében az ég minden ígését. De akkor *be is kell fogadnunk előbb* az ígét. Ehhez pedig az kell, hogy gyakran és megfelelően olvassuk a Szentírást és hallgassunk prédikációt, mert „*fides ex auditu*” — a hit nem annyira olvasás, mint inkább hallgatás útján keletkezik.

Igaza van azonban Carlyle-nek, aki azt mondja: „Annál erősebb lesz a te hited, mentől több szívedben tudtál hitet felkelteni.” Ez a szellemvilág kincseinek a legsajátosabb vonása és legértékesebb tulajdonsága, hogy ha osztogatjuk, nem kisebbedik a mi szellemi kincsünk, sőt akkor gyarapodik még csak igazán. Meg kell tehát próbálni mindegyikünknek, hogy tudjuk hirdetni az Isten szavát. Milyen szép feltétel lehetne az, hogy nem engedünk elmúlni napot, hogy beszédünkben az emberek előtt legalább egyszer bele ne vontuk volna Istennek, Jézusnak nevét, hogy ne ke-restünk volna alkalmat és módot, hogy róla beszéljünk.

d) Aki megpróbálja Isten ígését megtartani és az ő nevét nemcsak meg nem tagadni, de hirdetni is, annak az Úr jutalmat ad, mégpedig megadja neki a sikert. Filadelfiában is, éppúgy mint Szmírnában, a zsidóság gyűlölettel eltelt ellensége volt Jézus névének. De éppen ezért vonja meg tőlük az Isten a megtisztelő „zsidó” elnevezést és a Sátán zsinagógájába tartozóknak mondja. Úgy látszott, hogy a Sátántól megszál-lott emberek alkalmatlanok a megtérésre. Semmi lehetőség nem nyílt arra, hogy valaha is Jézus hívei le-

gyenek. De ekkor megtörtént a hihetetlen, és a látszatra lehetetlenből valóság lett. Ez a büszke Sátán-zsinagóga meghódolt az eddig kevésre becsült krisztusi közösség előtt, és kénytelen volt elismerni, hogy Isten szeretete nyugszik rajtuk.

Ebből az első tanulság, amit levonhatunk a magunk számára, hogy soha, de soha *ne kételkedjünk egyetlenegy ember megtérésében sem*. Lehet ugyan, hogy a világon mindenki lemond már olyanról, aki Krisztus nevének és minden szentnek kigúnyolója, sőt káromolója. De százával lehetne felhozni a példákat, hogy hányszor tértek meg már ilyenek is, talán a legutolsó pillanatban, mert találkoztak valakivel, akiről látták, hogy szereti az Istent, és megérezték, hogy őt is szereti az Úr. Ó, bár elmondhatnánk tiszta szívből mi is az Úrnak: „Tudod, Uram, hogy szeretlek téged!” Ó bár érezhetnők, amint ő visszasújja lelkünkbe: „Tudom, gyermekem, és én is szeretlek téged!”

e) Az égi üzenet külön ki is emeli, hogy első-sorban Krisztusnak melyik ígését őrizte meg Filadelfia angyala: „Az én béketűrésem és a rám való várakozásról szóló tanítást.” Ez a két értelme lehet a magyarázók szerint az Úr szavának.

Az egyik tehát a hegyi beszédnek a tanítása: „Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyeknek országa. Boldogok vagytok, midőn szidalmaznak és üldöznek titeket és hazudván, minden rosszat mondanak ellenetek énérettem.” (Mt. 5, 10—11.) Ez Krisztus igaz tanítványainak egyik ismertetőjele a világban, hogy „gyűlöletesek lesztek mindeneknél az én nevemért” (Mt. 10, 22.) — de ők ennek örülnek, és készségesen, szeretettel fogadják ezt az Úr kezéből, mert tudják, hogy mindez csak próbáratétel.

Ne féljünk tehát a próbáratételtől, akár belső kísértésként jelentkezik, akár külső szorongatás szakad reánk. Mert az Úr *külön oltalmat is ígér*. Nem azt mondja, hogy kiveszi övéit a bajok és megpróbáltatások alól és nein kell azoknak külső-belső próbákön

megmutatni huségüket és állhatatosságukat. Mi sem leszünk mentek ezektől, de megálljuk a próbát, ha tudjuk, hogy az Úr senkit nem enged erején felül megpróbáltatni, és mentől nehezebb a próbatétel, annál nagyobb az Úr gondoskodása övéért. Ekkor megérezzük majd, hogy az Úr lenyom ugyan, de soha el nem nyom, éppen azért: „akik Istent szeretik, azoknak minden a javukra válik”.

f) A már többször idézett 1941-es karácsonyi beszédében erre is utal Szentséges Atyánk, XII. Pius pápa. Látja, hogy éppen napjaink megpróbáltatásaiban mennyire szükségünk van intésre is, meg bátorításra is. Ő megadja mind a kettőt. Azt mondja: „Sajnos, Krisztus hívei között sem hiányoznak olyanok, akik a mindennapi áldozatok és megpróbáltatások minden fájának súlya alatt ebben a világban, mely távolodik a hittől és az erkölctől, vagy legalább is a hit buzgóságától és a krisztusi moráltól, *veszítenek lelki erejükből, az örömből és bizalomból,* — úgy a hit benső gyakorlataiban, mint a hitnek nyilvános megvallásában, — azokból az érzésekből, melyek nélkül igazában és elevenen nem lehet soká és kitartóan *sentire cum Ecclesia.* Néha látjátok, vagy tán nem veszitek észre, hogy némelyek *áldozatai lesznek bizonyos elméleteknek, vagy közvetítői lesznek olyan tanokban való engedményeknek,* gondolatoknak, tévedéseknek, melyek a krisztusi tannal szemben idegenül vagy ellenségesen érző körökből származnak s beférkőznek a hívők lelkébe. Az ilyenfajta jellemek kétségkívül szenvednek, ha édesanyjukat, az Egyházat — melyhez lelkük mélyén hívek akarnak maradni — Pilátus pretóriumára előtt megértetlenül látják, vagy Heródes udvaroncái között gúnyruhába öltöztetve. Ezek hisznek ugyan a kereszt misztériumában, de elfelejtene az arról elmélkedni és tanítását a jelen élet körülményeire alkalmazni. A Táborhegy ragyogó és vigasztaló óráiban közel érzik magukat Krisztushoz; a getszemáni szomorú és sötét órákban nagyon könnyen utánozzák az alvó tanítványokat. És amikor a földi hatalmak a külső erőszak eszkö-

zeihez nyúlnak, — mint tették a szanhedrin szolgálói Jézussal — íme akkor félve menekülnek, elrejtőznek, vagy pedig, ami ugyanaz, idegenkednek a nyílt és bátor elhatározásoktól.

„Mindez az állhatatlansága másoknak nem rendítheti és nem zavarhatja meg — folytatja a Szentatya — Krisztusnak kicsinyben is hűséges szolgálói. Még kevésbé felejtetheti el velük, hogy *számtalan sok katolikus hívő* — hála az isteni kegyelem segítségének — példás lelki erővel, megható hűséggel és minden viharnál nagyobb szívóssággal ragaszkodik hitének erős sziklájához és kapaszkodik Isten Egyházába, az igazság letéteményesébe, tévedhetetlen tanítójába. Meghatott hálával és atyai büszkeséggel mond köszönetet Szentatyánk a Magasságbelinek ennyi és ilyen nemes fiakért, akik minden állásban és minden társadalmi rangban lévők közül szépséges koszorút alkotnak. Nem habozik bizonyítani, hogy a lelkiismeretesség, a buzgóság, a Krisztusnak és az ő országának való őszinte és feltétlen odaadás azok az erények, melyek szemmel láthatólag növekedtek számtalan lélekben, éppen ott, ahol a hitnek megvallása eddig nem sejtett áldozatokat követel.

Ó, bár Krisztus földi helytartójának ez a megállapodása ránk is állana. Ó, bár csekély erőnk és kevés adottságunk mellett ily erők és ily hűségesek tudnánk lenni!

IV.

a) Rendesen a dicséretet az Úr azzal szokta folytatni: „De van ellened valamim.” Most azonban másodszor fordul elő, hogy semmi kivetnivalót nem talál valakiben. Vajjon ki lehet ez a második boldog ember? Az elsőről tudjuk, hogy kiváló tehetségű, nagy és szent férfi volt, akit az Egyház ma is szentjei között tisztel. Filadelfia püspökének pedig még a nevét sem tudjuk, emberi szemmel tekintve annyira ismeretlen, szürke, átlagegyéniség lehetett. Hiszen még az Úr is megmondja, hogy kevés volt a tehetsége. Milyen jó ezt nekünk átlagembereknek tudnunk! Szent Polikárp-

ról elmélkedve ugyanis felmerülhetett bennünk az a gondolat: Könnyű volt ezt megtennie egy szentnek, kit az Isten annyi adománnyal kitüntetett: egy apostolnak a tanítványa lehetett, oly sok kegyelmet kaphatott, — de milyen nehéz nekünk, akik legfeljebb ha egy talentumot kaptunk. A kis erővel, kevés talentummal ellátott emberek könnyen forognak abban a veszélyben, hogy visszariadnak a munkától és a harctól és visszahúzódnak a nehézségek elől. A legjobb esetben keszkenőbe kötik a kapott egy talentumot is, mert azt hiszik, nem is érdemli meg a fáradságot, hogy azt kamatoztassák. Igen, ez az egytalentumú emberek veszedelme, hogy kicsinyvoltuknak tudatában *semmit sem* tesznek, mert nem tudnak *sokat* tenni. Ki mondta azt, hogy sokat kell nekünk tennünk? Ne feledjük, hogy a kicsiny erő is mégis csak erő, és a kis adomány is mégis csak adomány. Hűségesen fel kellene használnunk, mert az Úr elsősorban ezt jutalmazza meg szolgáltaiban. Ma is lehet kicsiny körben végzett, szerény és csendes működésnek nagy, isteni áldása.

b) Mégis mivel nyithatta meg az emberek szívét ez az ismeretlen nevű püspök? Tudjuk, hogy a város nevét alapítójától kapta, de talán szabad feltennünk, hogy ebben útmutatás is van a mi számunkra, hiszen minden levélben látunk nem egy ilyen elrejtett célzást. Talán Filadelfiának ez a kiserejű, kevéstalentumú, ismeretlen nevű püspöke valóban „Filadelfos” — *testvérszerető* lélek volt. Ha pedig ez így van, akkor nem csodálkozunk, hogy meg tudta nyitni a szíveket és azok meghódoltak előtte. Szent Szalézi Ferenc mondotta, hogy egy csöpp mézzel több legyet lehet fogni, mint egy hordó ecettel. És ő maga is emberszerető, jóságosságívű, szelíd, vonzó egyéniséggé alakította magát az Isten kegyelmével közreműködve, pedig tudjuk, hogy meglehetősen indulatos alaptermészetet kapott örökségül. Ady Endre egyik költeményes kötetének ezt a címet adta: „Szeretném, ha szeretnének.” Szegény, nem tudta azt a titkot, hogy előbb neki kellett volna

szeretnie az embereket, és akkor elérhette volna vágyát. Itt a két példa, válasszunk, hogy melyiket követjük.

c) Még biztosabb azonban, hogy Filadelfia püspöke *szerette Jezust*, s ezért tudta a szíveket meghódítani. A hit először prédikációból fakad, *a száznak tanúságtételéből* az Úrról, Jézus sebeiről, szeretetéről és hatalmáról szóló igéből. De a szónak ezt a tanúságtételét alá kell támasztania *az élet tanúságtételének*. Jézus ellenségeinek a mi egész lényünkől és egész életünkől azt a megdönthetetlen hatást kell nyerniök, hogy nem halott az Úr Jézus, hanem él, és hogy az a Jézus, akiben mi hiszünk, valóság. Különösen pedig a mi egész lényünkől és életünkől azt kellene meglátniok, hogy Jézus szeretete valóság, — meg hogy ez a szeretet minket boldoggá, gazdaggá, derültté tesz, egész életünket ragyogó világossággal árasztja el, — de első-sorban erőt és ösztönzést ad, hogy másokat tudjunk szeretni még akkor is, ha azok Jézus nevének ellenségei. Ó, ha egyre többen, egyre jobban megláthatnák, hogy számunkra Jézus szeretetében a békének, az örömnnek, a szeretetnek soha ki nem apadó forrása fakadt fel lelkünkben! Nem elég ugyanis beszélni arról, hogy Jézus megváltotta a világot, ha a világ nem úgy ismer minket, mint megváltottakat, s nem tud hinni éppen ezért a mi Megváltónkban. Mi gyakran nem élünk úgy, hogy a világnak el kelljen hinnie, hogy Jézus valóban itt van, velünk van, és hogy az ő szeretete, az ő követése az embert valóban boldoggá teszi. Pedig éppen ehhez nem kell a nagy erő és a sok talentum, mert ilyenkor talán a természetes adottságok csillogása eltakarja, amit egyszerű viszonyok között jobban megláthatnának.

V.

Ime: csakhamar elmegyek, tartsd meg, amid van, hogy senki se vegye el koronádat.

a) Miért mondja az Úr ismételten: „Tartsd meg, amid van”? Egyszerű a felelet: Azért, mert *elveszít-*

hetjük, amink van. Amint egy krisztusi lélek nevét ki lehet törölni az élet könyvéből, ugyanúgy el lehet tőle venni az élet koronáját. Kell, hogy ez a gondolat üdvös félelmet keltsen fel bennünk és kellő óvatosságra serkentsen. Erre gondolt már az apostol is, amikor így figyelmeztet: „Félelemben és remegésben munkájatok lelketek üdvösségét.” (Fil. 2, 12.) Ez alól senki sincs kivéve, maguk a szentek sem lehettek földi életükben bizonyosak állhatatosságukról. Megesett már, hogy egészen előtűk volt a korona és csak ki kellett volna kezüket nyújtani utána, mégis az utolsó percben elvesztették. Negyven korona volt elkészítve Szébastian a negyven mártír számára. Már ott ragyogott fejük fölött, mégis az egyik elesett, mikor már a cél előtt volt. Az egyik őr lépett a helyére, és az kapta meg a koronát. Az Úr példabeszéde az okos és a balga szűzekről ugyanerre int.

Nemcsak *a szentség*, de *a kor sem* biztosít minket az állhatatosságról, meg *az erő sem*. Magas korban is tettek már bolondokat az emberek, meg nagyon erősek is lettek haszontalanná, és ezzel elvesztették a számukra készített helyet. Isten senkire nem szorul rá. Ha mi hűtlenek leszünk, másokat hív a helyünkbe. Olvastuk, hogy Saul hosszú időn át Isten szeretetében állott, de azután az Úr elvetette őt, és Dávid lépett a helyébe. Az egyháztörténelemben is találunk hasonló példákat: Tertullianus helyére Cyprianus lépett, Origenes helyére Cyrillus, Rufinus helyére Jeromos, és Pelagius helyére Ágoston. Pedig mily tüzes lélek volt Tertullianus! Milyen mélyenjáró Origenes. Milyen kiváló Rufinus és Pelagius. Össze merjük magunkat ezekkel vetni? Jó lesz tehát nagyon vigyáznunk!

b) Mít kell nekünk megtartanunk? Mindazt a jót, amit Istentől kaptunk és amit a kegyelem erejével szerezhettünk. Elsősorban pedig tudatosítsuk a legnagyobb adományt, amit Isten lelkünk számára adott. Ez pedig a hét szakramentum által közölt *isteni élet*. Újra és újra tudnánk ismételni mindaddig, míg a lelkekbe be nem írtuk és azok el nem felejtették:

„Megtartom a szenttélevő kegyelmet, és ha szerencsétlenségünkre bűnbe is estünk, de nem élünk benne, nem maradunk meg benne.” Jól mondja Szent Ambrus: „Földön élni és bűnbe esni: *emberi* dolog; — bűnbe esni és bűnben megmaradni: ez a kárhozat, *a pokol*; — bűnbe esni, de benne meg nem maradni, hanem azonnal felkelni: ez az üdvösség, ez *a mennyország*.”

c) Elmélkedjünk még a koronáról is, vagy pontosabban fordítva: a koszorúról, mellyel a földön az olimpiai versenyen győzteseket jutalmazták meg és amelyhez hasonlóan jutalmaz meg Isten is minket. Ez a hasonlat ugyanis ebből a gondolatkörből való, itt találjuk magyarázatát és értelmét. Szent Pál írja kedves tanítványának: „Én ugyanis már áldozatként kiöntetem, elköltözésem ideje közel van. A jó harcot végigharcoltam, a pályafutást bevégeztem, a hitet megtartottam, készen vár már reám az igazság koszorúja, melyet megad nékem azon a napon az Úr, az igazságos Bíró, sőt nemcsak nekem, hanem mindazoknak, kik sóvárogják az ő eljövetelét.” (II Tim. 4, 6—8.)

Ebben a szóban megtaláljuk az Úr üzenetének: „Megőrizted béketűrésem ígét”, a másik értelmét. Így lehetne ezt lefordítani: Megőrizted az ígét, amely türelmes kitartásra int, meg az *Úr eljövetelére való türelmes várásra*. Az első krisztusi hívek lelkére a legjellemzőbb volt az Úr eljövetelének várása, sőt sóvárgása. Nagyon sokan hitték, hogy közeli ez az eljövétel és ezért állották meg örömmel a próbát és harcoltak diadalmasan. De ha mélyen belelátunk a krisztusi életbe, akkor azt kell mondanunk, hogy ennek a vonásnak örökké meg kellene lennie minden krisztusi lélekben. Egész földi életünk Krisztus-várás, advent. Ebben a várásban érezzük a nehézségeket, a küzdelmeket, gyötrelmeket. Éppen azért sóvárogjuk már most és mindig: Jöjj el, Uram Jézus! „Marana ta!” Mert tudjuk, hogy akkor lesz vége a küzdelemnek és akkor kapjuk meg a számunkra előre elkészített koszorút.

De mennyivel szebb és boldogítóbb a krisztusi élet küzdelme és futása, mint az olimpiai versenyeké.

Öt csak egyre vár a jutalom, azért mindnyájan mintegy bizonytalanért küzdenek és a levegőt verdesik. Itt mindenkire vár a koszorú, mindenki kap jutalmat, aki küzdelmét hűségesen végigállta és pályáját mindvégig futotta. Itt nincs többé vesztes, itt az utolsó is az első jutalmát kaphatja meg. Ne gondolkozzunk földiesen. Szabad az Istennek azt tennie, amit akar. Ne legyen a mi szemünk álnok, mert ő jó, hanem azon legyünk, hogy ahogy tudjuk, álljuk küzdelmünket, fussuk vagy botorkáljuk pályánkat, a többit bízzuk az Úr jóságos Szívére.

VI.

Az eddig átelmélkedett igazságok után üldözésben, szorongatásban mi már nem látunk büntetést. Mi már tudjuk, hogy az Úr *azért látogatta meg* ezzel filadelfiai szolgáját is, *mert szerette őt*. Újra az ő fenyegető szavát halljuk ugyan: „Csakhamar eljövök.” Többször elmondotta már ezt az Úr, és akkor mindig fenyegetett vele, de most mintha mégis másképen csengene. Most nem megdermesztő és visszariasztó, hanem meleg és simogató. Az Úr a nehézségek között úgyis megsegítheti övéit, hogy bensőleg erőssé teszi kegyelmével. De megteheti úgyis, hogy megrövidíti számukra a kísértés óráit. Az élet harcát oly nehezen állók számára mily vigasztalás ez: Nem fog soká tartani már. Csak még egy keveset tartsatok ki! Csakhamar vége lesz e nehéz harcnak! Csakhamar befejezitek a futást és megtaláljátok a nyugalmat! Csakhamar eljövök és megnyihítlek titeket! Ha eljön az ideje, véget vetek a küzdelmeteknek! Erre gondolatok, ebben keressetek vigasztalást. Nem abban, hogy: „Odalent már nem fáj semmi!” — hanem abban, hogy *odafent* már nem fáj semmi. Akármilyen nehéz is a földi sorsunk, nagy vigasztalás lehet ez, hogy nem tart sokáig, csakhamar eljön az Úr és kiragad a küzdelemből és megadja az örök békét és nyugalmat.

VII.

Aki győzedelmes lesz a kicsinytehetségű lelkek csüggettségén és kevés adottságával is híven sáfárkodik, azt oszloppá teszem az én Istenem templomában és soha többé nem távozik onnét. Reá írom először Istennek nevét; és azután Istenem városának, az új Jeruzsálemnek nevét, mely leszállt az égből Istenemtől; és reá írom a saját új nevemet. Akinek füle van, hallja meg, mit mond a Lélek az egyházaknak.

a) Az első jutalom azt jelenti, hogy Krisztus misztikus testében az élet közvetítői és az áldás osztogatói lehetünk mások számára. Szent Ágoston hasonlata az, hogy az Egyház Isten temploma és abban a hívők a téglák. De akik hűségesek lesznek a kicsinyben, azok olyanok lesznek, mint az oszlopok, az egész épületet támogatják és hordozzák. Megerősíti ezt a felfogást Szent Pál szava a galatákhoz: „Midőn megismerték Jeruzsálemben az apostolok a malasztot, mely nekem adatott, akkor Jakab, Kéfás és János, *kik oszlopokul tekintettek*, kezet adtak nekem és Barnabásnak a közös társaságra, hogy mi a pogányokhoz menjünk, ők pedig a körülmetéltekhez.” (2, 9.) Ime, ilyenek az oszlopok Isten templomában, és ilyenek lehetünk mi is, ha hívek maradunk a kicsinyben. Ímádságos igazak, mint Jakab, — rendíthetetlen sziklahitűek, mint Péter, — és jóságos, melegszívűek, mint János.

b) A második ígélet megértéséhez ismernünk kell ennek a kornak régiségtanát. A régi római birodalomban egy-egy provincia főpapjának szolgálati ideje végén szobrot állítottak és erre három adatot véstek rá: szolgálati éveinek számát, atyjának nevét és származását. Ehhez hasonlóan az Úr is három nevet ír fel azokra, kiket oszlopokká tett az ő templomában.

Az első az Isten neve, és ez azt mutatja, hogy Isten gyermeke és örököse lett a győztes. Másrészt ugyanaz az értelme, mint a kézrátételnek. Amire Isten

rát teszi a kezét, vagy amire ráírja a maga nevét, azt elkülöníti a többiektől, magáénak tekinti, oltalmába veszi, tehát szent. A földön is szolgájának kézrátétele által szentté tesz templomot, oltárt, kelyhet, személyt, — az égben pedig maga írja rá a nevét, hogy ez az enyém, az én birtokom. Van-e, lehet-e ennél szebb és biztatóbb?

Azután ráírja az új Jeruzsálem nevét, annak jeléül, hogy ennek polgára lett. Erről az új Jeruzsálemről később írja Szent János: „És új eget és új földet láték, mert az első ég és az első föld elmúlt . . . Látám a szent várost, az új Jeruzsálemet Istentől leszállni az égből . . . Ime, Istennek hajléka az emberekkel; és velük fog lakni és ők az ő népe lesznek és maga az Isten önekik „Isten velük“ leszen. És az Isten majd letöröl szemükről minden könnyet és halál nem leszen többé, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom nem leszen többé.” (21, 1—4.) És ennek a városnak leszünk mi majd polgárai. Nem ujjong fel a szívünk, nem kiáltjuk boldog diadalmasan: Io, triumphe!?

A harmadik név lesz pedig a mi Urunk Istenünknek az új neve. Milyen édes a mi Urunknak eddig ismert neve: *Jézus*, azaz Megváltó, Szabadító, — *Krisztus*, azaz Főlkent.

Jézus, a rád emlékezés
Legédesebb örvendezés!

Pedig mindez a név csak részlet az Úr teljességéből. Amint minden ismeretünk itt csak halvány tükörkép, alig sejthető rejtvény. De egyszer majd a részből egész lesz és a sejtésből birtoklás, a homályból világoslátás, s akkor megismerjük majd az Úrnak most még számunkra rejtett, de akkor új nevét, mely az ő isteni természetét teljesen kifejezi. Szebben nem lehet tehát kifejezni az örök boldogságnak ezt az igazi alkotóelemét, mint ezzel, hogy megismerteti önmagát teljesen mivelünk és a mi boldogságunk lesz majd ez az új név. Akinek füle van a hallásra, hallja meg ezeket!

Hetedik üzenet:

IAJ A LANYHÁKNAK!

I.

A laodiceai egyház angyalának írd meg az utolsó levelet.

Laodicea az apostolok idejében Nagyfrigiának gazdag városa volt. Híres volt először is a meleg forrásairól, melyek a közelében fakadtak. Ezeknek a forrásoknak a vize addig volt iható és gyógyító erejű, amíg frissen és melegen itták, de ha vize ellangyosodott, akkor ihatatlanná és undorító ízűvé vált. Laodiceában virágzott az orvostudomány is és főként a szemgyógyítás. Galenus tanúsága szerint az egész római birodalomban keresett orvosság volt a *frigiai por* vagy *kollurion* nevű szemkenőcs. E mellett híres volt a város iparáról és kereskedelméről, különösen kiváló és gyógyó ruhaszöveteket készítettek és szállítottak. Krisztus után 60-ban egy földrengés pusztította el a várost, de hamarosan, teljesen a saját erejéből talpra állott. Gazdagságát mutatja ezen az eseten kívül az is, hogy a városban számos pénzintézet is működött. Krisztus tanítása hamarosan tért nyert itt is, mert Szent Pál a kolosszaiakhoz írt levelében már célzást tesz arra, hogy írt levelet Laodiceába is. De úgy látszik, hogy a város nagy anyagi jólétében a Krisztust követők is részesültek, és éppen ez a jómód tette őket vallásilag közömbössé.

II.

Üzen az Amen! A hűséges és igaz tanú, — Isten teremtésének kültéje.

a) Lehet, hogy nem értjük meg mindjárt, mit jelent ez az Amen, de Szent Pálnak a korintusiakhoz írt leveléből megsejthetjük: „Hű az Isten! A mi beszédünkben, melyet hozzátok intéztünk, nincs: *igen* és *nem*. Mert az Isten Fia, Jézus Krisztus, kit köztetek hirdettünk, én és Sylvanus és Timoteus, nem lett *igen* és *nem*, hanem az *igen* lett. Mert az Istennek valamennyi ígérete őbenne *igen* lett. Azért is mondunk általa *Ament* Istennek a mi dicsőségünkre.” (II Kor. 1, 18—20.)

Első értelme tehát ennek az Amennek, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus a *mindent megerősítő Isten*, *minden kijelentésnek valóraváltója*, mert ő maga a beteljesedés, maga a befejezés, maga az Omega. Benne az Atyaistennek minden ígérete és minden fenyegetése *igen* és *amen*; benne Istennek minden tanácsa ítéletben és kegyelemben beteljesedésre talált. Ezért igaz és hű tanúja az Atya minden szavának, mely benne igazsággá lett.

Vonatkozthatjuk azonban ezt az *ament* óréa magára is, mert ő is a *kétségbevonhatatlan igazság*. Amit ígér, azt ő is megtartja. De — és ezt még jobban jegyezzük meg: megtartja azt is, amivel megfenyeget! És mert ő a föltétlen igazság, azért a mi Amenünkkel szemben el kell némulnia minden kritikának. Egyetlenegy szava után sem tehetünk kérdőjelet; még akkor sem, ha ez számunkra megfoghatatlan és csupa rejtély. Krisztus az *amen*, azaz a *legfőbb tekintély* övéi számára, tehát előtte minden krisztusinak meg kell hajolnia. „Ő mondta” — és ez nekünk elég. Mellette maradunk egyszerűen, és nem nézünk se jobbra, se balra. A görög bölcselkedők előtt a tisztelt mesternek, Aristotelesnek egy szava elég volt, hogy minden vitás kérdést eldöntsön. Ha egy ilyenre csak az az egy megoldás volt: „Autosz efa — ő, a mester mondotta”, akkor bennük nem volt kétely többé. Mennyivel több okunk van minékünk így meghajolnunk a mi amenünk előtt!

b) Krisztus, a mi Urunk az igaz valóság és ő a szó eredeti értelmében vett teljes „*egész-ség*.” Ő mint

egész, nem tud elfogadni semmi félséget. Mint igazság, nem ismer megalkuvást. Mint döntés, félredobja a lanyhaságot. Mint valóság, utálja a látszatot és önámítást. Krisztusnak, az Amennek és igennek tanácsa ez: „Legyen pedig a ti beszédetek: igen, igen, nem nem; ami ezeken túl van, a gonosztól legyen.” (Mt. 5, 37.) Fogadjuk meg az ő tanácsát és nem is olyan nehéz azt megtennünk, ha egyszer úgy átérezzük annak igazságát, mint Reményik Sándor:

Istenem, add, hogy ne ítéljek!
Mit tudom én, hogy honnan ered,
Micsoda mélységből a vétek,
Az enyém és másoké,
Az egyesé, a népeké.
Istenem, add, hogy ne ítéljek.

Istenem, add, hogy ne bíráljak.
Erényhibát és tévedést
Egy óriási összhangnak lássak.
A dolgok olyan bonyolultak
És végül mégis mindennek
Elhalkulnak és kisímulnak
És lábaidhoz együtt hullanak.
Mi olyan együgyűen ítélünk
S a dolgok olyan bonyolultak.

Istenem, add, hogy mind halkabb legyek.
Versben és mindennapi beszédben
Csak a szükségeset beszéljem.
De akkor szómban súly legyen s erő
S mégis egyre inkább simogatás:
Ezer kardos szónál többet tevő.
S végül ne legyek más, mint egy szelíd
igen vagy nem.
De egyre inkább csak igen,
Mindenre amen és igen,
Szelíd lepke, mely a szívek kelyhére ül.
Amen. Igen. És a gonosztól van
Minden azonfelül.

c) Krisztus nemcsak a befejezés, a pont, az amen, de ő Isten *minden teremtésének kútfeje*. Így hirdeti ezt már Szent János evangéliumában is: „Kezdetben volt az Ige . . . Isten volt az Ige . . . Mindenek ő általa lettek és nála nélkül semmi sem lett, ami lett.” (Ján. 1, 1—2.) Szólt az Úr és lett. Ily hatalmas, mindeneket teremtő erő az Ige. — De nemcsak a teremtésnek, *a megváltásnak is Krisztus a kútfeje*, mert „az Ige testté lőn és miköztünk lakozék”. (Ján. 1, 14.) — Végül neki köszönhetjük a *megszentelést is*, mert ő küldötte el földönhagyott tanítványaira a Szentlelket, és ő küldi most is tanítványainak utódai által mindenki számára, a mi számunkra is. Így is mondhatjuk: Az én számomra is.

Te vagy, Uram, Krisztusom, a világmindenségnek és az én kicsinységemnek kezdete. És te vagy, Uram Krisztus, a végső szó a világmindenség és az én életem fölött. Tudom, hogy ez a döntő szó olyan lesz, mint az amen, hogy nem lesz fellebbezés, azért alázatosan kérlek, engedd úgy meghallgatnunk ezt az utolsó üzenetet is, hogy elismerő és jutalmazó szavadra legyen pecsét majd a te amened.

III.

a) Ismerem cselekedeteidet. Hetedszer és utoljára halljuk ezt a szót. Engedjük legalább most, hogy átjárja szívünket és belehatoljon lelkiismeretünkbe. Komoly szó ez minden bűnös számára. Lesujtó és elítélő szó ez mindazok számára, kik nem egészen tiszták, őszinték és teljesek az Úr Isten színe előtt. Ő, bár a mindentudó és mindent látó Úr minden gyöngeségünk és bűneink mellett meglátná legalább azt az egyet mibennünk is, hogy szívünk őszintén feléje irányul. Nem baj az, hogy az iránytű nem tud nyugodtan megmaradni egy helyben és jobbra-balra kileng, csak mindig észak felé igazodjék. Csak ne legyen mibennünk hamisság és álnokság, mert akkor ez a szó minden komolysága mellett is vigasztaló szó lesz a mi számunkra.

b) Engedjük lelkünk mélyéig hatni ezt a szót azért is, mert valószínű, hogy ennek a hetedik üzenetnek fenyegetése *mireánk is áll!* Az Úr ugyanis nem talál Laodicea angyalában semmi dicséretreméltót, úgy amint nem talált Szárdes püspökében sem. De talán a szárdesi üzenetnél elmondhattuk, hogy mi nemcsak név szerint vagyunk krisztusiak, mert a szenttétevéő kegyelem állapotában élünk és vagyunk. Halálos bűn nincs a lelkünkön, — csak legföljebb a bocsánatos bűnökkel nem eléggé törődünk. Éppen ezért fog majd ránk állani ez a hetedik üzenet. Azért most mindjárt próbáljunk mérleget felállítani, hogy mit adtunk oda és így mit veszítettünk el a bocsánatos bűnnel, és hogy cserébe mit kaptunk ezért. Ha őszintén mérlegeljük ezt a ket-tőt, akkor vissza kell riadnunk a tudva és akarva el-követett bocsánatos bűnöktől is.

Odaadtuk: az első szeretet buzgóságát,
az ég nagyon-nagyon sok kegyelmét,
lelkünk friss, üde szépségét,
szívünk békéjét és nyugalmát,
és nagyon sok érdemünket.

Kaptuk: lelki erőink gyengülését,
a szenvedélyek és hibák megerősö-dését,
a kétséget lelkünk kegyelmi állapota felől,
a pokol felé lejtő vagy máris zuhanó utat,
és végül a gyötrő purgatóriumot.

Megérdemli-e a bocsánatos bűn, hogy ily sokat odaadjak és oly keveset kapjak értük? Ha ezt meg-fontoljuk, akkor meglesz bennünk a megfelelő lelkület az Úr feddésének megismerésére és elismerésére.

IV.

Ismerem cselekedeteidet! Tudom, hogy nem vagy sem hideg, sem meleg. Vajha hideg avagy meleg volnál! De mivel langyos vagy és sem hideg, sem

meleg, kezdelek téged megundorodva kiköpni a számból.

Azt mondd ugyebár: gazdag vagyok, dúslakodom, nincs szükségem semmire. Nem is sejted, hogy milyen nyomorult és szánalmas, milyen szegény, vak és mezítelen vagy.

a) Nem kell nekünk ezen szavak hallatára Lao-dicea forró vizeire gondolnunk, melyek langyos állapotban ihatatlanok és élvezhetetlenek voltak. Az Úr hasonlata világosan szól mindenkire. Mindnyájan ízleltük és így megtapasztaltuk már, hogy mit jelent forró nyárban, tikkasztó, poros út után valamely forrás mellett egy pohár üdítő, friss hideg víz. Ugyanígy átéreztek és megtapasztaltuk hideg télen áázva, átfázva, mint járja át egész valónkat meleg szobában egy csésze forró tea. De ugyanígy magunk megtapasztaltuk és magunk tudjuk, milyen undorító a langyos víz és a kihűlt tea. Undorral köpjük talán mi is ki, mihelyt megízleltük. Ugyanígy undorral veti ki nem a szívéből, de már a szájából az Úr a langyos lelkeket. Az eredeti szó szinte lefordíthatatlanul kemény, de egyszer mondjuk ki nyers valóságában, hogy megdöbbenjünk a lanyhaságtól. Mert az Úr szava szóról-szóra azt mondja: „kikádlok”. Ha az Úr ilyen kemény szót használ, akkor éppen azt akarta, hogy ne finomítsuk el, hanem teljes valóságával engedjük magunkra hatni.

b) Mi is hát ez a lanyhaság és hogyan keletkezik? A *hideg*: — ez a természetes emberi szívnek halálát jelenti; lehet ugyan, hogy ég benne valami tűz, azonban ez nem az a szent tűz, melyet Jézus hozott s melyet ő akar mibennünk, hanem az érzékeségnek, a szenvedélyeknek, a vágyaknak tüze, amely mellett lehet a szív egészen hideg és közömbös az Úr iránt. A *meleg*: — az újjászületett és megtért embernek a lelkében támad, mikor megtudja, mily jó is volt vele szemben az Úr. A mi Üdvözítőnk a maga szeretetével a viszonszeretet szent lángját gyújtja fel a szívekben, és az egész ember ég a buzgóságtól, hogy Urának tetszésére legyen és az ő szolgálatában éljen el. A

lanyhaság e kettő között van. Azért se nem hideg, se nem meleg, mert szívét meg akarja osztani, két úrnak akar egyszerre szolgálni. Egyszer az Úrhoz ragaszkodik, máskor a világhoz. Szeretné egyesíteni magában a világ barátságát és Isten barátságát. Egyszerre akarna járni az igazak keskeny ösvényén és táncolni a világ széles útján. Ez a kettősség, ez a dönteni nem tudás, ez a határozatlanság, Istennek ez a félészolgálata: ez a lanyhaság.

Létrejöhet kétféle módon, amint langyos víz is kétféleképpen keletkezhetik. Lehet hideg vizet csak egy kevésbé felmelegíteni, vagy lehet forró vizet lehűteni: az eredmény egyformán a langyos állapot lesz. Lehet tehát, hogy egy hideg szívet megillet a Szentlélek tüze, és fel is forrhatna, ha ott maradna e szent tűz közelében és nemcsak egy kis meleget engedne szívébe az Isten és az ég iránt. Lehet az is, hogy egyszer csupa forróság volt egy szív, de azután lassan, fokként visszasüllyedt a langyosság állapotába.

Melyikhez tartozunk mi? Úgy látszik, mintha a mai krisztusi hívők legnagyobb része az első csoportba tartoznék. Erdemükön kívül, a kiválasztás kifürkészhetetlen törvényei szerint csecsemőkorukban megkapták a keresztség szakramentumát. Édesanyjuk ölében azután megtanultak imádkozni. Elemista korukban, első szentáldozásukkor, talán még bérmláskor is fokozódott bennük a szeretet melege. De azután mikor dönteni kellett volna, hogy érett ésszel, teljesen kialakulttan szolgálják Krisztust, akkor visszariadtak. Alkudozni próbáltak. Hat napon át szolgálnak Mammonnak és a hetedikén talán egy csendes mise félórájáig szolgálnak még az Úrnak is, mert nem szólunk itt azokról, akik egészen abbahagyták a krisztusi életet. De gondolunk azokra, akiknek vallásos életét a „minimizmus” jellemzi.

Ezt a szót P. Abel S. J. találta ki, a bécsi híres szónoka, aki megkezdte a máriacelli férfizarándoklatokat. Lehet, hogy az ő idejében talán az is nagy dolog volt, ha sikerült rábírní emberek a krisztusi élet három legvégső köteletségének megtartására, ame-

lyeket P. Abel e három szóval jelölt: *vasárnap*, *péntek*, *húsvét*. De ezzel megelégednünk nem lehet és nem szabad. Fel kell tárni a szakramentális élet csodálatosan mély és gazdag világát, mert azokat a krisztusi hívőket, akik csak a vasárnapi szentmisén való részvételre, a pénteki és egyéb böjtök megtartására, meg az évenkénti egyszeri gyónásra szorítják össze vallási életüket, a lanyhaság veszedelmében élőknek kell tekintenünk, és ki kell ebből az állapotból ragadnunk.

Vannak azonban olyan krisztusi hívek is, kikben egyszer már lobogott az első szeretet tüze, csak nem maradtak hívek az imádságos élet ápolásához, a magány és elvonultság szeretetéhez, az önmegtagadások gyakorlásához, a szakramentumokból való gazdagodáshoz, hanem egyre jobban és egyre rendszeresebben a világ gyermekeivel kezdtek társalogni, a világ ügyeibe elmerülni, és így elvesztették első szeretetüket. Ez is nagyon veszedelmes állapot. Ebből is fel akar bennünket rázni az Úr.

c) De vajjon miért oly veszedelmes a lanyhaság? Az Úr jobban szeretné a hideget, mint azt, akiben mégis van valami meleg? A teljes bűnös közelebb állana hozzá, mint a bocsánatos bűnökbe elmerült? Hiszen az ember azt gondolná, hogy *a kevés* jó mégis csak kedvesebb lesz, mint *a semmi* jó. A langyosság is még valami a hideg semmiségével szemben. Első pillanatra valóban érthetetlen, talányszerű az Úrnak ez az ítélete. De a tapasztalat azt igazolja, hogy valóban könnyebb az egész hideg embert egyszer fellángoltatni, mint a lanyhát vagy ellanyhultat buzgóságra bírni. Könnyebb Magdolnának az utca sarkáról az Úr lábához borulni, mint talán egy kolostorban is, de kényelmesen élve, ellanyhulva, a „prima caritas”-ból kiesve valakinek a lelke mélyéig megrendülni és új életet kezdeni. Aki egész hideg és már csak úgy didereg a fagytól, abban előbb feltámadhat az az érzés, hogy valami hiányzik, és mélyebben átérzi az éltető meleg szűkségességét. De a lanyhák elernyednek, mert valami kis meleget tapasztalnak magukban, és másokkal, sze-

rencsétlenebbekkel összehasonlítva magukat, mégis csak többnek érezhetik. Ezért most megelégesznek magukkal és megbékülnek. De ez az önmagunkkal való megbékültség, ez a magunkkal való megelégedés, mely nem törekszik azután többre és nagyobbra, lassan-lassan alkalmatlanná tesz az Úr kegyelmeinek keresésére és befogadására. A lanyhasággal kézenfogva jár ez az önmagunkkal való megelégedés, mely a megtérésnek és a lelki életben való minden haladásnak egyik legveszedelmesebb akadály.

d) A második hiba, mit az Úr felró, összefügg az elsővel. Azért lanyha Laodicea, mert *önámítóvá* vált, s nem látta meg többé a maga hibáit. Az önámítás legnagyobb veszedelme abban áll, hogy nemcsak erényeinket láttatja szebbnek, jobbnak, különbeknek, hanem még *hibáinkat is erényeknek tudja feltüntetni*, úgyhogy nemcsak nem félünk tőlük, hanem még bele is nyugszunk, sőt dicsekszünk is velük. Elmélkedjük csak át, mit mond ez az ámitó énünk, hogyan suttog nekünk, hogy meg ne lássuk, vagy jónak, erénynek lássuk hibáinkat, gyarlóságainkat.

„Ora!” Ez Szent Benedek első parancsa, csak ezt teljesítem, sűgja önámító énünk, — de talán többet imádkozom, mint állásomhoz képest kellene és elmulasztom ezzel az állapotbeli kötelességeim teljesítését, tehát csak lustaságomat lepleztem el a szent mázzal.

„Labora!” Ezt is megparancsolta Szent Benedek, nem akarom tehát imádsággal lopni az időt, így beszél az énem, — de többet dolgozom, mint kellene és elfelejtem a munkától lelkem üdvösségét ápolni. Elfelejtem, mit használ nekem is, ha az egész világot megnyerem, de lelkemnek kárát vallom.

Szükségem van a pihenésre is, a nyilat sem lehet mindig feszíteni, mert elpattan az ív és elszakad a húr, — ámit az énem és én erre több pihenést engedek magamnak a szükségesnél, úgyhogy már elhanyagolom a köteles munkámat.

Takarékos vagyok, és erre a mai világban nagy szükség van, — mondja ki még a megokolást is az

önámító, pedig ha belenézne lelkébe, akkor meglátná, hogy valójában önző, kegyetlen, szívtelen és fősvény.

Gondoskodnom kell egészségemről, mert Istennek is, az Egyháznak is, a hazának is jobb egy egészséges számár, mint egy beteg ló, — mondják egyébként lelki életet élők is, magukat ámitva, mert közben már úgy elpuhultak, hogy étellel, itallal, alvással nem a szükség szerint élnek, hanem mindez már élvezetté lett s bennük a maguk gyönyörűségét, nem az egészséget keresik.

Méltóságomra adnom kell, állásom, nem a személyem kívánja ezt és ezért nem viselhetem el X és Y viselkedését, — ámit önszeretetem, amikor csak büszkeség és gőg van bennem, és azért nem akarok engedni, jöllehet mindig az okosabb enged, tehát mégcsak eszem sincs.

Én egyszerű és igénytelen ember vagyok, — jelenti ki magát ámitva nem egyszer olyan ember, akinek viselkedése nem egyszerűség, hanem neveltlenség és rossz értelemben vett „parasztság”.

Ambícióm, hogy okos legyek s így szolgáljam Egyházamat, hazámat, rendemet, — pedig az a célom csak, hogy másokat megelőzzek és rajtuk túltegyek.

Önámító énem sugallatára azt gondolom, hogy a békeszeretet vezet akkor, amikor tulajdonképpen kényelmes vagyok, nem akarom figyelmeztetni vagy megbüntetni, akit kellene, mert félttem a magam nyugalmat.

Ugyanígy gondolhatja magáról, hogy valóban buzgó az is, akiben pedig csak az a keserű buzgóság van, melyet Szent Benedek is megbélyegez Regulájában, hiszen az ilyen pajzsos-kardos, mérgezett nyilas buzgósággal, de okossággal, szeretet és megértés nélkül többet ártunk, mint használunk.

Megengedett barátságról beszél és ámit önszeretetünk, mikor már az érzéki hajlam vezet, és veszedelmes útra lépett valaki. Ennek az útnak az elején senki sem akarja elhinni Goethe szavát: „Anfang geistlich, Mitte leiblich, fleischlich Ende”, hogy a legtöbb

ilyenfajta barátságnak csak a kezdete „lelki”, a folytatása már „festi”, a vége pedig „érzéki”. Csak amikor már késő, akkor veszi észre, hogy a plátói erosz mint csapott át nála is a legteljesebb erotikába.

Nekem szilárd jellemet adott az Isten, — hiteti el önmagával is nem egyszer az, aki olyan, mint „Kéranban, a vasfejű” Verne regényében, az ellentmondást nem bírja el, mert makacs és önfejű, vagy így is mondhatnók: tökfejű.

Az igazságot keresem és az igazságot szeretem, — mondhatja nem egy emberrel az önámító énje, amikor beleártja magát olyan dolgokba, melyek nem őt illetik, — mikor ítélőbíró szerepét játssza, pedig magát kellene meggyógyítania, hiszen a maga szemében nem látja már a gerendát sem, és mégis a máséból akarja a szálkát kivenni. De lehet sokszor ez a nagy igazságszeretet és igazságkeresés egyszerűen belső elkeseredés, az emberektől való idegenkedés, helytelen sötétenlátás, sőt fel nem ismert vagy félreismerett rosszindulat és rosszakarat.

Nem szabad szűkszívűnek lenni, — és máris túlságosan tág lelkiismeretű vagyok, talán máris egészen elengedtem a gyeplőket, de legalábbis a kisebb áthágásokból nem csinállok magamnak gondot.

Végül mint a nikolaiták, beszélek Isten gyermekeinek szabadságáról, de ez csak elmélet, mert a gyakorlat már nem szabadság, hanem szabadosság, rossz és bűnös hajlamaimnak követése, nem Isten mélységeinek, hanem a Sátán mélységeinek kutatása.

e) Nézzük még meg közelebbről, mi az, amivel Laodicea püspöke átkozta önmagát, hogy ne essünk mi az ő hibájába, vagy ha benne vagyunk, magunkra ismerjünk és kiszabaduljunk belőle.

Először elhitette magával, hogy gazdag és sok kincse van, mert valóban külső cselekedetekben sokat tehetett. Hány mai katolikus is van, ki azt hiszi, hogy bővelkedik jócselekedetekben és semmire sem szorul rá, mert működik a katolikus sajtó érdekében, dolgozik az Actio Catholicában, lelkigyakorlatot tart és min-

denütt ott van: — ahol látják az emberek. Sőt talán még Isten színe elé is oda mer lépni, mint a farizeus, és előtte is dicsekedni mer: én jó hívő vagyok. Megfizetem az egyházi adómat. Keresztény lapot járatok. Több egyesületnek tagja vagyok, stb., stb. Ó, mikor látják már át az emberek, hogy milyen veszedelmes eretnokség napjainkban a „*heresie des oeuvres*“, a helytelen cselekvési láz. Akkor talán többet gondolkoznánk hitünk dogmatikus igazságairól, jobban belemerülnénk a Szentírás szellemébe, átélünk a liturgiát és a *szakramentumok erejével* akarnók megszerezni a *sanctitas*-t, azaz életünknek megszentelését.

Azután nem látta meg, mert az önámítás vakká tette, mezítelenségét sem. Vagyis, hogy cselekedeteinek lehet ugyan természetes értéke, de nincs természetfölötti érdeme. A világ előtt mintha pompás ruhában díszelgehetne, de Isten szeme látja cselekedeteinek és egész lényének ürességét.

Végül pedig a vakságát tárja fel az Úr, mellyel nem tud már meglátni és különböztetni természetfölöttit és természetet, bensőségest és külsőségest, égkeresést és magabálványozást. Becsületes szívvel, őszinte lélekkel fontoljuk át mindezeket, ismerjük el „*mea culpázva*“, ami ezekből mibennünk is megvan, s azután hallgassuk meg az Úr tanácsát.

V.

Tanácsolom neked: végy tőlem tűzben megpróbált színaranyat, hogy meggazdagodjál; fehér ruhát ölts magadra, hogy ne legyen látható mezítelenséged szégyene; szembalzsammal kend meg szemedet, hogy láss.

a) Három bajra három tanács. A legelső, hogy vegye meg *a szeretetnek aranyát*, de megtisztított és kipróbált aranyat. A világ iránti szeretetnek és a rendellen önszeretetnek helyébe így kell lépnie a *szent és tiszta szeretetnek*. Ezt magától nem tudja megszerezni az ember, ezt Krisztustól kell megvásárolnia. Akkor

leszünk csak gazdagok, — bár a világ tarthat nagyon is szegényeknek, — ha ez a szeretet meglesz miben-nünk.

Szent Ágostonnal azonban merünk mi is egy nagyon gyakorlati tanácsot adni. A mindent rendszerező emberi okoskodás a szeretetet is osztályozgatja, és fokokat állít fel a szolgai félelemtől a gyermeki szereteten át a tiszta szeretetig. Sok ember visszariad a szeretet kezdő útjától, mert nem tudja mindjárt a legfelsőbb fokon kezdeni. A gyakorlati tapasztalat mutatja, mennyire igaza van Szent Ágostonnak, hogy mindegy, milyen szeretetből kezd el valaki jónak lenni. A kezdet kezdetén ne vizsgáljuk magunkat, hogy színarany-e már a mi szeretetünk, csak kezdjünk szeretni, mert a szeretet maga az a tűz, mely egyre jobban tisztít és tisztul. A szeretet maga fog majd egyre föl-jebb és egyre magasabbra vezetni és eljutatni végre a tűzben megpróbált, tiszta szeretetig.

b) Öltözzél fehér ruhába. Megkaptad, amikor a kerestség sakramentumában részesített az ég kegyel-me. Csak meg kellett volna őrizned. És ha módodban áll, fel kellett volna díszítened. De ne féljünk, ha nem sikerült ezt megtennünk, és fehér ruhánkat beszennyezte, besároztta az élet. Felöltözve mehetünk a fölséges Isten színe elé, ha ismerjük a kegyelmek gazdagságát és erejét, miket Krisztus Urunk hozott el számunkra és behelyezett hét sakramentumába. Azoknak segítségével fel tudunk öltözködni. Először is a Bárány vérében és a penitencia könnyében *fehérre moshatjuk köntösünket*. Azután az Úr nagy jósága megőrzi jó-cselekedeteinket és *visszaadja érdemeink stóláját* is. Végül pedig királyi palástot, *főpapi kazulát terít* reánk, nem a magunk érdemeiből szőttet és saját erényeinkkel díszítettet, hanem *a szentek egyességének erejéből* azt a palástot kapjuk meg, melybe beleszövődik a Boldogságos Szent Szűznek, az apostoloknak, a mártíroknak, a konfesszoroknak, szűzeknek minden érdeme. De szép is ez a palást! És mily boldogság ebben a fehér albá-

ban, ezzel a stórával és ezzel a királyi paláستtal járulni az Úr színe elé!

c) Honnan vegyünk szemkenőcsöt? Megmutatja egy régi szokás és egy régi mondás. A *régi szokás* a következő: az első századok krisztusi hívői, mikor a szentáldozásban Krisztus véréet magukhoz vették, ennek a szent vérnek harmatától felüdített ajkukat megérintették ujjukkal, és azután a szent vérrel keresztet rajzoltak szemükre. Ez krisztusi szemkenőcs volt, nem olyan, mint Laodicea kolloriuma. Ne gondoljuk azonban, hogy mi nem tudjuk ezt megtenni. A *régi mondás*, Szent Ágoston mondása megmutatja az utat: „*habete Christianos oculos*, — legyen krisztusi szemetek!” Azaz nézzetek és lássatok úgy, amint Krisztus nézett és látott földi életében, — és ahogy akar most is Krisztus a ti szemeteken keresztül nézni és látni. Ha megszereztük ezt a krisztusi látást, akkor próbáljunk hármat meglátni:

Először *magunkat*, mégpedig úgy, ahogy Isten szeme lát minket. Megérezve azt, amire ő rámosolyog és visszariadva attól, ami az ő szemét bántja. Ez a hét üzenet kegyelmes segítség ebben.

Azután nézzük és lássuk *az eget*, s mérjünk hozzá mindent. Vessük fel mi is gyakran e kérdést: „*Quid ad aeternitatem?*” — mi mindez az éghez, a mennyországhoz képest. Mert így tanulunk majd meg minden földit igaz mértékkel mérni és annak igaz értékét mérlegelni.

Végül nézzük és lássuk meg *az Úr Szívét*. Mégpedig nemcsak úgy, ahogy láthatják idegenek is, hanem ahogy látták Szent Gertrud és Mechtild, Alacoque Szent Margit, és ahogy ők megmutatták minékünk. Nem szűnt meg ugyanis az Úr ezzel a szentírási hetedik üzenettel hozzánk fordulni és minket tanítani. Mindíg volt kiválasztottja, akinek szívébe belesúgta szent titkait, hogy azután ők továbbadják minékünk. Az Úr Jézus szent Szívéről pedig bizonyos, mert az eredmények igazolják, hogy az ő jóságának éppen napjaink és a mi számunkra való égi üzenete.

d) Azt mondja az Úr, hogy a szeretet aranyát, a megszentelő kegyelem fehér ruháját és a látóvátévó szemkenőcsöt *tőle kell vásárolni*. De egy szegény bűnös hogyan vásárolhatna az örök és gazdag Istentől? Feleletet Izaías próféta ad nekünk: „Rajta mindnyájan, kik szomjúhoztok, jöjjetek a vizekhez! Jöjjetek ide és *vegyetek pénz nélkül, és ingyen* vegyétek mind a kettőt, a bort és a tejet.” (55.)

Tehát ingyen és kegyelemből kapjuk mindezeket a kincseket, és csak hittel kell fogadnunk, magunkévá kell tennünk. Mert *megfizetett már valaki helyettünk mindenért*. A megváltás latin szava: redemptio, szóról-szóra annyit jelent: visszavásárlás. A mi Urunk Jézus Krisztus visszavásárolt minket az ördög hatalmából, amikor az isteni igazságosságnak megfizetett értünk és helyettünk szentséges vérének hullásával. A mi pénzünk, amivel vásárolhatunk, már csak a komoly bűnbánat, alázatos imádság és a jócselekedet.

Elsősorban pedig olyan valamit kell odaadnunk, amelyet sokan nem akarnak odaadni. Az ár, amivel megvásárolhatjuk Istentől ezt a három drágakincset, az önmagunkkal való megelégedés és megbékélés. Csak azt kellene elismernünk, hogy szegény bűnösök vagyunk, akik nem érdemeljük meg, hogy az Isten templomában előre mehessünk és az oltár elé állhassunk. Legfeljebb csak hátul, a sarokban húzódhatunk meg, és lesütött szemmel, térdrehullva, mellünket verve, csak egyet sóhajthatunk: „Irgalmazz nekem, szegény bűnösnek!” És mégis, mily sokan vannak, akik ezt az egyet nem tudják megtenni. Pedig nincs más út, nincs más ár. Isten az alázatosakat emeli fel, a hatalmasokat pedig leteszi trónjukról, az éhezőket betölti javakkal, a gazdagokat üresen bocsátja el. De boldog is az, ki rálépett az üdvösségnek erre az egyetlen útjára!

VI.

Én akiket szeretek, azokat megfeddem és megfenyítem. Buzdulj tehát föl és térj meg. Már az ajtó előtt állok és zörgetek. Aki meghallja szava-

*mat és megnyitja nekem az ajtót, ahhoz bemegyek,
és vele ékezem és ő énvelem.*

a) Különös, hogy most az Úr nem fenyeget, hanem magyaráz és megokol. Vajjon miért teszi ezt? Először is azért, mert kell-e fenyegetnie az elmondottak után? Nem elég fenyegetés, hogy megútál, megvet és kiköp minket? Valószínű, Laodicea püspöke magába szállt, mert úgy összetörte az Úrnak a szava, hogy nem volt szükség több fenyegetésre. Sőt vigasztalnia kellett őt az Úrnak. De éppen ebben van a mi számunkra is a nagy vigasztalás. Ha mi is felbuzdulunk és bűnbánatot tartunk, mi is átérezhetjük ezt a nagy átalakulást és változást. A püspöknek, aki megérdevelte, hogy az Úr kiköpje őt szájából, megígéri, hogy vele a legbensőbb közösségben egyesülve lakomához ül le. Kell-e a bánat erejére és Krisztus jóságára szebb példa? Ujjongjon a szívünk, hogy *mi is még odaülhetünk az Úr asztalához!*

b) Érezzük ki ezekből a szavakból a Jó Pásztor lelkét, aki szeret mindig és szeret minden körülmények között. Soha, egy pillanatra se jusson senkinek eszébe, hogy engedjen az ördögi kísértésnek, és ne hitesse el magával, hogy Jézus nem szeret engem. Szeret és mindig szeret. Akkor is szeret, ha valaki gyilkos, parázna, tolvaj és rabló, — mert ő csak a bűnt utálja, de a bűnöst szent Szíve vérének utolsó csöppjéig szereti. Meg is mondotta, hogy nem jött az igazakért és egészségesekért, hanem a bűnösökért és a betegekért. Megmondotta azt is, hogy az igazakat sokszor magukra hagyja, és megy a kifosztottakhoz és nyomorultakhoz.

Különösen akkor kellene meglátnunk az Úrnak ezt a szeretetét, amikor büntet. Régi magyar ének hirdeti:

„Térj magadhoz, drága Sion,
Van már néked Istened.
Ki Atyádként felkaroljon,
Szívét ossza meg veled.
Azt bünteti, kit szeret,

Másképp ő nem is tehet.
Sion, ezt hát gondoljad meg,
Szabj határt bús gyötrelmednek."

c) De tanuljanak is az Úr eljárásából mindazok, akikre mások vannak rábízva. Szülők és nevelők egyaránt! Ma valami hamis humanizmus és álszeretet vonult be a nevelésbe. Az emberek gyakran nem büntetnek, és valami hamis lágyságban kíméletesek akarnak lenni ott, ahol komolyan fenyíteni kellene. A Szentírásból nem egy példát lehetne idézni még arra a büntetésre is, melyre oly sok mai „elméletíró“, de a gyakorlatot nem ismerő tudós anathemát mond: a virgácsra és a vesszőre. Nem így tesz az Úr, mert ő tud fenyíteni és büntetni is, ha az válik övének javára. Ő tud irgalmatlan lenni irgalmasságból, tud szeretetlenné látszani szeretetből, tud kíméletlenül belevágni lelkünk mélyébe kíméletességből. Tud és akar felrázni minket ijesztéssel, megdöbbentéssel, fenyegetéssel és pokollal! Oly erős szeretettel szeret ő ugyanis, hogy ki tudta gyújtani a pokol tüzét, hogy erővel is magához kergessen, ha már mennyországával vonzani nem tud.

Most még azonban nem a Bíró szól hozzánk, akkor sem, amikor örök kárhozatot emleget, hanem a jóbarát. Most még nem az ítélet harsonái jelzik jövőtelét, melyre megnyílnak a sírok mélyei és örök elnyelésre kitérül sokak számára a pokol. Most még szelíden kopogtat, most még ő kér és ő könyörög bebocsátásért.

Mindig lelkünk előtt kellene állania annak a szép jelenetnek, melyet már több festő is megpróbált ábrázolni, amint az Úr kopogtat egy bezárt ajtón. De hogy mit mond az Úr, amikor így kopogtat, azt legszebben egy alig ismert magyar író: Farkas Szilárd fejezte ki. Hallgassuk meg halló szívvel, mint kopog az Úr a mi szívünk ajtaján és mit suttog mihozzánk:

„Itt kuporgok szíved csukott ajtaja előtt. Én szerelmesem, miért nem engedsz magadhoz? Zörgetek, sírok, újra zörgetek, újra sírok, te mégsem könyörölsz.

Keményen összezárod ajkadat és elnézel felettem. Miért vagy oly rossz hozzám? Fájdalmam kibuggyan ajkamon mint epedő, szomorú ének. Ha már engem nem bocsátasz magadhoz, legalább szavaimnak kegyelmezz! Engedd szívedre szállni fehér gerléimet.

Szeretlek, öröktől fogva. Nem egy éve, nem tíz éve, nem száz éve, nem amióta ember él a földön, nem amióta világ a világ, hanem öröktől. Az angyalok dicsősége előtt, a pusztá semmiben már a te lelkedről álmodtam. Hozzám képest mi a legkitartóbb szerelmes is? Én vagyok a *legműségesebb* szerelmes.

Amióta élsz, mindig veled vagyok. Én lopok aranyat életedbe, mert szeretem a mosolyodat. Én küldök árnyat perceidre, mert szeretem könnyeidet is. Én rózsával koszorúzlak, hogy az öröm hálássá tegyen, és tövist vetek talpad alá, hogy fájdalmodban hozzám suhanj . . . Minden utad felém terelem. De te le térsz az útról. Kietlen tájakon csatangolsz. És nem jössz hozzám.

Én mégsem hagylak el. Nem fordulok el tőled haragvón. Hanem nesztelenül hozzád surranok, hogy melletted lehessenek . . . és tűröm, hogy semmibe se végy. Tűröm, mert szeretlek.

Ó, ha csak ezt kellene eltűrnöm! Hogy közönyös vagyok neked. De te megbántasz, megvetsz, gyűlölsz, kigúnyolsz és meggyalázol engem. Hívó ajkamat szeszélyes öklöddel sebezéd véresre. Feléd nyújtott kezembe sarat hajtasz. Bűnt bűnre halmozol és kényszerítesz arra, hogy irgalmam cinkosoddá tegyen és lássam, mint vétkezel, hogy elhallgassam bűneid iszonyát, hogy beleheljem a fertőt, amelyet felkavarsz. Összeállasz a legelvetemültebb ellenséggel, akinek lehelete bűz, szava kloaka, csakhogy hozzám ne kelljen állnod. Elöttem dobod magad a mámorok iszapjába és láztól ránduló ajkadról a gúny nevetése csordul felém, s ha már nem bírom tovább és hozzád lépek, hogy átölve kivonjalak a szennyből, szembe-köpsz és belém rúgsz. De én megbocsátom mindezt, mert szeretlek. Nem gyengeségből, hanem erőből. Én

nem magammal törődöm, csak veled. Én vagyok a *legalázatosabb* szerelmes . . .

Mindezekért én a boldogság mérhetetlenjét készítettem számodra. Érted alkottam meg a földet, hogy virágot színesítsen neked. Az eget, a felhőket, a kék szemhatárt, hogy kitágítsák lelkedet a végtelennek. A napot, hogy felmelegítsen, a csillagokat, hogy remegő lelked megsejtse az eljövendőt. Kitaláltam az álmot, hogy ne félj a haláltól, megálmodtam a mennyországot, hogy örökké velem lehess. Ki adhat nálam többet? Én vagyok a *leghatalmasabb* szerelmes.

De az én szerelmemnek még ez mind nem volt elég! Én még többet vágytam adni néked. Odaadtam hát önmagamot . . . Én, a mindenek Ura és Teremtője, lejöttem érted a földre. Gyarló embergúnyát húztam Isten-lelkemre és ettem és ittam és dolgoztam, hogy éppen olyan legyek, mint bármelyik. Tudod-e, miért? Hogy megszerethess, hogy lásd szemem sugarát, halld szavam zengését, érezd karom melegét. Hogy emberi szépségem közeledbe férközzék és meghódítson, hogy szeress. De még ez sem volt elég. Magamra vettem bűnödöt, hogy te megtisztulj és szeress. Magamra vettem büntetésedet, hogy te megmenekülj és szeress. Magamra vettem a gyalázatot, hogy te felmagasztaltassál és szeress. Magamra vettem a poklot, hogy te üdvözlj és szeress. Magamra vettem a halált, hogy te örökké élj és szeress.

Tudod, mit jelent ez?

Ha anyád, ha testvéred, barátod vagy bárki ismeretlen egy nap eléd állna, mondván: Végtelenül szeretlek, szenvedek, hogy boldog légy, meghalok, hogy örökké élj, — és korbácsot ragadva, véresre ostromozná magát, hatalmas keresztet ácsolna s ráfeszítené magát, három óráig haldokolna előtted rettenetes kínban, vérben, tagjaiban kifordulva, mígnem kitépné lelkét a halál, mondd, mit éreznél ezzel az emberrel szemben? Éreznél hálát, megszánnád, lábaihoz borulnál sírva, balzsammal kennéd szétroncsolt testét és egész életeden át meg tudnál-e vagy meg akarnál-e

szabadulni az emlékétől, és egyetlenegy napra is elfelejtenéd-e, hogy virágot és könnyet szórj a sírjára?

Vagy leköpnéd őt is, mint engem, aki ennél sokkal többet adtam? Én vérrel verejtékeztem az Olajfák hegyén, engem kigúnyoltak, én összerogytam a keresztt alatt, én hét törrel véreztem fel a legjobb anya szívét, én meghaltam kétezer évvel előtted a nélkül, hogy haláltusámat enyhítettél volna, ha csak ez egy szóval is: köszönöm. Ki szeret így téged?

De még mindig nem volt elég! Feltámadásom után is köztetek akartam maradni, azért tömlőbe zártam magam, étellé lettem, hogy életed lehessen, hogy végtelen szerelmemtől hajtva beléd olvadhassam. Századokig vártam reád, hogy szívedre vonj, hogy lelkedre ölelj. Ó, mennyi gyalázat ért azóta! Elviseltem. Mert szerettelek. Mert azt vártam, hogy lelked az én isteni arcom új Veronika-kendője lesz. Azt akartam, hogy te töröld le rólam a szorongattatások verejtékét és te csókold rám a szeretet fényét.

Mit érdemlek én? Mit érdemel ez a szív, amely téged így szeret? Én már nem tudok többet adni. Én a leghatalmasabb, legszebb, legjobb, legszentebb, itt könyörgök szíved zárt ajtaja előtt. Szeretlek. Hallod? Szeretlek! Nem kérek semmi többet, csak egy kulcsfordítást, csak egy ajtónyitást. Csak beléphessek hozzád! Ó, csendes leszek. Letülök a legtávolabbi kuckóba és onnan nézlek téged. De csak lopva, hogy ne bántson tekintetem. És megvárom és kívárom, amíg megszánsz, megkönyörülsz, megértesz, megszeretsz, és egy áldott percben letérsz hozzám, szívedre ölelsz és feljajdulsz bűnbánó, boldog sírással: Jézusom, szeretlek!"

VII.

*Aki győzelmes lesz a lanyhaság felett és lán-
gol az általam hozott tüztől, azt magam mellé ül-
tem trónomra, ahogy én is, mint győztes, Atyám
mellé ültem az ő trónjára.*

Akinek füle van, hallja meg, mit mond a Lélek az egyházaknak.

a) Az olimpiai játékok alkalmával a legnagyobb kitüntetés az volt a győztes számára, hogy a császár mellett ülhetett a trónon. Mi ez a földi kitüntetés, amelyért mégis oly sokan minden erővel iparkodnak, ahhoz, amit az Úr Jézus ígér, — és mint Amen, meg is ad: *Jézussal ülni Isten trónusán!* Mehet-e magasabbra egy szegény bűnös, aki már a pokolhoz tartozónak érezte magát, mert megérdemelte a teljes elvesztést? Mintha maga az Úr is azért hagyta volna utoljára ezt az ígértét, mert ennél nagyobbát ő sem tud már adni. De sejtünk meg ebből valamit abból a dicsőségből, melyet az Úr készít övéi számára. Ilyen nagy ígéretnek láttára mi sem tudunk többet tenni, mint egyre mélyebben és egyre teljesebben megismerni magunk méltatlanságát, s egyre mélyebben leborulni, a porba hullani a fölséges és mégis oly jóságos Úr előtt, aki minket, szegény, tisztátalan, méltatlan embereket ily nagyra, ily kimondhatatlan dicsőségre hívott meg. Legyen neki dicséret és dicsőség mindörökkön.

b) Milyen öntudat járta át egész valónkat, amikor egy nagy világkongresszus alkalmával, Krisztus dicsőségét látva már itt a földön, énekelhettük: *Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat!* Boldogan zengette ezt már a szolga Urának dicsőségére. Boldogok lennénk akkor is, ha a mennyben csak távolról látjuk majd Krisztus Királyunk győzedelmét és királyi méltóságát. Igazán teljessé akkor lesz azonban bennünk a krisztusi öntudat, akkor alakul ki majd lelkünkben az Üdvözítőtől is akart győzedelmes lelkület, ha Krisztus diadalát a mi diadalunknak is érezzük, és merjük tovább gondolni az ének szavát és merjük hinni, hogy nemcsak Krisztus győz, kormányoz és uralkodik, hanem minden krisztusi lélek is vele, benne és általa elmondhatja: *Vinco, regno, vivo — győzök, uralkodom és élek.*

VIII.

Eddig minden levél átelmélkedését befejeztük az Úr ígéretével. Most azonban egy nyolcadik pontot is kell hozzátennünk, mert természetesen felmerülhet a kérdés: Vajjon a hetedik üzenettel véget ért az Úr kinyilatkoztatása, és többet nem üzent már nekünk? Érezzük, hogy ez lehetetlen! Tudjuk is, hogy Krisztus szíve örökké értünk dobog és ha nem is közvetlenül, mint Apokalipszis hét püspökének, de közvetve *ma is* üzen és *minekünk is* üzen.

A legutolsó üzenetét 1940 karácsony ünnepén küldötte szét földi helyettese, XII. Pius pápa által. Arról szólt, *ami ma legjobban szívünkbe vág*, ami után mindnyájan legjobban vágyódunk: az igazi és mara-dandó béke feltételeiről. De míg politikai kortes-beszé-det hasábocon át lehet közölni, a pápa szavát nem olvashattuk, — pedig Krisztus üzen általa és nekünk üzen.

Hallottunk már egy világégés után „béke-ponto-
kat"! Akkor Wilson állította fel az elméletet, — és Clemenceau, a tigris megmutatta a gyakorlatot: mi pedig Trianon börtönében éreztük, hogy nem Krisztus üzent és nem a szeretet valósította meg. Most a pápa állít fel „béke-pontokat“, mégpedig olyanokat, hogy az anglikán egyház püspökei és érsekei elismerték, hogy a béketárgyalás alapja lehet, pedig mióta elszakadtak Rómától, először esik ez meg. Ó, bár hallgatnának majd a béketárgyaláson az ő szavára! De hogyan hallgassanak, ha még katolikusok sem ismerik! Ezért ebben a lelkigyakorlatban több helyen szétosztva majdnem az egész beszéd jelentős részét közzöltük. Magyarul ily teljesen sehol meg nem jelent, pedig főként azt a részét, amit most fordítunk ide, milliószámra terjeszteni kellene, hogy legalább Krisztusához és annak földi helytartójához hűséges katolikusok mindegyikének kezéhez juthatna!

Elmélkedjük át most befejezésül, amit látható feje által üzen híveinek az Egyház láthatatlan feje.

Imádkozzuk szívünkbe, és imádkozzunk megvalósulásáért.

a) Ma egy olyan tény előtt állunk, állapítja meg először a Szentatya, melynek mint általános tünetnek, nem csekély a jelentősége. A pártoknak a háború célja és a béke megteremtésének feltételei fölötti szenvedélyes vitájából mind tisztábban tör elő az a csaknem általános vélemény, mely szerint *a háborúelőtti Európának közrendjében is át kell alakulnia*, s ez a folyamat lesz *a kezdete egy új korszaknak*. Európa s az államok élete nem lesz az, ami azelőtt volt, mondják: valami újnak, jobbnak, fejlettebbnek, szervezetében egészségesebbnek, szabadabbnak, erősebbnek kell következnie a multak után, hogy így elkerülhessük a tévedéseket, a gyöngeségeket, a hiányokat, melyek mint mondják, nyilvánvalóan kitűntek a legutóbbi eseményeknél.

Kétségkívül, a különböző pártoknak más és más az elgondolásuk az eszméket és célokat illetőleg, mégis *megegyeznek egy új rend utáni vágyban*, és nem tekintik sem lehetségesnek, sem kívánatosnak az egyszerű és pusztá visszatérést a régi körülményekhez. És hogy ennek az áramlatnak és általános benyomásnak igazolását megtaláljuk, ahhoz nem elég csak a *rerum novarum cupiditas* kívánása. E korszak tapasztalatainak világosságánál, az embereket összezúzó áldozatok nyomása alatt, melyeket kíván és kiró, új gondolatok és új vágyak születtek, melyek hatalmukba kerítették a lelkeket és szíveket: napnál világosabb megismerését adták ezek a körülmények annak, hogy *a mának életformája ki nem elégítő*. Határozott vágyat adott az embereknek olyan rend után, mely biztonságba helyezi a nemzeti és nemzetközi élet jogi szabályait.

Hogy ez a heves vágy még forróbb az emberiség legnépesebb társadalmi osztályában azok között, akik kezük munkájából élnek s akik éppen ezért mind békében, mind háborúban jobban érzik másoknál a gazdasági válságok keserű következményeit, legyenek azok akár alkotmányosak, akár nemzetköziak, — ezen

az Egyház még kevésbé csodálkozik, mint bárki más, mert közös anyja mindenkinek és legjobban megérti az emberiség meggyötört lelkéből önkénytelenül feltörő kiáltást.

b) *Az Egyház magatartása és munkája* ebben az átalakulásban és az eljövendő új világban a következő: Az egymással harcban álló rendszerek az ideiglenes dolgok alakulásához vannak kötve és annak alávetve, ezért *az Egyház nem hivatott arra, hogy állást foglaljon egyik vagy a másik mellett.* Az isteni törvény általános érvényét kell tekintetbe venni, melynek megtartása kötelező nemcsak az egyénre, hanem a népekre is. Ennek keretén belül azonban tág tér nyílik és szabadság adódik a legkülönbözőbb formákra és mozgalmakra politikai és társadalmi téren. Az egyik vagy másik politikai rendszer gyakorlati megvalósítása pedig nagyrészt, sokszor döntő mértékben függ azoktól a körülményektől és okoktól, melyek önmagukban tekintve, külön állnak az Egyház céljától és működésétől. Az Egyháznak feladata teljesítésében, amidőn a hit és erkölcs elveit védi és bizonyítja, egyedüli szándéka és vágya, hogy minden népnek — kivétel nélkül — átadja nevelő és vallásos eszközei által a krisztusi élet örökségének tiszta forrásait és értékeit, hogy a népek, a maguk sajátosságainak megfelelően, felhasználhassák a krisztusi vallás és erkölcs ismereteit és ösztönzéseit s így emberi mivoltukhoz méltó, lelkileg emelkedett társadalmat építhessenek ki, s így megteremtsék az igazi jólét lehetőségét és forrását.

Az Egyháznak nem egyszer kellett a süketeknek prédikálnia; a kemény valóságot prédikálja ma is és ezt kiáltja: „Erudimini”: Okuljatok! — Erre a kiáltásra megnyílnak az előbb még bezárt fülek, melyek nem akarták hallani Krisztus jegyesének anyai hangját. A nagy veszedelmek korszakai sokszor gazdagabbak az igaz és mély tanításokban, mint a jólétnek idői; úgyhogy a fájdalom gyakran meggyőzőbb, mint a könnyű siker. *Tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui* (Iz. 29, 19.). Igen, mi remélünk Istenben, hogy

mind az egész emberiség, mind az egyes nemzetek bölcsebben, tapasztaltabban és érettebben kerülnek majd ki ebből a mai fájdalmas és véres megpróbáltatásból. Világos tekintettel meg tudják majd különböztetni az igazságot a csaló látszattól, figyelmesen fognak hallgatni az értelem szavára, — legyen az nekik kelleme vagy nem, s elzárják fülüket a tévedés üres, hiú szólamai elől; a meggyőződés reális alapjára helyezkednek, s így komolyan veszik majd a jog és igazság érvényesítését, nemcsak akkor, amidőn a saját követeléseik kielégítését kívánják, hanem akkor is, ha mások jogos kéréséről van szó.

c) *Az igazi és alapos rend feltételei.* Egyedül ilyen lelki feltételekkel adhatunk ennek a reményt keltő szónak: „új rend”, szép, méltó, állandó tartalmat, mely erkölcsi elvekre támaszkodik; így lehet elkerülni azt a veszélyt, hogy ezt az új rendet úgy gondolják el, mint tisztára külső mechanizmust, mit az erőszak rendel el öszinteség nélkül s melyet teljes beleegyezés nélkül, öröm nélkül, béke nélkül, méltóság nélkül viselnek el, mint olyat, aminek értéke nincsen. Csak így lehet az emberiségnek új reményt adni, mely megnyugtató, célt adni, mely megfelel nemes vágyainak; akkor tűnik csak el a titkos vagy nyílt hatalom, mely elnyom és rombol, az állandó egyenetlenség, mely ránehezedik a világra.

De az emberiség eme „új szervezetének” elengedhetetlen elvei a következők:

1. *Győzelem a gyűlölet fölé, mely ma szétválasztja a népeket;* ennek következtében lemondás azokról a rendszerekről és cselekvésmódokról, melyek ennek a gyűlölködésnek szüntelen új tápot adnak. Valóban, ezidőszert bizonyos országokban féktelen propaganda folyik, mely nem hátrál meg a nyilvánvaló igazság megváltoztatásától, s nap-nap után, úgyszólván óráról-órára téves megvilágításban és bántó színekben tünteti fel és állítja a nyilvánosság véleménye elé az ellenséges nemzeteket. De az, aki valóban a népek jólétét kívánja, aki azon dolgozik, hogy megóvja

a népek jövőendő együttműködésének lelki és erkölcsi alapjait a kiszámíthatatlan károktól, az szent és magasztos hivatásának tekintí, hogy ne hagyja kiveszni az emberek gondolkodásából és érzéséből az igazság, a jog, a lovagiasság, a jóban való együttműködés természetes eszményeit, és mindenkéülött a testvéri szeretetnek fölséges, természetföülötti eszményét, melyet Krisztus hozott a földre.

2. Győzelem a bizalmatlanság föülött, mely mint súlyos teher nehezedik a nemzetközi jogra és megvalósíthatatlanná tesz minden igaz egyetértést; visszatérést ehhez az elvhez: „*iustitiae soror incorrupta fides*“ (Horatius, Odák. 1; 24, 6—7.); ahhoz a hűséghez a szerződésék megtartásában, ami nélkül lehetetlen a népek békés együttélése s föleg az erős és gyöngé népek együttélése. „*Fundamentum autem — hirdeti az antik római bölcseség — est iustitiae fides, id est dictorum conventorumque constantia et veritas.*“ (Cicero, De officiis. 1, 7; 23.)

3. Győzelem ama gyászos elv föülött, hogy a jognak alapja és szabálya a hasznosság, hogy az erőszak teremti meg a jogot. Ez az elv ingatja meg az összes nemzetközi viszonylatokat nagy kárára föleg azoknak az államoknak, melyek vagy a békés módszerekhez való hagyományos hűségük miatt vagy csekélyebb háborús felkészültségük miatt nem akarnak vagy nem tudnak háborút viselni másokkal; visszatérés tehát a komoly és mély erkölcsiséghez a nemzetek közötti viszonylatok szabályaiban, ami természetesen nem zárja ki az előnyök tisztességes módon való felhasználását, sem pedig az erőnek törvényes és kellő felhasználását a békés jogok megőrzésére abban az esetben, ha azt erőszak támadja meg, vagy pedig az erőszakkal okozott károk helyrehozását.

4. Győzelem az összeütközések csirái föülött, melyek a világ gazdasági berendezésében észlelhetők, nagyon is kiáltó ellentétekből sarjadnak; tehát kölcsönös biztosítékkal egyensúlyozott, fokozatos tevékenység, hogy olyan organizáció jöhessen létre, mely min-

den államnak megadja az eszközöket, hogy minden társadalmi rangban lévő alattvalójának megfelelő élet-nívót biztosítson.

5. *Győzelem a rideg önzés szelleme fölött*, mely erejének tudatában könnyen megsérti nemcsak az államok becsületét és felsőbbségét, hanem a polgárok helyes, egészséges és fegyelmezett szabadságát is. Ezt helyettesíteni kell őszinte jogi és gazdasági felelősséggel, testvéri együttműködéssel az önrendelkezésükben és függetlenségükben biztosított népek között. Ez az isteni törvény parancsa.

Amíg a háború kemény kényszerűsége közepette a szó a fegyvereké, addig nehezen várhatunk határozott cselekvést az elévülhetetlen erkölcsi és jogi alapon való újjáépítés érdekében. De kíváncsok, hogy már most kijelentsük azokat az elveket, melyeknek ismerete megnyugtató mindazokat lelkük háborgásában és keserűségében, akik fenyegetve vagy sértve érzik magukat létükben vagy működésük szabad gyakorlásában.

d) *Felszólítás az imádságra*. A mindenki által kívánt pillanatot az emberi gondolkodás még nem láthatja előre, amidőn a fegyverek elnémulnak s paragrafusokba foglalják majd a békeszerződésben ennek az óriási küzdelemnek eredményeit. Kívánjuk, hogy az emberiség, és azok, akik neki mutatják az utat a fejlődésre, eléggé érettek legyenek gondolkodásukban és eléggé hatalmasok a cselekvésben, hogy egyengethessék az utat az új, tartós, igaz és igazságos rend érdekében. Könyörgünk Istenhez, hogy így legyen. És intünk titeket mindnyájatokat, hogy egyesítsétek imádságaitokat a miénkkel, hogy a Mindenható világossága és oltalma védje meg azokat, akiknek kezébe lesznek letelve a döntések, melyek oly fontosak a világ nyugalma szempontjából és olyan nagy felelősséggel járnak, nehogy más formában csak megújítsák a régi tévedéseket és visszaessenek a régi hibákba; nehogy — a nélkül, hogy tudnák vagy akarnák — olyan útra irányítsák a népek és saját nemzetük jövőjét, melyen egyáltalán nem találhatnak igazi rendet, csak félelmet s újabb szeren-

csétlenségek alkalmát. Azok a lelkek, akiknek eszességétől, akaraterejétől, előrelátásától és mérsékletétől fog függni a népeknek boldogsága vagy szerencsétlensége, hagyják magukat ennek a jólismert gondolatnak fényétől vezetni: „*Bis vincit qui se vincit in victoria.*” „Kétszeres győzelmet arat az, aki mint győztes, önmagát legyőzi!”

Eddig tart az Úr mai üzenete hozzánk. Amint a Jelenések könyvében hétszer hangzik el: „Aki győztes lesz”, most ötször halljuk újra, hogy győznünk kell. És amint már a hét püspöknek is nemcsak égi jutalmat ígért az Úr, hanem a földön is meg akarta ízeletetni velünk jutalmának édességét, — most is nemcsak a másvilág számára ígér „örök békét és örök nyugalmat”, hanem a föld számára is békét, egyetértést, testvériséget, boldogságot.

De jó is lenne már egyszer Krisztusra és az ő közvetítőire is hallgatni!

Befejezés:

MIT ADOTT NEKÜNK EZ A LELKI- GYAKORLAT?

Jogosan vethetjük fel ezt a kérdést, mert ez a könyv eltért a lelkigyakorlatok megszokott témáitól. Nincsen benne külön elmélkedés a halálról, az ítéletről, a pokolról és a mennyországról, bár egy percre sem hagyja figyelmen kívül ezeket a súlyos igazságokat. De nem is a lelki élet kezdői számára készültek ezek az elmélkedések. Azért nem is Szent Ignác lelkigyakorlatainak első hetébe illenek be. Azonban jól beleillenek a harmadik vagy a negyedik hét keretébe. Itt már az előbbre haladtak a mélyebb lelkiség titkait kezdik megsejteni. Őket támogatja ez a „biblikus” lelkigyakorlat is.

Ha pedig ezek után határozottan szeretnénk felelni a felvetett kérdésre, akkor azt kell mondanunk, hogy segített minket Szent Ágoston nagy vágyának egy kis mértékig való megvalósításában. A hippói püspök híres imádsága ugyanis ezekkel a szavakkal kezdődik:

„Domine Jesu, *noverim me, noverim te, nec aliquid cupiam nisi te!*

Oderim me, ut amem te; omnia agam propter te!”

„Uram Jézus, *bár ismerném magamat és ismer-nélek téged* és semmi mást ne kívánnék kívüled!

Bár gyűlölném magamat, hogy téged szerethes-selek és minden munkámat éretted tegyem!”

Tisztázzuk és ezzel tudatosítsuk magunkban, hogyan és mennyiben segítettek minket előbbre ezek az elmélkedések.

A) Noverim me

1. Jobb önismeretre vittek először is azzal, hogy megtanultunk Isten szemével magunkba tekinteni. Ez a két szó: „Tudom cselekedeteidet” — és „Van ellened valamim”, olyan, mint egy mérleg két serpenyője. Az egyikben van, amit Isten szeret bennünk és amiért mosolyogva tekint reánk. A másikban, amit nem szeret bennünk és ami miatt elborul a tekintete. Pedig ha ő mosolyog ránk, akkor napvilág az életünk, ha az ő tekintete elborul, sötétség szakad ránk s a hidegtől vacogunk. Ezért jó tudnunk, mit szeret és mit nem szeret az Úr!

Szereti: ha buzgón fáradozunk az ő ügyeiben,
ha a szenvedéseket türelmesen elviseljük,
ha a szegénységet is szívesen vállaljuk,
ha az üldözések közt is boldogok maradunk,
ha a rágalmakat őérette eltűrjük,
ha ellenállunk a rossz környezetnek,
ha átérezzük a felelősséget testvéreinkért,
ha a botrányok ellen felvesszük a harcot,
ha — amiben lehet — tovább haladunk,
ha kevés erőnket is az ő szolgálatában kamatoztatjuk,
ha a kísértések közt is megálljuk helyünket.

Nem szereti: ha az első szeretet lángja lelohadt bennünk,
ha korunk hibái és tévedései ellen nem küzdünk,
ha környezetünk hatásának engedünk,
ha közömbösek, lanyhák, félig élők vagyunk,
ha magunkat ámitva magunkkal megelégedünk,
ha csak nevünk szerint vagyunk élők,
ha lélekben halottakká váltunk vagy tetszhalottak lettünk,

ha nem érezzük lelki szegénységünket,
belső mezítelenségünket, vakságunkat,
ha nem vigyázunk a hit tanításának tisztaságára,
ha a téves tanok ellen nem lépünk fel határozottan.

Ó Uram, add kegyelmedet, hogy megtegyünk mindent, ami előtted kedves és ezért ránk mosolyogjon a te jóságos szemed; — azután, hogy elhagyjunk mindent, ami benned visszatetszést kelthetne, hogy ne kelljen soha borús szemmel reánk nézned.

2. Azután a meglátás mellé kaptunk az Atya örök Igéjétől isteni tanácsokat, hogy amit a lélekvizsgában megismertünk, azt most hogyan tudjuk megvalósítani. Nem olyan orvos a mi égi „Orvosunk”, — szójátékkal így is nevezik Jézust a régi görög szövegek — akinek csak „diagnosztikája” van, vagyis csak a bajra tud rámutatni, hanem „terápiája” is, vagyis a bajok orvoslására is tud égi tanácsot adni. Így hallgassuk meg és megszívlevél így kövessük ezeket a tanácsokat:

„Emlékezzél meg, honnan estél ki,
ne félj az igazságtalan üldözéstől és rágalmaktól,
tarts bűnbánatot és változz át bensődben,
viseld el a keresztet, bajt, szenvedést,
tartsd meg, amid van,
légy állhatatos mindvégig,
vedd a szeretet aranyát,
öltözz a szenttétevő kegyelem fehér ruhájába,
és nézz és láss Isten szemével.”

Uram, bár szívünkbe tudnók írni a te tanácsaidat, hogy azokról soha meg ne feledkeznénk és jövőendő életünket ezek szerint alakítanánk. Ha te segítesz, akkor meg is tudjuk tenni. Jöjj, ó jöjj, megsegítésünkre!

3. Végül indítást is kaptunk, hogy a meglátott hibákat leküzdhessük, a megismert jót megtehessük, a kapott tanácsokat követhessük. Mégpedig a mi emberi természetünknek megfelelő indításokat kaptunk: fenye-

getést és jutalmakat. Fenyegetést, hogy visszariasszon a rossztól; — gyönyörű ígéreteket, hogy vonzzon a jóra. És nekünk mind a kettőre szükségünk van, mert az emberre valóban áll, hogy „amphibios“, kételtű lény.

„Ember vagyok: a sár sápadt virága,
Ellentmondások esztelen világa.

Ajak vagyok, mely ég felé sikolt
És sírva rágcsál hervadt földi port.

A tüzi órán: ostoros próféta,
Az alkonyórán: földnek nyomorékja.

Egyszer fehéren, karom égretártan,
Elküldetien, tűzben és sugárban;

Máskor könnyek keserűjében ázva,
Ennen kezemtől törpére csigázva.

Hét napot, hét éjt: égrezúgó dallal,
Világölelő, zengő diadallal.

Némult ajakkal a hetedik éjjel;
Szíven hamuval, fekete fekéllyel.” (Sik Sándor.)

A „*polaritas*“ törvénye ez, mely éppúgy érvényesül a lélek világában, mint a gót katedrálisok égbe-törésén. Azt mondják a hozzáértők, hogy a gót bolt-íveket a két oldalról egyformán feszülő erők emelik az égbe. És ha akár az egyik, akár a másik feszítő ereje meggyöngül, magábaroskad a felfelé törés. Így kell nekünk is, „kételtű embereknek“, hogy az ellentétes erők egymásnak feszülése emelje fel lelkünk ívét az égnek.

Ezt a kettősséget látjuk Isten arcán is. Van benne valami, ami visszatart: Ne merj közelíteni, mert szent ez a hely! Ne merj fényességembe nézni, mert megvakulsz! Ne merj hozzám érni, mert méltatlan vagy! Ne merj még a szövetség szekrényéhez sem érni, mert halálnak halálával halsz. De ez a „Noli me tangere“, ez a „tabu“ szellem nem elég nekünk. Kell a vonzás, kell a hívás is: Jöjjetek hozzám mindnyájan! Nekem gyönyörűség az emberek fiaival lennem! Azt akarom, hogy egyek legyenek! Ők bennem és én tebenned, Atyám! Az első erő: az istenfélelem, a második az

istenszeretet. És ha a két erő egymásnak feszül, épül az imádság égbetörő íve.

Az Úr üzeneteiből az önmegismerés kettősségét látjuk. Megismerjük hibáinkat; — de meddő az a lelkiesség, mely megmarad a hibákkal való küszködés egyoldalúságában. Hacsak a bűnök vizsgálatát ismerjük, akkor lelkünk szemétdombján vakargatjuk Jóbbal sebeinket, fekélyeinket. Kell a másik erő, melyet eredményeinknek és jótulajdonságainknak hálás szívvel való megismerése ad. Ekkor nem fog letörni a bánat és nem fog elkapni a magabizás, hanem bűneink megismerése alázatossá, eredményeink meglátása hálaadóvá tesz — és újra csak égre emelkedik lelkünk.

Az Úr tanácsai nyomán is két érzelemnek kell támadnia bennünk, hogy megtaláljuk az egyensúlyt. Ugyanennek a két érzelemnek kell meglelnie minden jó elmélkedés végén. Az egyik az elhatározás: Igen, Uram, megteszem, megpróbálom; — a másik a kérdés: De jöjj és segíts meg. Ahogy a Szentírásban felel az Úr kérdésére a vak: „Hiszek, Uram, de segíts az én hitetlenségemen.” De így is folytathatnók: „Akarom, Uram, — de segíts az én akarattalan akaratomon.”

Igy az Úr indításai is kettőt adnak: óvatosságot, mikor fenyeget és bátorságot, mikor biztat. Óvatosnak kell lennem, de nemcsak annak, mert az már gyávaság. Bátornak kell lennem, de nemcsak annak, mert az már vakmerőség. Hanem az óvatos bátorság és a bátor óvatosság egymásnak feszülő ereje emel majd céloim felé.

Végül egész életemnek templomát két alapvető érzelemnek kell magasba segítenie. Az egyik a bizonyosság, mely megvolt az apostolokban, akik látták, hallották, sőt fogták, tapintották az Urat; de amely biztonságot megadják nekünk is a szakramentumok és köztük elsősorban az Eucharisztia: Itt van, köztünk van, bennünk van Isten. A másik a sóvárgó vágy az eljövendő után: Marana Ta! Veni, Domine! *Ἀμήν, ἔρχου κύριε Ἰησοῦ!*, amint az apostolok imádkoztak és ahogy mi is imádkozhatjuk: Jöjj el, Uram Jézus.

B) Noverim Te!

1. De az önmegismerésnél többet adott ez a lelkigyakorlat, mikor mélyítette bennem az Isten-képet. Az elsőhöz, a „gnoti sze auton”-hoz többé (bár inkább) kevésbé el tudtak segíteni a régi görög bölcsek is meg az újkor nevelői is, — de az Isten-képe teljesebb kialakításához kellett már magának az Istennek a segítsége is. Márpedig mentől nagyobb egy lélek, annál több vonásból áll lelkében az Isten képe. Carlyle mondja, hogy azok a pillanatok jelentenek fordulópontot egy ember lelki fejlődésében, mikor egy-egy új vonást megsejt az Istenből.

És most maga az Úr jött segítségünkre. Minden mennyei üzenetben egy-egy vonást beleszótt lelkünkbe fel nem fogható ragyogásából. Ó, bár a mi lány, nagyon is kicsinyes felfogásunkba erőt és nagyságot vinnének az Úrnak ezen önkijelentései. Ó, bár „az édes Jézus” mellett megkapna bennünket a „Kyriosz Krisztosz”, a „felkent Úr” fölséges nagysága. Ó, bár az Isten mi-bennünk „hagiosz, iszkyrosz”, szent és erős Isten is lenne, mint a liturgia bizonyága szerint az első krisztusi hívők előtt is. Akkor erő szállna a mi sokszor elernyedő lelkiségünkbe is.

És ilyen lesz az Úr képe, ha ezeket a vonásokat engedjük lelkünkre hatni. Éppen azért imádkozzuk most el az Úr hét önkinyilatkoztatását:

„Mi Urunk Krisztusunk, ki a hét csillagot tartod jobbodban és a hét aranygyertyatartó között jársz,

Kyrie eleison, irgalmazz nekünk!

Mi Urunk Krisztusunk, ki az első vagy és az utolsó, ki halott voltál és élsz,

Kyrie eleison, irgalmazz nekünk!

Mi Urunk Krisztusunk, akié a kétélű kard,

Kyrie eleison, irgalmazz nekünk!

Mi Urunk Krisztusunk, kinek szeme mint a tűznek lángja és lába hasonló a megolvasztott érchez,

Kyrie eleison, irgalmazz nekünk!

Mi Urunk Krisztusunk, akié az Istennek hét lelke és a hét csillag,

Kyrie eleison, irgalmazz nekünk!

Mi Urunk Krisztusunk, te Szent és Igaz, akinél Dávid kulcsa van,

Kyrie eleison, irgalmazz nekünk!

Mi Urunk Krisztusunk, te vagy az Amen, a hűséges és igaz tanú, aki Isten teremtésének kútfeje vagy,

Kyrie eleison, irgalmazz nekünk!"

2. Ha lelki életünket mélyíteni szeretnők, akkor sokszor kellene még elmélkednünk Istenről. Szent Benedek atyánk mielőtt valakit családjába engedne, első kérdésként ezt veti fel: Si revera Deum quaerit? Valóban és őszintén Istent keresi-e? Most az előbbi pontban adott vonásokhoz szeretnénk valamit hozzáadni Prohászka püspök írásaiból és ezzel be is fejezni ezt a lelkigyakorlatot.

Tesszük pedig ezt két okból. Az egyik az, hogy az említett részlet a világirodalomban is páratlan a maga nemében, bár még a magyar közönség előtt is ismeretlen. A másik ok, hogy ezt az elmélkedést a püspök mint „angelus Albaregalensis”, mint Székesfehérvár angyala végezte; — tehát ő maga is az Apokalipszis szavát alkalmazta magán. Így tehát a hét ókori „angyal” mellett napjainknak és magyar hazánknak egyik „angyala” szól hozzánk.

Az első okhoz csak a következőt szeretnők még hozzáfűzni. A misztikus élmény leírásának mintaképe gyanánt a legtöbb erről tárgyaló könyv Pascal híres „Mémorial”-ját szokta felhozni. Ebben látják a nagy lelki átélésnek mintegy közvetlen megragadását. Innen magyarázzák az egésznek rapszódikus voltát. Mondatok helyett sokszor csak szavak tolulnak tollára. Összefüggés helyett csak töredékes mondatokat ad. De az összekötő pontok között megérezzük és megsejtjük, mi mehetett végbe az író lelkében. Az eksztázisnak kitöréseit közvetlen élményi erővel élhetjük át.

* Erre próbáltuk igenlő felelethez segíteni a lelkeket: „Istent keressük?” címen megjelent elmélkedésekben.

Hangzik pedig ez az eddig elsőnek és egyetlennek tartott dokumentum a következőképpen:

„Az üdvösségnek 1654. esztendejében, hétfőn, november 23-án, Szent Kelemen pápa és vértanú meg a martyologium többi szentjeinek napján, Szent Krizogonusz és a többieknek előestéjén, körülbelül este fél 11 órától mintegy fél 1-ig.

Tűz! . . . ,Ábrahám, Izsák és Jákob Istene', nem a filozófusok és bölcsek Istene . . . Bizonyosság, bizonyosság . . . Érzelmek. Öröm. Béke . . . Jézus Krisztus Istene. 'Én Istenem és a ti Istenetek.' 'A te Istened lesz az én Istenem.' . . . A világnak és mindennek elfeledése Istenen kívül. Ő csak azon az úton lelhető fel, melyet az evangélium tanít . . . Az emberi lélek nemes volta . . . ,Szentséges Atya, a világ nem ismert téged, én azonban megismertelek . . . ' Öröm. Öröm. Öröm. És az öröm könnyei! . . . Én elszakadtam tőle. 'Oh, engem, az élő vizek forrását elhagytak.' 'Én Istenem, el akarsz engem hagyni!' Hogy én tőled elszakadjam örökre. 'Az az örök élet, hogy megismerjenek Téged, egyedül igaz Istent és akit Te küldöttél, Jézus Krisztust . . . ' Jézus Krisztus! Jézus Krisztus! Elszakadtam tőled, menekültem előled, megtagadtalak és keresztre feszítettelek téged . . . Hogy soha el ne szakadjak tőled. Ő mellette csak azon az úton lehet maradni, melyet az evangélium tanít . . . Teljes és édes átadása magamnak. Egész alávetés Jézus Krisztusnak és lelki vezetőmnek . . . Örökké örömben a földön fáradtságban töltött egy napért: . . . ,Nem akarom szavaidat elfelejteni . . . ' Amen."

Igy hangzik Pascal híres „Mémorial”-ja. Hallgasuk meg most az „angelus Albaregalensis” misztikus éjtszakájának leírását. A Soliloquiában ezt írja Prohászka püspök:

„Ma, december 14-én tartottam adorációmát, 'sicut angelus Albaregalensis' — mint a székesfehérvári egyházmegyének angyala. E nagy szót mélyen érzem, érzem fölségét s egyszersmind terhét. Tényleg úgy állok itt, mint ki *ex officio*, hivatalból első adorátora

vagyok itt az Eucharisziának, megbízva szeretetével, dicsőítésével, őrzésével. S ami még rémületesebb, megbízva az engesztelés borzalmas terhével. Hány oltárt kell újra fölállítanom, hányra lelkemet kenetül ráöntennem, hánynak mécsesét meggyujtanom . . . Ó, Uram, íme a te adorátorod, engesztelő, arcraboruló angyalod!

A főpap megmosakodott, azután megkenték olajjal, felöltöztették, *ut sit sicut stella matutina in medio nebulae* — hogy olyan legyen, mint hajnali csillag a felhők között. Én mosakszom könnyeimben s kérem térdenállva Jézus főpapi kenetét. Az Istenség az a kegyelem lesz nekem, de a Szentlélek is, *caritas eius diffusa est in cordibus nostris per inhabitantem spiritum eius in nobis* — a szeretet eláradt szívünkben az Isten Lelkének bennünk lakása által; s azután épp ma egy hét múlva megkoronáz. *Praevenisti eum in benedictionibus dulcedinis, posuisti in capite eius coronam* — megelőzted őt áldásaidnak édességével s megkoronáztad őt. — Szó szerint igaz.

Nem tudom, miféle mélység tárul föl lelkemben, de bizonynyal ez Jézus édes, *sacerdotalis animae* — papi lelkének kegyelme; érzem, hogy mélységes, tűrő tekintettel, melyben lélek ég, kell az egyházmegyén átnéznem, a hitnek szellemében kell falvait, városkáit bejárnom, a régi apostoli, a mindig új krisztusi nyomokon. Mécsesem van; Istennem, hogy világít az; sugarai hitből s szeretetből olvadtak meg; hogy világít, mily vidéket mutat, mily foltokkal, mily füstölő romokkal, mily siralmas bánattal telítve. Ó mécssem, embert keresek, s te azután világíts, embert, krisztusi érzések emberét . . . Szívem van, isteni érzésekkel telve, nevezetesen isteni szeretettel. A szeretet emberi s isteni lehet; én az utóbbit ápolom. Ez dagad, ez tágitja lelkemet. Isteni! De ha isteni, hisz akkor ugye virágos, kenetes, tüzes, fényes . . . Ez a szó „isteni”, csak azt mondja, hogy olyan, amilyen az Istené, de azért a kereszt is, a kín is, az Olajfák kertjének küzdelme is isteni. S lángoló lelkem van, s tényleg lángot ereszték magamból, fénysugárt, villá-

mot, napvilágot. Tűzszlopot a pusztában, áldozati tüzet Gedeon tölgyfa alatti oltáráról . . . illési tüzet a Kármel hegyéről.

„Anima Christi piissima — adorans — sacerdotalis — hostia — pura — uncta — florida — nitida — luminosa — poeta — intuitiva — genialis — humilis — absorpta — perdita — dilecta — dulcis — fragrans — solitudinaria — montana — nocturna — speciosa — angelica — viator — silentiosa — meditativa — medium — dilatata — alata — ignita — candida — amorosa — cordata — vernalis — abyssus inclamans — cataractis concinens — stellis colloquens — choros ducens coeli et maris — gemmata — apostolica — prophetica — martyrea — palmis coronata — juvenilis — infantilis — siderea — coelestis — primogenita — idealis — typica — harmonica — jubilans — exultans — heroica — victoriosa — evangelica — triumphans — gaudens — sympathica — contristata — umbrosa — luctuosa — fatalis — contrita — confixa — infremens — immortalitatem bibens — paschalis — hortulana — ludens — alauda — velata — excelsior — anhela — abyssalis — dominica — nuda — formosa — lucida — electa — rosea — suaviflua — affectuosa — vigorosa — pretiosa — praerupta — oblectata — lactea — melliflua — energica — vehemens — afflata — inspirata — delicata — regalis — valida — exundans — exiliens — liliosa — sanguinosa — lacrymosa — balsamea — mystica — germana — exstatica — liquata — profunda — amabilis — aedens — argumentosa — laboriosa — gemebunda — medullata — compassiva — devota — limpida — sublevata — serena — laeta — deliciosa — sobria — casta — patiens — grandis — immaculata — elegans — nobilis — insignis — praecellens — studiosa — aspirans — amoena — passiflora — sensitiva — profusa — suavis — prospera — consolata — placida — reverentialis — psallens — religiosa — radicata — exultans.

„Summa omnium exercitiorum internorum haec est, ut abstracti ab omnibus rebus, solum Deum in nudo indepictoque animae fundo amorose amplectamur et nos totos in amabili humanitate Christi abscondamus eique conformemur — minden belső gyakorlatnak legveleje az, hogy mindentől elválva, Istent egyedül, a maga valóságában lelkünk mélyén szeretettel átöleljük és magunkat Krisztus szeretetreméltó emberségébe rejtve, hozzá hasonuljunk.” (Blosius.)

Egészen különös, mert titokzatos s misztikus összeköttetésbe léptem Jézussal. Mélységes hódolatban járultam hozzá s ő megértette velem, hogy ő természetfölötti erőforrás, s következőleg, hogy hozzá ilyen új, kikezdő, abszolút erővel dolgozó tényezőhöz úgy kell járulnom, mint akin ő majd segít, akiben ő majd terem, ő majd pótol. Fiat, fiat!”

Eddig tart nagy püspökünk írása. Mint a gejzír, úgy tört ki lelkéből a jelzőknek a sorozata. Próbáljuk meg most ezt a 150 latin jelzőt magyarra fordítani, de nem egyszerűen egy szóval visszaadva, mert az lehetetlen, hanem beleélve magunkat Prohászka püspök gondolatába, kíséreljük meg valahogyan azt kifejezni, — mégpedig ahol lehet, a saját szavaival és fordulataival, amit érezhetett ő, mikor ezeket a jelzőket leírta. Imádkozzuk bele szívünk legmélyébe.

3. Krisztus lelke, milyen vagy te? Krisztus papi lelke, vajon ki lehet-e téged emberi szóval fejezni?

„Te az Atya iránti fiúi kegyelettel, szeretettel, hódolattal teljes vagy, de mi irántunk is atyai jóssággal, irgalommal viseltetel.

Te az Atyát lényed teljességéből és egész valód-ból imádó lélek vagy, nemcsak az örökkévalóságon át, de földi léted első pillanatától is, a kereszten elhaló utolsó sóhajtásodig.

Te igazi papi lélek vagy, mert csak az Atya dicsőségét és tiszteletét akarod és mert csak a mi lelkünk javáért jöttél a földre, éltél közöttünk, haltál meg értünk, támadtál fel nekünk és mentél a mennybe, hogy ott nekünk helyet készíts.

Te vagy azonban az áldozati adomány is, aki által, akivel és akiben valóban meg is adatik az Atyának a Lélekkel együtt minden dicsőség és tisztelet, — és aki által, akivel és akiben megadatik minékünk is az Atyától és az ajándékos Lélektől minden áldás és kegyelem.

Te tiszta vagy; — szűztől vettél szűzi testet és most így ragyogsz előttünk a legteljesebb tisztaságban.

Te Krisztus vagy, a Felkent, — és általaad lehetünk mi is a szó teljes értelmében vett „krisztusiak“, — christiani — felkentek.

A te lelked virágaborult tavaszi rét, pompázó, drága kert, színes, illatos, virágos.

Te ragyogó vagy, lelkedben is, testedben is, mert megdicsőülésedben köntösöd ragyogott, mint a hó és orcád fénylett, mint a nap.

Te átvilágított és mindeneket átvilágító vagy, — tiszta fény, csupa világosság.

Te alkotó, te költő vagy, — te találtad ki az Atya szíve előtt legdrágább szavakat és imádságba foglalva reánk hagyományoztad.

Te a mélyekbe látó és a lényeket felfogó vagy; — és eredeti, mert mindennek valóban az eredete te belőled fakad.

Legszebb erényed mégis az alázatosság; — arra biztatsz te magad is, hogy ezt tanuljuk meg tőled; — meg sem is szűnünk alázatosan kérni, hogy alakítsd a mi szívünket is a te szelíd és alázatos szíved szerint.

Te miérettünk a bűnök terhét magadra vetted s ekkor lelkedet elnyelte ez a szörnyű hatalom, mely végül is elpusztította földi éltedet, mert magad akartad elveszíteni, hogy mi megnyerhessük azt.

Te szeretetreméltó lélek vagy, mert magad is csupa szeretet vagy. És lehet-e a szeretetet nem szeretni?! Ezért édes is vagy minékünk és illatos, mint a nárdusolaj, melynek alabástromedényét széttörték, hogy illata az eget és a földet, Istent és a lelkeket betöltse.

Te egyedülálló vagy! Ó boldog egyedüllét és

egyedüli boldogság! Azért vagy egyedül, mert mindene-
ket betöltesz és ahol te vagy, ott kívülled más már
nem lehet.

Te olyan vagy, mint az óriási hegyek: fölséges
és hatalmas, égbenyúló és messzire látszó, rajtad égbe
juthatunk mi is és rólad az egész világra diadalmasan
letekinthetünk.

Olyan a lelked, mint az augusztusi éjszaka, —
tele van beszélő csennel, titkokat megsejtő és meg-
sejtető némasággal — és az éj csillagai hűségesen
ragyognak benned.

Te drága, szép, értékes kincs vagy.

Te angyali lélek vagy, mert te vagy az angyalok
lelke. Magad vagy Isten legdrágább angyala, ki a leg-
örvendetesebb hírt hozta el nekünk: Atyánk lett az
Isten és mi az ő fiai lehetünk. Köszönjük, drága
angyalunk!

Te oly nagy utat tettél meg értünk; — először
az égből a földre jöttél és útitársként velünk jártad
a földi rögöket; — azután még nagyobb utat tettél,
mikor Istentől ember, majd értünk kenyér is
lettél, hogy megehessünk és te élj mibennünk; —
ezzel vállalkozol a legnagyobb útra, mert most a
kenyérben hozzám betérsz, hogy veled, ki egyszerre
vagy az út és az útitárs, az égbe és Istenhez juthassak.

Te oly csendes vagy, mint a tengerszemek az
Alpok völgyeiben. És oly elmélyedő és elmélyedést
adó. Közvetítő lettél Isten és ember, ég és föld között,
hogy rajtad keresztül, ki mindeneknek középpontja is
vagy, az éggel és benne Istennel érintkezhessünk.

A te lelked messzire kitérült, mert a szeretet
végtelenségig kiterjesztette határait; — te teszel minket
is kitérült lelkekké, hogy mi is szárnyaló szívvel repül-
hessünk Urunk felé, amint te szárnyalsz előttünk.

Te tüzes lélek vagy, mert magad vagy a tűz; —
ezt a tüzet hoztad el, isteni Prometeusunk, az Atya
szívéből és nem akarsz mást, mint hogy ez a tűz égjen
mibennünk is.

A te lelked ragyogóan fehér, mint a most meg-

mosott bárány gyapja, mint a frissen esett hó fent az Alpok csúcsain, mint a tavaszi hajnalon kipattant fehér virágbimbó.

Te szerelmes lélek vagy, mert csupa szív vagy; — úgy érzel irántunk, mint a vőlegény jegyese, mint az anya gyermeke iránt.

Te tavaszi virágfakadás, csupa ígéret, csupa remény, csupa biztatás vagy.

Te belekiáltasz a mélységekbe; — a bűnbe: hol a te hatalmad, — a halálba: hol a te fullánkod, — a pokolba: zárd be torkodat.

Te a hegyszakadékokba belekiáltasz, a vízesésekkel együtt dalolsz, a csillagokkal társalogsz, égnek és tengernek karát te vezeted.

Te gyöngyökkel koszorúzott lélek vagy, kinek koszorújában ott ragyog az apostolok fáradhatatlansága a lelkek keresésében, a próféták lánglelke Isten ügyében, a vértanúk halálrakész elszántsága, a hitvallók pálmátszerző vallomástétele.

Te gyermek lettél: az ember Fia, hogy mi is gyermekek lehessünk: az Isten fiai.

Te vagy az ifjúság, ki nekünk is az oltárnál örven-dező ifjúságot adsz, nap-nap után mindörökre.

Mint a csillag, úgy ragyogsz, mert a csillagok honából jöttél közénk. Égi vendégünk vagy és lettél az Atya egyszülötte és elsőszülötte, nekünk pedig ezzel édestestvérünk, legidősebb bátyánk.

Ideális eszménykép a te lelked; — mindenkinek, ifjúnak és öregnek, férfinak és nőnek, gazdagnak és szegénynek, tudósnak és együgyűnek eszményképe vagy, mert magad vagy minden erénynek típusa, példaképe, ki a legellentétesebbeket is magadban harmóniában egyesíted.

A te lelked éppen ezért ujjong és ugrál, mint a hős, ki legyőzte az ellenséget.

Te hoztad meg a jó hírt: megnyílt a mennyek kapuja: és most diadalmenetet tartasz a földről az égbe, de veled együtt mehetünk mi is, kiknek szabá-dításán örvendezel.

A te lelked mindenben velünk együttérző lélek, — örülsz a mi igaz örömünknek, de velünk együtt szomorkodol minden csetlésünkben-botlásunkban, testi szenvedéseinkben, lelki bajainkban. Szomorú lesz a te lelked is mindhalálig és árnyékba borulsz, ha mi sötétségbe tévedünk. De meg nem nyugszol, hanem küzdöl, hogy kiszabaduljunk a halál árnyékából, mert átérzed a végzetet, melyet a bűn hozott reánk, átérzed úgy, hogy vért verítékezel bele és összetörsz a súlya alatt, de le nem törsz. Hanem összetűzől csodaviadalban a bűnnel és a halállal, és nem remegtél meg ebben a küzdelemben, rendíthetetlenségeddel legyőzted a halált.

Te a halhatatlanság italát ittad és megadtad azt nekünk is, mint győzedelmes húsvéti lélek.

A te lelked virágzó májusi kertté lett, Isten gyönyörködik benned, amint te is gyönyörködve játszol az emberek gyermekeivel.

A te lelked magasba szárnyaló és himnuszt zengő pacsirta.

Azonban előlünk még fátyol takarja lelkedet, mely egyszerre járja a magasságokat, mert a fölséges nagyságot lehelled, sóvárgod és a mélységeket, mert minden felett, magasság és mélység felett egyedül te vagy az Úr.

Te megmutatod magad mezítelen teljes valóságodban és mi elámulva látjuk, mily bájos vagy: ragyogó és kiválasztott, mint a rózsza, tündöklő és édességet árasztó, mint a pergetett méz.

Csupa érzelem, de csupa életerő is a te lelked, ezért vagy te oly drága, oly nagyon drága minékünk.

Te mint a zuhogó áradat elárasztasz minket; — mint a szépség telje, gyönyörködtetsz magaddal, ki számunkra édes tejfolyónk, mézfolyónk lettél.

Te vagy a mi erőforrásunk, ki oly erővel ragadsz meg minket a bérálásban, mint pünkösdkor az apostolokra törő szélvihar és úgy küldöd lelkedet, hogy ránk hulljon, minket sugalljon, öröme serkentsen, boldogságban füröszsön.

Te királyi fölség vagy, erős és hatalmas, kiáradó és égbeszökő.

Mi szépet mondjak még a te lelkedről, tündöklően fehér liliumunkról, vértől piros öt drága bimbóval ékes rózsatövünkről.

Te könnyezettél érettünk és a mi szemünk is könnybe lábad, mikor véres sebeidet látjuk: belőle árad balzsamod sok-sok sebeinkre.

A te lelked misztikus lélek, mert magad tapasztaltad és velünk is megtapasztaltatod Isten valóságát, mert magad ízlelted és velünk is megízleltetted jóságának édességét.

Mi édestestvérünk, te elragadtatott, áttisztult és elmélyült lélek. Ő mint szeretnénk mi is hozzád hasonlítani, te szeretetreméltó! Ő ha mi is lehetnénk oly égő szeretettel, oly meggyőző hittel, oly fáradságra vállalkozó készséggel, oly sóhajokban égretörő vággyal, oly bensőségessé alakult énnel, oly együttérző fájdalommal, oly áldozatos lelkülettel, oly kristálytisztán átlátszóak, oly magunk fölé emeltek, oly derűsek, vidámak, boldogok, mint a te lelked.

Te tiszta és józan, te türelmes és nagyszívű, te szeplőtelen és kiválasztott, te nemes és mindenekből kiemelkedő jeles lélek vagy.

A te lelked tele van törekvéssel az égbe Istenhez és a földön az emberekhez, hogy velük jót tegyél. Ez a te vágyad, szépséges virágunk, drága passifloránk.

Érzékeny és szétáradó, édes és kedvesen vigasztaló.

Csendes boldogságban élve, hódoló tisztelettel telve, zsoltárokat zengő.

Istennel mindörökkre egybekötött, ki a földön gyökeret vetettél és az égbe felujjongtál!"

Imádunk!

Csodálunk!

Szeretünk!

Amen! Amen! Amen!

U. i. o. gl. D.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés:	
Szent János látomásai	5
Első üzenet:	
Hol az első szeretet?	23
Második üzenet:	
Légy hű a halálig!	36
Harmadik üzenet:	
Emelkedj felül környezeteden!	52
Negyedik üzenet:	
Éber szemmel vigyázz!	67
Ötödik üzenet:	
Félj a lelki haláltól!	83
Hatodik üzenet:	
Légy hű a kicsinyben!	99
Hetedik üzenet:	
Jaj a lanyháknak!	114
Befejezés:	
Mit adott nekünk ez a lelkigyakorlat?	142

